

CHARLOTTE BRONTË

SYRJÄSTÄKATSOJAN
TARINA

Шарлотта Бронте
Syrjästäkatsojan tarina

«Public Domain»

Бронте Ш.

Syrjästäkatsojan tarina / Ш. Бронте — «Public Domain»,

Содержание

I	5
II	10
III	14
IV	24
V	29
VI	32
VII	39
VIII	45
IX	54
X	61
XI	65
XII	69
XIII	75
Конец ознакомительного фрагмента.	81

Charlotte Brontë

Syrjästäkatsojan tarina

I

BRETTON

Kummitätini asuntona oli kaunis talo siistissä vanhassa Brettonin kaupungissa. Hänen miehensä esi-isät olivat asuneet siellä jo sukupolvien ajan, ja heidän ikivanha nimensä oli sama kuin kaupungin – Bretton of Bretton. En tiedä oliko se sattuma vai oliko joku kaukainen suvun jäsen ollut kyllin arvokas antaakseen oman nimensä kotipaikalleen.

Tyttö vuosinani kävin Brettonissa noin pari kertaa vuodessa, ja se oli minulle mieluinen matka. Pidin talosta ja varsinkin sen asujaimista. Avarat rauhalliset huoneet, hyvin sijoitetut huonekalut, suuret kirkkaat ikkunat, parvekkeelta näköala kauniille vanhanaikaiselle kadulle, jossa aina näytti olevan sunnuntai ja juhlapäivä – kaikki tämä miellytti minua.

Talossa missä asuu vain aikuisia, joutuu lapsi yleensä keskipisteeksi, ja niinpä rouva Bretton kiinnitti omalla hiljaisella tavallaan minuun paljon huomiota. Hän oli jäänyt leskeksi yhden pojan äitinä jo ennen kuin minä hänet tunsin; hänen miehensä, lääkäri, oli kuollut hänen ollessaan vielä nuori ja kaunis nainen.

Hän ei enää ollut nuori sellaisena kuin minä muistan hänet, mutta hän oli vielä kaunis, pitkä, ryhdikäs ja englannittareksi tummaverinen. Hänen tummahipiäisissä poskissaan oli aina terve väri, ja terve eloisuus loisti hänen kauniista, mustista, ystävällisistä silmistään. Ihmisten mielestä oli suuri vahinko, ettei hän ollut jättänyt hipiäänsä perinnöksi pojalleen, jonka silmät olivat siniset – vaikka jo poikaiässä hyvin läpituokevat – ja jonka pitkän tukan väri oli sellainen, että ystävät eivät juuri halunneet sitä määritellä, paitsi kun aurinko paistoi siihen, jolloin he sanoivat sitä kultaiseksi. Hän oli kuitenkin perinyt äitinsä kasvonpiirteet, hänen hyvät hampaansa ja vartalonsa (siltä ainakin näytti, vaikka hän ei vielä ollut täysikasvuinen) ja, mikä parempi, hänen järkkymättömän terveytensä ja tasaisen mielenlaatunsa, jotka omistajalleen ovat rikkauttakin paremmat.

Syksyllä vuonna – oleskelin Brettonissa; kummitätini oli omassa persoonassaan tullut pyytämään minua luokseen sukulaisilta, joiden luona vakinainen asuntoni oli siihen aikaan. Uskon että hän silloin selvästi näki tulevat tapahtumat, joiden uhkaavasta varjosta minulla tuskin oli aavistusta, mutta jotka olivat sitä laatua, että pieninkin epäily siihen suuntaan riitti tekemään minut epämääräisen surulliseksi, ja olin iloinen saadessani vaihtaa ympäristöä ja seuraa.

Kummitädin luona aikani vierähti aina tasaisesti, ei kiihkeän nopeana, vaan kauniisti kuin vuolas virta tasangolla. Käyntini hänen luonaan muistuttivat kristityn ja toivovan oloa erään "sulaisen virran rannalla, jonka varsilla oli vihreitä puita ja ihania liljaniittyjä läpi vuoden". Vaihtelun viehätystä ei siellä ollut, ei myöskään tapauksien aiheuttamaa jännitystä, mutta minä pidin rauhasta niin paljon ja välitin humusta niin vähän, että kun sitä tuli, pidin sitä melkein häiritsevänä ja toivoin että se olisi vielä pysynyt poissa.

Eräänä päivänä saapui muuan kirje, jonka sisällys ilmeisesti yllätti, vieläpä jonkin verran huolestutti rouva Brettonia. Ajattelin ensin että se oli kotoa, ja vapisin odottaen tiesi mitä tuhoisaa uutista. Minulle ei kuitenkaan ilmoitettu mitään, ja pilvi näytti haihtuvan.

Seuraavana päivänä, kun palasin pitkältä kävelyiltä ja menin makuuhuoneeseeni, huomasin odottamattoman muutoksen. Paitsi omaa ranskalaista vuodettani varjoisassa sopessaan näkyi eräässä nurkassa pieni valkoisiin verhottu sänky, ja oman mahonkilipaston vieressä näin pienen ruusupuisen lipaston. Seisoin paikallani, katsoin ja mietin.

"Mitä nämä esineet merkitsevät ja tietävät?" kysyin. Vastaus oli päivänselvä. "Rouva Bretton odottaa vierasta."

Päivällisellä sain selityksen. Minulle kerrottiin että olin kohta saava seurakseni pienen tytön, tohtori Bretton-vainajan ystävän ja kaukaisen sukulaisen tyttären. Tuo pieni tyttö, lisättiin, oli äskettäin kadottanut äitinsä, vaikka itse asiassa, kuten rouva Bretton ennen pitkää lisäsi, tappio ei ollut niin suuri kuin miltä se ensi hetkessä saattoi näyttää. Rouva Home (kuten nimi kuului olevan) oli ollut hyvin kaunis mutta kevytmielinen ja huolimaton nainen, joka ei välittänyt lapsestaan ja tuotti miehelleen pettymystä ja surua. Avioliitto oli osoittautunut niin mahdottomaksi, että viimein oli tullut ero – ero molemminpuolisesta suostumuksesta eikä oikeudenpäättökseen perusteella. Pian tämän tapauksen jälkeen nainen oli vilustunut eräissä tanssiaisissa, saanut kuumeen ja kuollut hyvin lyhyen sairauden jälkeen. Hänen miestään, joka luonnostaan oli herkkä ja tunteellinen ja jota liian äkillinen tieto asiasta oli järkyttänyt, näytti nyt olevan vaikea saada uskomaan muuta kuin että jokin liiallinen ankuruus hänen puoleltaan – kärsivällisyyden ja suvaitsevaisuuden puute – oli jouduttanut vaimon loppua. Hän oli hautonut tätä ajatusta kunnes hänen hermonsä kärsivät siitä vakavasti; lääkärit tahtoivat itsepintaisesti häntä koettamaan parannuskeinona matkustusta, ja rouva Bretton oli tarjoutunut sillä välin pitämään huolta hänen pienestä tyttärestään. "Ja minä toivon", lisäsi kummitätini lopuksi, "ettei tyttö tule äitiinsä, tuohon tyhjänpäiväiseen huitukkaan, jonka järkevä mies heikkoudessaan erehtyi ottamaan. Sillä", hän jatkoi, "herra Home on järkevä mies omalla tavallaan, vaikkei juuri käytännöllinen: hän on mieltynyt tieteisiin ja elää puolet elämäänsä laboratoriossa tehden kokeita – seikka jota hänen perhosvaimonsa ei voinut ymmärtää eikä sietää. Ja itse asiassa", tunnusti kummitätini, "en itsekään olisi siitä pitänyt."

Vastaukseksi kysymykseeni hän edelleen kertoi minulle, että hänen miesvainajallaan oli tapana sanoa Homen perineen tieteelliset taipumuksensa enoltaan, ranskalaiselta tiedemieheltä: hänen syntyperässään nimittäin näytti olleen sekä skottilaista että ranskalaista ainesta, ja hänellä eli vielä Ranskassa sukulaisia, joista usea kirjoitti nimensä eteen *de* ja sanoi olevansa aatelialia.

Samana iltana yhdeksän tienoilla lähetettiin eräs palvelija ottamaan vastaan vaunua jossa pienen vieraamme odotettiin tulevan. Rouva Bretton ja minä istuimme kahden arkihuoneessa odotellen hänen tuloaan, John Graham Bretton oli näet käymässä erään koulutoverinsa luona, joka asui maalla. Odottaessaan kummitätini luki iltalehteä, minä ompelin. Oli sateinen ilta, pisarat pieksivät ikkunanruutuja ja tuuli vinkui vihaisesti ja levottomasti.

"Lapsi parka!" sanoi rouva Bretton aika ajoin. "Minkälaisen matkailman hän sai! Toivoisinpa että hän olisi täällä kaikella kunnialla."

Vähän ennen kymmentä ilmoitti ovikello Warrenin paluun. Tuskin oli ovi avattu kun syöksyin eteiseen; siellä oli matka-arkku ja pari käsilaukkua, niiden vieressä seisoi hoitajattarelta näyttävä ihminen, ja portaiden alapäässä oli Warren, käsivarsillaan huiveihin kiedottu käärö.

"Siinäkö lapsi on?" kysyin.

"Kyllä on, neiti."

Yritin avata huivia nähdäkseni vilahduksen kasvoista, mutta ne kääntyivät nopeasti näkyvistäni Warrenin olkapäätä kohti.

"Laskekaa minut maahan, olkaa hyvä", sanoi hento ääni kun Warren avasi arkihuoneen oven, "ja ottakaa huivi pois", jatkoi pienokainen vetäen pikkuruisella kädellään neulan pois ja vapautuen miltei halveksivan kiireellisesti kömpelöstä peitteestä. Olento joka nyt tuli näkyviin, yritti ketterästi kääriä huivin kokoon, mutta se oli aivan liian raskas ja suuri pienten käsien ja käsivarsien kannatettavaksi ja pideltäväksi. "Antakaa se Harrietille", kuului silloin määräys, "hän saa panna sen pois." Tämän sanottuaan olento kääntyi ja loi katseensa rouva Brettoniin.

"Tule tänne, pikku kulta", sanoi rouva. "Olet varmaankin viluinen ja märkä. Sinun täytyy päästä lämmittelemään tänne valkean ääreen."

Lapsi tuli nopeasti rouva Brettonin luo. Hän oli äärettömän hento, mutta siro ja hyvin muodostunut pieni olento, kevyt, hoikka ja suora. Istuessaan kummitätini avarassa sylissä hän näytti

vain nukelta, ja hänen niskansa, hienoinen kuin vaha, sekä hänen silkinpehmeä kiharapänsä lisäsivät luullakseni yhtäläisyyttä.

Rouva Bretton piti pientä herttaista pakinaa lämmittäessään lapsen käsiä, käsivarsia ja jalkoja. Ensin hän kohtasi vain miettiväisen tuijotuksen, mutta sai pian hymyilyn vastaukseksi. Rouva Bretton ei ollut hyväilevä nainen; poikansakin seurassa, jota hän syvästi rakasti, oli hänen käytöksensä harvoin hempeämielistä, usein päinvastoin, mutta kun pieni vieras hymyili hänelle, hän suuteli tätä kysyen:

"Mikä on pikkuruiseni nimi?"

"Missy."

"Mutta mikä muu kuin Missy?"

"Polly, niin isä nimittää tyttöä."

"Tyytyykö Polly asumaan tädin luona?"

"Ei *aina*, siihen asti vain kun isä tulee kotiin. Isä on lähtenyt pois." Hän pudisti ilmeikkäästi päätään.

"Hän tulee takaisin Pollyn luo tai lähettää noutamaan Pollyä."

"Ihanko varmaan? Tiedättekö että hän tulee."

"Minä luulen niin."

"Mutta Harriet luulee että hän ei tule, ei ainakaan pitkään aikaan.

Hän on sairas."

Lapsen silmät kyyneltyivät. Hän veti kätensä rouva Brettonin kädestä ja näytti haluavan pois hänen polveltaan. Rouva Bretton vastusteli ensin, mutta lapsi sanoi: "Sallikaa minun mennä. Minä voin istua tuolilla."

Hän sai liukua alas polvelta, sitten hän otti jakkaran ja kantoi sen nurkkaan, missä oli hyvin hämärää, ja sinne hän istui. Vaikka rouva Bretton olikin luonteeltaan käskävä ja tärkeissä asioissa jyrkkäkin, oli hän usein välinpitämätön pikkuasioissa. Hän antoi lapsen tehdä miten tahtoi ja sanoi minulle: "Älä ole huomaavinasi häntä nyt." Mutta minä huomasin hänet, minä pidin silmillä Pollyä, joka oli painanut pienen kyynärpäänsä pieneen polveensa, pään käteensä, näin hänen vetävän neliötuuman tai parin kokoisen nenäliinan nukenhameensa taskusta, ja sitten kuulin hänen itkevän. Toiset lapset itkevät suruissaan ja vaivoissaan ääneen, kainostelematta ja hillittömästi, mutta tämä olento itki hiljaa, ja silloin tällöin vain pieni niiskutus ilmaisi hänen liikutustaan. Rouva Bretton ei kuullut sitä, eikä ollut väliäkään. Ennen pitkää kuului nurkasta ääni joka kysyi: "Voisimmeko soittaa kelloa ja pyytää Harrietia tänne?"

Minä soitin kelloa, hoitajatarta mentiin hakemaan ja hän tuli.

"Harriet, minut on pantava levolle", sanoi hänen pieni emäntänsä.

"Kysyisitkö missä minun vuoteeni on."

Harriet ilmoitti jo kysyneensä.

"Kysy nukutko sinä minun kanssani."

"En, Missy", sanoi hoitajatar, "teillä on yhteinen huone tämän nuoren neidin kanssa." Hän osoitti, minua. Missy ei noussut istuimeltaan, mutta näin hänen silmiensä etsivän minua. Parin minuutin hiljaisen tarkastelun jälkeen hän tuli esiin nurkastaan.

"Toivotan teille hyvää yötä, rouva", hän sanoi rouva Brettonille, mutta meni minun ohitseni ääneti.

"Hyvää yötä, Polly", sanoin.

"Ei tarvitse sanoa hyvää yötä, koska kerran nukumme samassa huoneessa", kuului vastaus, ja niine hyvineen hän katosi arkihuoneesta. Me kuulumme Harrietin ehdottavan että hän kantaisi tytön portaita ylös. "Ei tarvitse", oli taaskin hänen vastauksensa. – "Ei tarvitse, ei tarvitse", ja hänen pienet askelensa ponnistelivat väsyneesti portaita ylös.

Kun tuntia myöhemmin menin nukkumaan, oli hän vielä täysin hereillä. Hän oli järjestänyt tyynyt niin että ne antoivat tukea hänen pienelle ruumiilleen, joka oli istuvassa asennossa, päällekkäin asetetut kädet lepäsivät liikkumattomina lakanalla, ja koko hänen olemuksessaan oli vanhan ihmisen

levollisuutta, joka oli mahdollisimman vähän lapsimaista. Olin jonkin aikaa puhumatta hänelle, mutta juuri ennen kuin sammutin kynttilän, kehotin häntä menemään makuulle.

"Vähitellen", kuului vastaus.

"Mutta sinä vilustut, Missy."

Hän otti jonkin pienen vaatekappaleen tuolilta vuoteensa vierestä ja peitti sillä olkapäänsä. Minä annoin hänen tehdä niinkuin häntä halutti. Kuuntelin pimeässä hetkisen ja huomasin että hän vielä itki – itki hillitysti, hiljaa ja varoen.

Kun heräsin päivän valjetessa, kuulin veden läiskettä. Kas vain! hän oli jo noussut ja seisoi tuolilla pesukaapin vieressä koettaen vaivoin kallistaa pesukannua (jota ei jaksanut nostaa) sen verran, että sen sisällys virtaisi soikkoon. Oli omituista katsella häntä, kun hän peseytyi ja pukeutui, tuo pieni toimelias ja äänetön olento. Ilmeisesti hän oli hyvin tottumaton itse pukeutumaan ja napit, nauhat, hakaset ja silmukat tuottivat vaikeuksia, joihin hän suhtautui niin lannistumattomasti, että sitä oli hauska katsella. Hän kääri kokoon yöpukunsa, tasoitti vuodeverhonsa kerrassaan sievästi ja vetäytyi sitten erääseen nurkkaan, jossa valkoinen uudin peitti hänet, ja kävi aivan hiljaiseksi. Minä nousin istumaan ja kurkotin päätäni nähdäkseni mitä hän puuhasi. Hän oli polvillaan, otsa painettuna käsiin, ja ymmärsin että hän rukoili.

Hänen hoitajattarensa naputti oveen. Lapsi hypähti pystyyn.

"Minä olen valmis, Harriet", hän sanoi. "Olen pukeutunut itse, mutta en tunne olevani siisti. Laita minut siistiksi."

"Minkä tähden pukeuduit itse, Missy?"

"Hys! puhu hiljaa, Harriet, ettet herätä *tuota tyttöä*" (hän tarkoitti minua, joka nyt makasin silmät ummessa). "Pukeuduin itse, jotta sitten osaisin kun sinä olet poissa."

"Haluatko että menen pois?"

"Kun olet ollut pahalla tuulella, olen usein halunnut sinun menevän pois, mutta en nyt. Sido vyönauhani suoraan, silitä tukkani, ole hyvä."

"Vyönauha on suorassa. Mikä kummallinen pieni otus sinä olet!"

"Se täytyy sitoa uudelleen. Ole kiltti ja sido."

"No, kas niin. Kun minä olen mennyt, sinun täytyy pyytää tuota nuorta neitiä pukemaan itsesi."

"Ei millään ehdolla."

"Miksi ei? Hän on hyvin kiltti nuori neiti. Toivon, että aiot käyttäytyä kauniisti häntä kohtaan, Missy, etkä näytä oikkujasi."

"Hän ei millään ehdolla saa pukea minua."

"Hullunkurinen pieni olento!"

"Sinä et vedä kampaa hiusteni läpi suoraan, Harriet, jakauksesta tulee vino."

"Kas, kas, sinua on vaikea tyydyttää. Kelpaako näin?"

"Oikein hyvä. Minne minä nyt menen?"

"Minä vien sinut aamiaishuoneeseen."

"Tule sitten."

He menivät ovea kohti. Hän pysähtyi.

"Voi, Harriet, olisipa tämä isän talo! Minä en tunne näitä ihmisiä."

"Ole hyvä lapsi, Missy."

"Minä olen hyvä, mutta minun tekee kipeätä tästä" – hän pani kätensä sydämelleen ja vaikeroi: "Isä, isä!"

Minä hypähdin pystyyn ja nousin hillitäkseni tätä kohtausta niin kauan kuin vielä oli mahdollista.

"Sano hyvää huomenta neidille", määräsi Harriet.

Hän sanoi "hyvää huomenta" ja lähti hoitajattaren seurassa huoneesta. Samana päivänä Harriet jätti talon toistaiseksi mennäkseen eräiden ystäviensä luo, jotka asuivat lähitienoilla.

Tullessani alakertaan tapasin Pauliinan (lapsi sanoi itseään Pollyksi, mutta hänen täydellinen nimensä oli Pauliina Mary) aamiaispöydässä, missä hän istui rouva Brettonin rinnalla. Hänen edessään oli maitolasi ja hänen toimettona pöytäliinalla lepäävässä kädessään leipäpalanen: hän ei syönyt.

"Kuinka saamme tämän pikku ihmisen kesyntyneeseen", sanoi rouva Bretton minulle. "Minä en käsitä: hän ei syö mitään ja ulkomuodostaan päätäten hän ei ole nukkunut."

Minä sanoin luottavani ajan ja ystävällisyyden vaikutukseen.

"Jos hän sattuisi kiintymään talomme johonkin ihmiseen, hän asettuisi piankin, mutta ei sitä ennen", vastasi rouva Bretton.

II PAULIINA

Kului muutamia päiviä eikä näyttänyt siltä kuin hän suurestikaan kiintyisi kehenkään talossa. Hän ei ollut suorastaan häijy eikä uppiniskainen, hän ei suinkaan ollut tottelematon, mutta on tuskin mahdollista kuvitella olentoa joka olisi vähemmän sovelias kaikkeen mukavuuteen – vieläpä rauhalliseen elämään – kuin hän. Hän murjotti: kukaan aikuinen ei olisi paremmin kyennyt tuohon ikävään ajanvietteeseen, kukaan maanpakolainen, joka vastakkaiselta pallonpuoliskolta ikävöi Eurooppaan, ei olisi uurteisissa kasvoissaan voinut kantaa selvempiä koti-ikävän merkkejä kuin näkyi hänen lapsenkasvoistaan. Hän näytti tulevan vanhaksi ja ylimaalliseksi. Minä, Lucy Snowe, olen vapaa kiihtyneen ja haihattelevan mielikuvituksen kirouksesta, mutta aina kun avatessani oven johonkin huoneeseen näin hänen istuvan nurkassa yksinään, pää käsien varassa, minusta tuntui että huone ei ollut asuttu, vaan että siellä kummitteli.

Ja kun kuutamoinä herätessäni näin hänen hahmonsä valkoisena ja silmäänpistävänä, yöpuvussaan ja polvillaan vuoteellansa, rukoillen kuin mikäkin katolilainen tai metodisti-intoilija – kuin mikäkin varhaiskypsä uskonkiihkoinen tai ennenaikainen pyhimys – tuskin tiedän mitä ajatuksia mielessäni liikkui, mutta pelkäänpä pahoin, etteivät ne olleet juuri sen järjellisempiä eivätkä terveempiä kuin mitä tuon lapsen mielessä täytyi olla.

Vain harvoin kuulin sanaakaan hänen rukouksistaan, sillä ne kuiskattiin hyvin hiljaa; väliin niitä ei edes kuiskattu, vaan lähetettiin sanattomina huokauksina. Mutta ne harvat lauseet, jotka tulivat kuuluvilleni, sisälsivät koko taakan: "Isä, rakas isäni!" Huomasin hänet luonteeksi jolla on yksi ainoa aate ja tuo taipumus monomaniaan, jota aina olen pitänyt onnettomimpana kirouksena, mikä voi kohdata miestä tai naista.

Mihin tuollainen jäytävä ikävä olisi voinut viedä, jos sitä olisi keskeytymättä jatkunut, sitä voi ainoastaan arvailla, sillä asiassa tapahtui äkillinen käänne.

Eräänä iltapäivänä rouva Bretton oli houkutellut hänet esiin tavallisesta nurkastaan, nostanut hänet ikkunalaudalle ja kiinnittääkseen hänen huomionsa johonkin, kehoittanut häntä katselemaan ohikulkijoita ja laskemaan montako rouvasihmistä kulki katua määrätyn ajan kuluessa. Hän oli istunut välinpitämättömänä, tuskin katsoen ulos ja viitsimättä laskea ollenkaan, kun – tarkastin näet juuri hänen silmiään – huomasin niiden terissä yllättävän muutoksen. Nuo pikaistuvat, vaaralliset luonteet – *herkät*, kuten niitä nimitetään – tarjoavat monta omituista näytelmää niille, jotka viileämpi luonnonlaatu on turvannut heidän särmikkäiltä oikuiltaan. Tuijottava ja raskas katse alkoi tulvehtia ja väristä ja välkkyi sitten tulena; pieni synkkä otsa selkeni, alakuloiset arkisuuteen vaipuneet piirteet kirkastuivat, surullinen ilme katosi ja sen tilalle ilmestyi äkillinen kiihkeys, jännittynyt odotus.

"Se *on!*" kuuluivat hänen sanansa.

Kuin lintu tai nuoli tai jokin muu nopea esine hän oli jättänyt huoneen. En osaa sanoa miten hän sai ulko-oven auki, luultavasti se oli raollaan, tai kenties sattui Warren tielle ja totteli hänen käskyään, joka varmasti oli hyvin jyrkkä. Minä, joka rauhassa katselin ikkunasta, näin hänen kiitävän mustassa puvussaan, hieno pitsillä reunustettu esiliina vyöllä (rintalappuja hän ei voinut sietää), puoliväliin katua, ja kun juuri aion kääntyä ja levollisesti ilmoittaa rouva Brettonille, että lapsi oli menettänyt järkensä ja että hänet pitäisi viipymättä ottaa kiinni, näinkin että hänet pysäytettiin ja temmattiin pois minun kylmältä silmälläpidoltani ja ohikulkijain kummastelevilta katseilta. Muuan herrasmies oli tehnyt tämän yllätyksen, ja kietoen hänet takkiinsa tuli nyt tuomaan hänet takaisin taloon josta oli nähnyt hänen pakenevan.

Minä arvelin että hän jättäisi lapsen palvelijain huostaan ja poistuisi, mutta hän tulikin sisään: viivyteltyään hetkisen alhaalla hän nousi portaita.

Hänen vastaanotostaan kävi heti selville, että hän oli rouva Brettonin tuttava. Tämä tunsi hänet, tervehti häntä ja oli kuitenkin hämillään ja ihmeissään. Hänen katseensa ja käytöksensä oli miltei moittiva, ja vastaukseksi enemmän niihin kuin hänen sanoihinsa virkkoi vieras: "En voinut auttaa sitä, hyvä rouva, huomasin mahdottomaksi lähteä maasta näkemättä sitä ennen omin silmin, kuinka hän viihtyy."

"Mutta te häiritsette hänen sopeutumistaan."

"Toivottavasti en. Ja kuinka voi isän pikku Polly?"

Tämän kysymyksen hän teki Pauliinalle asettuessaan istumaan ja sijoittaessaan hänet kauniisti lattialle eteensä.

"Kuinka voi Pollyn isä?" kuului vastaus lapsen nojautuessa hänen polveensa ja katsoessa ylös hänen kasvoihinsa.

Kohtaus ei ollut äänekkäs eikä monisanainen, ja siitä olin kiitollinen, mutta siinä oli liian runsaasti tunnetta, ja koska malja ei vaahdonnut korkealle eikä tulvinut raivoisasti yli äyräiden, se teki sitä painostavamman vaikutuksen katsojaan. Kohtauksissa joissa kiihkeät ja rajattomat tunteet paisuvat liikaa, huojentaa ylenkatse tai naurettavuudentaju väsynyttä katsojaa, kun sitä vastoin aina olen pitänyt raskaampana senlaatuista tunteellisuutta, joka taipuu oman tahtonsa alle – jättiläisorja, joka tottelee hyvän järjen ylivaltaa.

Herra Home oli lujapiirteinen – minun pitäisi ehkä sanoa kovapiirteinen mies; hänen otsansa oli ryhmyinen ja poskipääät jyrkät ja ulkonevat. Hänen kasvojensa luonne oli kokonaan skottilainen, mutta silmissä oli tunnetta ja hänen nyt järkyttyneistä kasvoistaan kuvastui liikutus. Hänen ylämaalainen murteensa oli sopusoinnussa kasvojen kanssa. Hän näytti sekä ylpeältä että koruttomalta ihmiseltä.

Hän laski kätensä lapsen kurkottavalle päälle. Tyttö sanoi: "Suutele Pollyä."

Hän suuteli Pollyä. Toivoin että tyttö olisi puhjennut hysteeriseen huutoon, jotta olisin tuntenut helpotusta ja rauhoittunut. Mutta tyttö piti ihmeteltävän vähän ääntä, hän näytti saaneen mitä halusi – *kaiken* mitä halusi, ja näytti olevan tyydytyksen hurmiossa. Tuo pikku olento ei muistuttanut isäänsä piirteiltään eikä kasvojenilmeeltään, ja kuitenkin hän oli samaa rotua: isän sielu oli täyttänyt hänen sielunsa, kuten pullosta kaadetaan pikariin.

Home osasi epäilemättä hillitä itsensä miehen tavoin, mitkä hänen salaiset tunteensa erinäisistä asioista sitten lienevätkin olleet. "Polly", hän sanoi katsahtaen pikku tyttöönsä, "mene eteiseen, siellä näet isän ison päällystakin tuolilla, pistä kätesi sen taskuun, niin löydät sieltä nenäliinan. Tuo se minulle."

Lapsi totteli, lähti ja tuli takaisin ketteränä ja vilkkaana. Isä puheli rouva Brettonin kanssa kun hän tuli takaisin, ja tyttö odotti nenäliina kädessään. Oli kuin olisi katsellut taulua, kun näki hänen seisovan siinä isän polvien edessä niin hentona, sirona ja sievänä. Nähdessään että Home jatkoi puheluaan eikä ilmeisesti huomannut hänen paluutaan, tyttö tarttui hänen käteensä, avasi vastustelemattomat sormet, pujotti nenäliinan niihin ja sulki ne taas yksitellen. Isä ei vieläkään tuntunut näkevän eikä huomaavan häntä, mutta ennen pitkää hän nosti tytön polvelleen, tyttö painautui häneen, ja vaikka kumpikaan ei seuraavan tunnin kuluessa katsonut eikä puhutellut toista, otaksun että molemmat olivat tyytyväisiä.

Teenuonnin aikana tuon pikku otuksen liikkeet ja käytös antoivat, kuten tavallista, yllin kyllin askartelua silmille. Ensin hän antoi määräyksiä Warrenille, joka järjesteli tuoleja.

"Pankaa isän tuoli tähän ja minun tuolini sen lähelle, isän ja rouva Brettonin väliin. *Minun* täytyy ojentaa hänelle teekuppi."

Hän istui omalle tuolilleen ja viittasi kädellään isälle.

"Ole lähelläni, isä, aivan kuin olisimme kotona."

Ja samoin pöydässä, kun hän pysäytti isän kupin ja tahtoi sekoittaa sokerin ja itse kaataa kerman: "Minä sain aina kotona tehdä sen sinulle, isä. Ei kukaan osannut tehdä sitä niin hyvin, et edes sinä itse."

Koko aterian ajan hän jatkoi pieniä palveluksiaan, jotka olivat melkein mielettömiä. Sokeripihdit olivat liian suuret hänen käteensä, niin että hänen täytyi käyttää molempia pidellessään niitä; hopeaisen kerma-astian, leipä- ja voilautasen paino kysyi kovin hänen riittämättömiä voimiaan ja taitoaan, mutta hän tahtoi nostaa tämän, ojentaa tuon ja särkemättä mitään hän suoriutui kaikesta onnellisesti. Suoraan sanoen pidin häntä pienenä rauhanhäiritsijänä, mutta hänen isänsä, sokea kuten kaikki vanhemmat, näytti täysin tyytyväiseltä antaessaan hänen palvella, olipa kuin olisivat tytön puuhat tuntuneet hänestä ihmeen suloisilta.

"Hän on minun lohdutukseni", ei hän voinut olla sanomatta rouva Brettonille. Tällä rouvalla oli oma "lohdutuksensa" ja aarteensa, kooltaan paljon suurempi ja sillä hetkellä poissa kotoa, ja siksi hän ymmärsikin Homen heikkouden.

Tämä toinen "lohdutus" astui näyttämölle illan kuluessa. Tiesin että se päivä oli määrätty hänen kotiintulopäiväkseen, ja olin huomannut rouva Brettonin odottavan häntä joka tunti. Istuimme takan ympärillä teenjuonnin jälkeen, kun Graham yhtyi seuraamme, oikeastaan minun pitäisi sanoa: hajoitti sen – sillä hänen tulonsa aiheutti tietenkin hälinää, ja koska herra Graham oli nälkäinen, oli hankittava virvokkeita. Hän ja Home kohtasivat toisensa kuin vanhat tutut; pikku tyttöön hän ei aluksi kiinnittänyt mitään huomiota.

Lopetettuaan ateriansa ja vastattuaan äitinsä lukuisiin kysymyksiin Graham palasi tulen ääreen. Vastapäätä sitä paikkaa, jonne hän asettui, istui herra Home, ja hänen vieressään lapsi. Kun sanon lapsi, käytän soveltumatonta ja huonosti kuvailevaa nimitystä – sanaa joka panee ajattelemaan mitä muuta kuvaa tahansa kuin tuota totista pikku olentoa surupuvussaan, kaulassa valkoinen kaulus, joka juuri ja juuri olisi sopinut isolle nukelle – olentoa joka nyt oli kiivennyt korkealle tuolille hyllyn viereen, jolla oli hänen valkoinen, pikkuruinen ompelulippaansa, ja piti kädessään nenäliinatilkkusta muka päärmäten sitä. Hän lävistelikin sitä utterasti neulalla, joka hänen sormissaan näytti miltei paistinvarthaalta, pisti silloin tällöin sormeensa ja merkkasi siten palttinaan rivin pienen pieniä punaisia täpliä, hätkähti joskus kun tuo vastahakoinen ase, jota hänen oli vaikea hallita, pisti tavallista syvempään, mutta pysyi koko ajan vaiteliaana, ahkerana, työhönsä vaipuneena, naisellisena.

Graham oli siihen aikaan kaunis uskottomannäköinen kuusitoistavuotias nuorukainen. Sanon uskottomannäköinen, en siksi että hän todella olisi omannut taipumuksia petollisuuteen, vaan siksi että tuo sana mielestäni sattuvasti kuvailee hänen ulkomuotonsa vaaleata kelttiläistä (ei anglosaksista) kauneutta, hänen aaltoilevaa kastanjanruskeata tukkaansa, hänen notkeaa sopusuhtaisuuttaan, hymyä joka niin usein oli hänen huulillaan ja josta ei puuttunut viehätystä eikä oveluutta (ei missään pahassa merkityksessä). Hemmoteltu ja oikukas poika hän oli niihin aikoihin.

"Äiti", hän sanoi silmäiltyään hetkisen äänettömänä edessään olevaa pientä olentoa, kun Homen satunnainen poissaolo huoneesta vapautti hänet siitä naureskelevasta hämillisyydestä, joka oli hänen ujoutensa ainoa ilmenemismuoto, "äiti, minä näen tässä seurassa erään nuoren naisen, jolle minua ei ole esitetty".

"Arvelen että tarkoitat herra Homen pikku tyttöä."

"Totisesti, hyvä rouva", vastasi poika, "puhutte mielestäni kovin kursailematta. *Minä* olisin varmaan sanonut neiti Home, jos olisin rohjennut puhua tuosta ylimysnaisesta, jota tarkoitan."

"Kuule, Graham, minä en tahdo että rupeat hännäämään tuota lasta. Älä kuvittelekaan että saat pilailia hänen kustannuksellaan."

"Neiti Home", jatkoi Graham, jota äidin nuhde ei pelottanut, "saanko kunnian itse esittää itseni, koska ei kukaan muu näytä haluavan tehdä teille ja minulle sitä palvelusta. Teidän orjanne John Graham Bretton."

Tyttö katsahti Grahamiin, jolloin tämä nousi ja kumarsi täysin vakavana. Tyttö pani varovasti pois sormustimen, sokset ja käsityön, laskeutui hitaasti korkealta istuimeltaan ja teki sanomattoman juhlallisen niauksen lausuen: "Kuinka voitte?"

"Minulla on kunnia voida täysin hyvin, olen vain jonkin verran väsynyt kiireellisen matkan jälkeen. Minä toivon, hyvä neiti, tapaavani teidät terveenä."

"Jol-ti-senkin terveenä", oli tuon pikku naisen kunnianhimoinen vastaus, ja nyt hän koetti päästä takaisin äskeiseen korkeuteensa, mutta huomattessaan ettei se ollut mahdollista ilman kiipeämistä ja ponnistuksia – säädyllisyyden uhraus, jota ei voinut ajatellakaan – ja halveksien mitä suurimmassa määrin kaikkea apua tuon oudon nuoren herran aikana, hän hylkäsi korkean istuimensa ja asettui matalalle tuolille. Tämän matalan tuolin viereen veti Graham omansa.

"Minä toivon, hyvä neiti, että nykyinen asuntonne, äitini talo, tuntuu teistä sovelialta olinpaikalta?"

"Ei er-erit-täin, minä tahtoisin mennä kotiin."

"Luonnollinen ja kiitettävä halu, hyvä neiti, kuitenkin halu jota minä olen koettava parhaani mukaan vastustaa. Arvelen saavani teistä hiukkasen sitä kallisarvoista mukavuutta, jota sanotaan huvitukseksi ja jota äiti ja neiti Snowe eivät kykene minulle suomaan."

"Minä lähdän pian pois isän kanssa, minä en jää pitkäksi aikaa äitinne luo."

"Kyllä vain, te jätte minun luokseni, siitä olen varma. Minulla on poni jolla saatte ratsastaa, ja loppumaton määrä kuvakirjoja, joita saatte katsella."

"Tuletteko te nyt asumaan täällä?"

"Tulen. Onko se teille mieleen? Pidättekö minusta?"

"En."

"Miksi ette?"

"Minusta olette niin kummallinen."

"Kasvoniko, hyvä neiti?"

"Kasvonne ja kaikki muukin teissä. Teillä on pitkä punainen tukka."

"Kastanjanruskea, hyvä neiti, äiti sanoo sitä kastanjanruskeaksi tai kultaiseksi, ja niin sanovat kaikki hänen ystävänsäkin. Mutta vaikka minulla olisikin 'pitkä punainen tukka'" – ja hän ravisti kuin voitonriemuisena harjaansa, jonka hän hyvin tiesi keltaisenruskeaksi ja jonka leijonankarvaisuudesta hän ylpeili – "en kuitenkaan voisi olla kummallisempi kuin teidän armonne."

"Sanotteko minua kummalliseksi?"

"Sanon, tottakin."

(Äänettömyys.) "Luulen että minun on mentävä levolle."

"Tuollaisen pikkuruisen olisi pitänyt olla levolla jo monta tuntia sitten, mutta istuitte luultavasti ylhäällä odottamassa minua."

"Enkä istunut."

"Varmaankin toivoitte saavanne iloita minun seurastani. Tiesitte että tulisin kotiin, ja tahdoitte odottaa niin kauan että näkisitte vilauksen minusta."

"Minä istuin ylhäällä isän tähden enkä teidän."

"Erittäin hyvä, neiti Home. Minusta tulee suosikki; lyönpä vetoa että minut pian pannaan isän edelle."

Tyttö toivotti minulle ja rouva Brettonille hyvää yötä. Hän näytti juuri epäröivän oliko Graham kyllin ansiokas samaan huomaavaisuuteen hänen puoleltaan, kun poika tarttui häneen yhdellä kädellään ja piti sillä häntä ylhäällä päänsä päällä. Peilistä takan yläpuolelta tyttö näki itsensä korkealla ilmassa. Teon äkillisyys ja rohkeus sekä kunnioituksen puute olivat liikaa.

"Hävetkää, herra Graham", hän huusi vihastuneena, "laskekaa minut alas!" Päästyään taas jaloilleen hän jatkoi: "Tahtoisin tietää mitä te ajattelisitte minusta, jos kohtelisin teitä tuolla tavoin, nostaisin teidät kädelläni" – hän kohotti tuota mahtavaa jäsentä – "niinkuin Warren nostaa pientä kissaa." Näin sanoen hän poistui huoneesta.

III

LEIKKITOVERIT

Herra Home viipyi talossa kaksi päivää. Vierailunsa aikana ei häntä saatu kertaakaan lähtemään ulos; hän istui kaiken päivää takan ääressä, väliin ääneti, väliin kuunnellen rouva Brettonin pakinaa ja vastailen siihen. Rouva Brettonin suhtautuminen häneen oli soveliaista hänen sairaalloiselle mielentilalleen – ei liioitellun myötätuntoista, ei myöskään liian vierasta eikä järkeilevää, olipa siinä pieni vivahdus äidillisyyttäkin – rouva Bretton oli siksi paljon häntä vanhempi, että tuo vivahdus oli sallittua.

Mitä tulee Pauliinaan, oli lapsi sekä onnellinen että äänetön, ahkera ja tarkkaavainen. Isä nosti hänet usein polvelleen, ja siinä hän istui kunnes tunki tai kuvitteli isän tulevan levottomaksi. Silloin kuului: "Isä, laske minut maahan, minä väsyttän sinua painollani."

Ja tuo valtava taakka liukui matolle ja istahti siihen tai tuolille aivan isän jalkojen juureen. Valkoinen ompelulipas ja punatäpläinen nenäliina otettiin esiin. Tuo nenäliina oli nähtävästi aiottu muistolahjaksi isälle, ja sen piti tulla valmiiksi ennen hänen lähtöään; siispä oli ompelijattaren ahkeruus ylen tärkeätä: hän suoritti noin parikymmentä pistoa puolessa tunnissa.

Ilta, joka palautti Grahamin äitinsä katon alle (päivänsä hän vietti koulussa), toi taloon aina vilkkautta – mitä ei suinkaan vähentänyt niiden kohtausten laatu, joita aivan varmaan oli tulossa hänen ja neiti Pauliinan välillä.

Ynseä ja kylmäkiskoinen käytös oli ollut seurauksena loukkauksesta joka oli kohdannut tyttöä ensimmäisenä iltana Grahamin tulon jälkeen. Hänen tavallinen vastauksensa Grahamin puhutteluun oli: "En voi olla kanssasi, minulla on muita asioita ajateltavana." Kun häneltä kysyttiin *mitä* asioita, kuului vastaus: "Työtä."

Graham yritti houkutella hänen huomiotaan puoleensa avaamalla laatikkonsa ja levittämällä esiin sen moninaisen sisällyksen: sinettejä, kiiltäviä vahapuikkoja, kynäveitsiä, sekalaisen kokoelman piirroksia – muutamia koreanvärisiä – joita hän aikojen kuluessa oli koonnut. Tämä voimakas houkutus ei jäänytkaan kokonaan tehottomaksi: tytön silmät nousivat salaviihkä työstä ja heittivät monta katsetta kirjoituspöytää kohti, jolle oli hujan hajan viskelty niin paljon katseltavaa. Muuan etsaus, joka esitti lintukoiran kanssa leikkivää lasta, sattui putoamaan lattialle.

"Sievä pieni koira", sanoi tyttö ihastuneena.

Varovainen Graham ei ollut huomaavinaan. Ennen pitkää tyttö hiipi salaa nurkastansa katselemaan aarretta lähempää. Koiran suuret silmät ja pitkät korvat sekä lapsen hattu höyhenineen olivat vastustamattomia.

"Sievä kuva", kuului hänen suopea arvostelunsa.

"No – voithan saada sen", sanoi Graham.

Tyttö näytti epäröivän. Omistamisenhalu oli voimakas, mutta suostuminen olisi ollut myönnytys hänen arvokkuudeltaan. Ei. Hän pani kuvan pöydälle ja kääntyi pois.

"Etkö sitten tahdo sitä, Polly?"

"Mieluummin en, kiitos vain."

"Sanonko sinulle mitä teen kuvalla, jollet halua sitä?"

Tyttö puolittain kääntyi kuuntelemaan.

"Leikkaan sen palasiksi ja sytytän niillä kynttilän."

"Ei!"

"Mutta minä leikkaan."

"Älä viitsi – ole niin hyvä."

Graham kävi heltymättömäksi kuullessaan tuon rukoilevan äänen. Hän otti sakset äitinsä ompelulippaasta.

"Siinä se menee", hän sanoi tehden uhkaavan liikkeen. "Suoraan Fidon pään läpi ja halki pikku Harryn nenän."

"Ei! Ei! Ei!"

"Tule tänne sitten. Tule pian, muuten se on tehty."

Hän epäröi ja viivytteli, mutta tuli.

"No, tahdotko sen?" kysyi poika, kun tyttö seisoi hänen edessään.

"Ole hyvä ja anna."

"Mutta minä tahdon maksun."

"Kuinka paljon?"

"Suudelman."

"Anna kuva ensin minun käteeni."

Sanoessaan tämän näytti Polly vuorostaan melkein petolliselta. Graham antoi kuvan. Polly pakeni velkojaansa, kiiti isänsä luo ja pakeni hänen polvelleen. Graham nousi teeskennellyn kiukun vallassa ja seurasi häntä. Tyttö hautasi kasvonsa Homen liiviin.

"Isä – isä – lähetä hänet pois!"

"Ei minua niin vain lähetetä", sanoi Graham.

Kasvot vieläkin toisaalle käännettyinä tyttö ojensi kätensä pitääkseen häntä loitolla.

"Sitten suutelen kättä", sanoi poika, mutta samassa hetkessä muuttui käsi pikkuruiseksi nyrkiksi ja antoi maksun pikkurahoina, jotka eivät olleet suudelmia.

Graham – joka omalla tavallaan osasi olla yhtä juonikas kuin hänen pieni leikkiverinsa – vetäytyi pois muka aivan lannistuneena. Hän heittäytyi sohvalle, painoi päänsä tyynyyn ja makasi kuin sairas ainakin. Polly huomasi hänen olevan hiljaa ja kurkisti häneen. Hän oli kätkenyt silmänsä ja kasvonsa käsiinsä. Tyttö kääntyi isänsä polvella ja katsoi vihamieheensä pitkään ja levottomasti. Graham voihki.

"Isä, mikä on hätänä?" hän kuiskasi.

"Sinun on parempi kysyä häneltä, Polly."

"Onko hän vahingoittunut?" (Uusi voihkaisu.)

"Hän äänтелеe ikään kuin hän olisi", sanoi Home.

"Äiti", ehdotti Graham heikolla äänellä, "luulen että sinun on paras lähettää noutamaan lääkäriä. Voi minun silmäni!" (Uusi hiljaisuus, jonka vain Grahamin huokaukset keskeyttivät.)

"Jos minä nyt tulen sokeaksi" – sanoi Graham.

Hänen kurittajansa ei voinut kestää enempää. Hän oli heti pojan vieressä.

"Anna minun katsoa silmäsi; minä en aikonut lyödä siihen, suulle vain, enkä aikonut lyödä niin ylen kovasti."

Hän sai vastaukseksi vain äänettömyyden. Hänen kasvonsa vahahtelivat.

"Olen pahoillani, olen pahoillani!"

Sitten seurasi mielenliikutusta, sopertelua, itkua.

"Lakkaapas jo kiusoittelemasta tuota lasta, Graham", sanoi rouva Bretton.

"Se on paljasta pilaa, kultaseni", huusi herra Home.

Ja Graham nosti hänet vielä kerran ilmaan, ja tyttö kuritti häntä taas ja tuivertaessaan hänen leijonankarvaisia kiharoitaan antoi hänelle nimen "ilkein, epäkohteliain, pahin ja viekkain olento mitä ikinä voi olla".

Lähtöamunaan herra Home istui kahden kesken tyttärensä kanssa ikkunasyvennyksessä, ja heidän välillään sukeutui eräänlainen keskustelu. Minä kuulin osan siitä.

"Enkö voisi koota tavaroitani ja lähteä kanssasi, isä?" kuiskasi lapsi tosissaan.

Isä pudisti päätään.

"Olisinko sinulle vaivaksi?"

"Olisit, Polly."

"Siksikö että olen pieni?"

"Siksi että olet pieni ja hento. Vain suurten ja vahvojen ihmisten pitäisi matkustaa. Mutta älä näytä surulliselta, pikku tyttöni, se särkee sydämeni. Isä tulee pian takaisin Pollynsa luo."

"En todellakaan ole surullinen, isä, en juuri ensinkään."

"Polly olisi surullinen jos tuottaisi isälle tuskaa, eikö olisikin?"

"Surullistakin surullisempi."

"Siinä tapauksessa Pollyn pitää olla reipas; ei saa itkeä lähdön hetkellä eikä murjottaa perästäpäin. Pollyn täytyy katsoa eteenpäin, siihen hetkeen jolloin taas kohtaamme toisemme, ja koettaa olla onnellinen sillä välin. Osaako hän olla niin?"

"Hän tahtoo koettaa."

"Minä näen että hän tahtoo. Hyvästi siis. On aika lähteä."

"Nytkö? – juuri nyt?"

"Juuri nyt."

Tyttö kurkotti värisevät huulensa. Isä nyhkytti mutta tyttö ei, sen huomasi. Laskettuaan hänet maahan isä puristi toisten läsnäolijani kättä ja lähti.

Kun ulko-ovi sulkeutui, putosi tyttö polvilleen tuolin viereen ja huusi: "Isä."

Huuto oli hillitty mutta kestävä, jonkinlainen "Miksi olet minut hylännyt?" Seuraavien minuuttien aikana huomasi hänen kärsivän todellista sieluntuskaa. Tuona lapsenelämänsä lyhyenä hetkenä hän koki sellaista mielenliikutusta, jota jotkut eivät tunne koskaan. Se johtui hänen luonteenlaadustaan, ja hän saisi kokea enemmänkin sellaisia hetkiä, jos jäisi elämään. Kukaan ei puhunut. Rouva Bretton, joka oli äiti, vuodatti kyynelen tai pari. Graham, joka kirjoitti, kohotti katseensa ja tuijotti häneen. Minä, Lucy Snowe, olin levollinen.

Tuo pieni olento, jonka muut jättivät rauhaan, teki itse mitä kukaan muu ei olisi voinut tehdä – taisteli sietämätöntä mielenliikutusta vastaan ja tukahutti sen ennen pitkää jossakin määrin. Sinä päivänä hän ei huolinut lievitystä keneltäkään, eikä seuraavanakaan päivänä. Myöhemmin hän kävi välinpitämättömäksi.

Kolmantena iltana, hänen istuessaan lattialla uupuneena ja levollisena, tuli Graham sisään ja otti hänet syliinsä kauniisti, sanomatta sanaakaan. Tyttö ei vastustellut, vaan melkein painautui hänen syliinsä, ikään kuin väsyneenä. Kun Graham istuutui, painoi lapsi päänsä häneen. Muutaman minuutin kuluttua hän nukkui, ja poika kantoi hänet yläkertaan vuoteeseen. En ihmetellyt että lapsen ensimmäinen kysymys seuraavana aamuna oli: "Missä on herra Graham?"

Sattui että Graham ei tullut aamiaispöytään; hänen piti kirjoittaa muutamia harjoitelmia sen aamun tunneiksi, ja hän oli pyytänyt äitiään lähettämään kupin teetä työhuoneeseen. Polly tarjoutui viemään sitä, hänen täytyi saada puuhata jotakin, pitää huolta jostakin. Kuppi uskottiin hänelle, sillä vaikka hän olikin levoton lapsi, oli hän kuitenkin huolellinen. Koska työhuone oli vastapäätä ruokasalia niin että ovet olivat käytävässä vastakkain, seurasi katseeni häntä.

"Mitä teet?" hän kysyi pysähtyen kynnykselle.

"Kirjoitan", sanoi Graham.

"Miksi et tule syömään aamiaista äitisi kanssa?"

"Liiaksi työtä."

"Tahdotko aamiaista?"

"Tietysti."

"Kas siinä sitten."

Ja hän laski kupin matolle niinkuin vanginvartija pistää vesiruukun vankikopin ovesta sisään ja vetäytyi pois. Mutta äkkiä hän kääntyi.

"Mitä muuta tahdot kuin teetä – mitä syötävää?"

"Jotakin hyvää. Tuo minulle jotakin oikein hauskaa, niin olet kiltti pikku nainen."

Polly palasi rouva Brettonin luo.

"Kiltti rouva, lähettäkää pojallenne jotakin hyvää."

"Sinä saat valita hänen puolestaan, Polly. Mitä vain haluat."

Polly valikoi mitä parasta oli pöydällä ja tuli ennen pitkää takaisin pyytämään kuiskaten hiukan hedelmähilloa, jota ei ollut esillä. Kun hän sitten oli saanut sitä – sillä tuolta parilta rouva Bretton ei kieltänyt mitään – kuului Graham hetkistä myöhemmin ylistävän häntä pilviin asti luvaten ottaa hänet taloudenhoitajakseen saatuaan oman talon, ja kenties – jos Polly osoittaisi taipumusta keittotaitoon – keittäjättäreksensä. Ja kun Polly ei palannut takaisin ja menin katsomaan minne hän oli joutunut, tapasin Grahamin ja hänet syömässä aamiaista kahden kesken. Polly seisoi pojan vieressä tasaten hänen annoksensa – lukuunottamatta hedelmähilloa, johon hän hienotunteisesti kieltäytyi koskemasta, jottei, luultavasti, näyttäisi siltä kuin hän olisi hankkinut sitä yhtä hyvin omaan laskuunsa kuin Grahamin. Hänessä ilmeni alituisen tuollaista herkkää havaintokykyä ja hienovaistoisuutta.

Täten solmittu ystävyysliitto ei aivan pian hajonnut, päinvastoin näyttivät aika ja olosuhteet pikemmin lujittavan kuin höllentävän sitä. Niin huonosti kuin nuo kaksi sopivatkin yhteen iän, sukupuolen, harrastusten ym. puolesta, oli heillä kuitenkin paljon sanottavaa toisilleen. Mitä Pauliinaan tulee, huomasi ettei hänen luonteensa koskaan täysin päässyt oikeuksiinsa muuten kuin nuoren Brettonin seurassa. Rauhoittuttuaan ja totuttuaan taloon hän osoittautui kylläkin mukautuvaksi rouva Brettoniin nähden, mutta hän saattoi päiväkaudet istua tuolillaan rouvan jalkojen juuressa lukien läksyään tai ommellen tai piirtäen kuvia kivitaluun, ilman että hänessä kertaakaan välähti mitään omaperäistä tai että hänen luonteensa erikoisuuksista näkyi pienintäkään pilkahdusta. Tällöin en pitänyt häntä silmällä; hän ei ollut mielenkiintoinen. Mutta niin pian kuin Grahamin koputus illalla kuului, tapahtui muutos. Polly oli samassa silmänräpäyksessä portaiden yläpäässä. Tavallisesti hänen tervetuliaisensa oli nuhde tai uhkaus.

"Sinä et ole pyyhkinyt jalkojasi kunnollisesti mattoon. Minä kerron äidillesi."

"Pikku hätikkö! Oletko siellä?"

"Olen – ja sinä et yletä minuun! Minä olen korkeammalla kuin sinä" (hän tirkisteli kaidepuun säleiden lomitse, sillä hän ei kyennyt katsomaan sen yli).

"Polly!"

"Rakas poikani!" (se oli eräs hänen Grahamille antamistaan nimityksistä, lainattu tämän äidiltä).

"Minä voisin pyörtyä väsymyksestä", ilmoitti Graham nojaten käytävän seinään muka uuvuksissa. "Tohtori Digby" – yliopettaja – "tekee vallan lopun minusta liialla työllä. Tulehan alas ja auta minua kantamaan kirjojani."

"Ahaa, sinä olet viekas!"

"En ensinkään, Polly, se on totinen tosi. Olen vetelä kuin riepu. Tule alas."

"Silmäsi ovat rauhalliset kuin kissan, mutta sinä osaat kyllä hypähtää."

"Hypähtää? Ei sinne päinkään, siihen ei minusta ole. Tule alas."

"Ehkä tulenkin – jos lupaat ettet koske minuun – et viskaa minua ylös etkä kiepauta ympäri."

"Minäkö! Siihen en pystyisi!" Hän vaipui tuolille.

"Laske sitten kirjasi alimmalle portaalle ja mene itse kolmen kyynärän päähän."

Kun tämä oli tehty, laskeutui Polly portaita varovasti, irroittamatta katsettaan heikosta Grahamista. Tietysti hänen tulonsa sähköisti pojan aina uuteen suonenedontapaiseen elämään, ja varmasti oli tulossa hurja meteli. Väliin Polly suuttui, väliin sallittiin kaiken tapahtua levollisesti, ja saatoimme kuulla hänen sanovan taluttaessaan Grahamia portaita ylös: "Kas niin, rakas poikani, tule nyt juomaan teetä – minä uskon että varmaan tarvitset jotakin."

Oli jokseenkin hullunkurista katsella häntä, kun hän istui Grahamin vieressä tämän nauttiessa ateriaansa. Hänen poissa ollessaan Polly oli hiljainen olento, mutta hänen seurassaan kärkkäin ja palvelevaisin pikku hätikkö mitä ajatella voi. Toivoin usein, että tyttö malttaisi mielensä ja olisi rauhassa; mutta ei – hän unohti oman itsensä ja ikään kuin vaipui toiseen: poika ei voinut saada häneltä kyllin hyvää palvelusta eikä riittävää huolenpitoa, hän oli Pollyyn silmissä suurempi kuin

Turkin sulittaani. Tyttö kokosi vähitellen kaikki vadit hänen eteensä, ja kun sivullinen otaksui että hänellä oli ulottuvillaan kaikki mitä hän ikinä saattoi toivoa, keksi Polly vielä jotakin muuta.

"Rouva", kuiskasi hän rouva Brettonille, "poikanne ehkä ottaisi mielellään vähän kakkua – makeata kakkua, tiedättehän – sitä on tuolla" (hän viittasi ruokakaappiin). Rouva Bretton ei yleensä hyväksynyt makean kakun käyttöä teen juonnin ohella, mutta pyyntö uudistettiin kuitenkin: "Pieni palanen – vain hänelle – hän käy koulua. Tytöt – sellaiset kuin minä ja neiti Snowe – eivät tarvitse herkkupaloja, mutta *hän* pitäisi siitä."

Graham piti siitä hyvin paljon ja saikin sitä melkein aina. Hänen kunniaukseen on mainittava, että hän olisi tahtonut jakaa palkintonsa sen kanssa, jota sai siitä kiittää, mutta tätä ei koskaan sallittu. Itsepintaisuus tässä asiassa pahoitti tytön mielen koko illaksi. Saada seisoa hänen polvensa vieressä, pitää yksinoikeutenaan hänen sanojaan ja huomiotaan, siinä palkka minkä hän tahtoi – eikä osuutta kakuun.

Hän mukautui omituisen helposti asioihin joita Graham harrasti. Johtui ajattelemaan, että tuolla lapsella ei ollut omaa sielua eikä elämää, vaan että hänen välttämättä täytyi elää, liikkua ja olla toisessa. Nyt kun isä oli häneltä otettu, hän turvautui Grahamiin ja näytti tuntevan hänen tunteitaan, elävän hänen elämäänsä. Hän oppi tuossa tuokiossa pojan kaikkien koulutoverien nimet, tiesi ulkomuistista heidän luonteensa niinkuin Graham oli niitä kuvaillut: yksi ainoa kuvaus kustakin näytti riittävän. Hän ei koskaan unohtanut eri yksilöitä eikä sekoittanut niitä toisiinsa; hän saattoi kokonaisen illan puhella pojan kanssa ihmisistä joita ei ollut koskaan nähnyt, ja tuntui olevan täysin selvillä heidän ulkomuodostaan, tavoistaan ja taipumuksistaan. Muutamia hän oppi matkimaankin. Eräällä aliopettajalla, jota nuori Bretton ei sietänyt, näyttää olleen joitakin omituisuuksia, jotka Polly silmänräpäyksessä tajusi Grahamin esityksestä, ja niitä hän jäljitteli Grahamin iloksi. Tätä ei rouva Bretton kuitenkaan hyväksynyt, vaan kielsi pilan.

Parimme riiteli harvoin. Kerran kuitenkin sattui eripuraisuus, jossa Pollyn tunteet saivat ankaran iskun.

Grahamilla oli syntymäpäivänään eräitä ystäviä – hänen ikäisiään poikia – luonaan päivällisellä. Pauliina oli erittäin kiinnostunut näiden ystävien tulosta. Hän oli usein kuullut puhuttavan heistä, ja nämä olivat juuri niitä, joista Graham eniten puhui. Päivällisen jälkeen nuoret herrasmiehet jäivät yksikseen ruokasaliin, missä he pian tulivat hyvin hyvälle tuulelle ja pitivät aika kovaa meteliä. Kulkiessani eteisen läpi näin Pauliinan istuvan yksinään alimmalla portaalla, pieni ota rypyssä levottomasta mietiskelystä ja katse takertuneena ruokasalin oven kiiltäviin ruutuihin, joihin eteisen lampun valo heijastui.

"Mitä ajattelet, Polly?"

"En mitään erikoista, tahtoisin vain että tuo ovi olisi kirkasta lasia – silloin voisin nähdä sen läpi. Pojat tuntuvat hyvin iloisilta, ja minä tahtoisin mennä heidän joukkoonsa, tahtoisin olla Grahamin kanssa ja katsella hänen ystäviään."

"Mikä estää sinua menemästä?"

"Minua pelottaa, mutta voisinkohan koettaa, luuletteko? Voisinko koputtaa oveen ja pyytää päästä sisään?"

Minä arvelin ettei pojilla kenties olisi mitään sitä vastaan, että hän tulisi heidän leikkitoverikseen, ja niin ollen kehoitin häntä yrittämään.

Hän koputti – ensin niin hiljaa ettei sitä kuultu, mutta toisella yrityksellä ovi aukeni ja Grahamin pää tuli näkyviin. Hän näytti olevan loistavalla tuulella, mutta kärsimätön.

"Mitä tahdot sinä pieni apina?"

"Tulla luoksesi."

"Todellako? Luuletko minun nyt tahtovan sinua vaivoikseni. Mars matkaasi äidin ja neiti Snowen luo ja käske heitä panemaan sinut sänkyyn." Kastanjanruskea pää ja helakanpunaiset kasvot katosivat – ovi sulkeutui tylästi. Polly oli kuin lyöty.

"Minkä tähden hän puhuu noin? Hän ei ole koskaan ennen puhunut tuolla tavoin", hän sanoi kauhuissaan. "Mitä olen tehnyt?"

"Et mitään, Polly, mutta Graham tahtoo nyt olla koulutoveriensä kanssa."

"Ja hän pitää heistä enemmän kuin minusta! Hän työntää minut luotaan, kun he ovat täällä."

Ajattelin hieman lohduttaa häntä ja käyttää tilaisuutta teroittaakseni hänen mieleensä muutamia viisaita mietelmiä, joita minulla aina oli varastossa valmiina sovellettaviksi. Hän keskeytti minut kuitenkin panemalla sormensa korvilleen jo ensi sanojeni aikana ja heittäytymällä pitkäkseen matolle, kasvot kohti lattiaa. Tästä asennosta ei Warren eikä keittäjä saaneet häntä hievahtamaan, ja niinpä hän sai maata kunnes näki hyväksi nousta omasta aloitteestaan.

Graham unohti kärsimättömyytensä samana iltana ja olisi ystäviensä mentyä lähestynyt häntä kuten tavallisesti, mutta Polly tempautui irti hänen käsistään. Tytön silmät salamoivat, hän ei tahtonut toivottaa Grahamille hyvää yötä eikä katsoa häntä kasvoihin. Seuraavana päivänä Graham kohteli häntä välinpitämättömästi, ja tyttö kävi kylmäksi kuin marmori. Päivää myöhemmin poika kiusoitteli häntä saadakseen tietää mistä oli kysymys, mutta hänen huulensa eivät auenneet. Tietenkään ei Graham puolestaan voinut olla todella suuttunut, peli kun joka tavalla oli liian epätasainen. Hän koetti lepyttää ja maanitella. "Miksi Polly oli niin vihoissaan? Mitä Graham oli tehnyt?" Vähitellen vastasivat kynelet hänelle, hän hellitteli lasta, ja he olivat taas ystäviä. Mutta Polly oli niitä, joilta tuollaiset tapahtumat eivät unohdu. Huomasin ettei hän tämän loukkauksen jälkeen koskaan etsinyt Grahamin seuraa, ei seurannut häntä eikä millään tavoin koettanut kiinnittää hänen huomiotaan. Käskin häntä kerran viemään kirjan tai jonkin muun esineen Grahamille, kun tämä oli sulkeutunut työhuoneeseensa.

"Minä odotan kunnes hän tulee ulos", sanoi hän ylpeästi. "En tahdo vaivata häntä nousemaan ja avaamaan ovea."

Nuorella Brettonilla oli lempiponi, jolla hän usein lähti ratsastamaan. Polly katseli aina ikkunastaan hänen lähtöään ja paluutaan. Hänen kunnianhimonsa päämääränä oli päästä ratsastamaan pihan ympäri tuolla ponilla, mutta pois se että hän olisi pyytänyt Grahamilta sellaista armoa. Eräänä päivänä hän meni pihalle katsomaan, kun Graham hyppäsi hevosen selästä, ja hänen nojatessaan porttiin väikkyi hänen silmissään ikävöivä halu saada maistaa ratsaillepääsyn nautintoa.

"Tules, Polly, tahdotko laskettaa ravია?" kysyi Graham huolettomasti.

Minä arvelen että hän Pollyn mielestä oli *liian* huoleton.

"En, kiitos", sanoi tyttö kääntyen pois äärimmäisen kylmästi.

"Tulisit nyt", jatkoi poika. "Sinä pitäisit siitä ihan varmaan."

"Älä luule että minä välitän siitä hituistakaan", kuului vastaus.

"Se ei ole totta. Sinä sanoit Lucy Snowelle että ratsastaisit hirveän kernaasti."

"Lucy Snowe on *löppöliisa*", kuulin hänen sanovan (pieni puutteellisuus ääntämisessä oli vähimmän pikkuvanhaa koko työssä), ja niine hyvineen hän marssi sisään. Graham, joka tuli sisään pian hänen jälkeensä, huomautti äidilleen: "Äiti, minä uskon että tuo lapsi on vaihdokas, hän on todellinen oikkupussi, mutta minä ikävystyisin ilman häntä. Hän huvittaa minua paljon enemmän kuin sinä tai Lucy Snowe."

"Neiti Snowe", sanoi Pauliina minulle (hän oli nyt ottanut tavakseen silloin tällöin jutella kanssani, kun olimme kahden kesken huoneessamme iltaisin), "tiedätkö minä viikonpäivänä pidän Grahamista eniten?"

"Kuinka kummassa voisit tietää niin omituista asiaa? Onko hän jonakin viikon seitsemästä päivästä toisenlainen kuin kuutena muuna?"

"Ihan varmaan! Ettekö näe? Ettekö tiedä? Minusta hän on verrattomien sunnuntaisin. Silloin saamme pitää hänet luonamme koko päivän, ja hän on niin hiljainen ja illalla *niin* kiltti."

Tuo havainto ei ollut kokonaan perusteeton: käynti kirkossa ym. piti Grahamin hiljaisena sunnuntaisin, ja illalla hän tavallisesti antautui leppoisaan, miltei laiskottelevaan ajanviettoon arkihuoneen takan ääressä. Hän otti tavallisesti haltuunsa sohvan ja kutsui luokseen Pollyyn.

Graham ei ollut aivan samanlainen kuin muut pojat; hänen kaikki ilonsa ei ollut toiminnassa, vaan hän kykeni myös ajoittaiseen mietiskelyyn. Hän saattoi myös löytää huvia lukemisesta, eikä hän valinnut kirjojaan kokonaan umpimähkään, vaan silloin tällöin välähti hänen valinnassaan luonteenomaisia harrastuksia, vieläpä vaistomaista makua. Tosin hän harvoin lausui ajatuksiaan lukemansa johdosta, mutta olen nähnyt hänen istuvan miettimässä sitä.

Kun Polly oli hänen lähellään, polvillaan matolla tai pienellä tyynyllä, alkoi kuiskaileva keskustelu, hillitty mutta ei sentään mahdoton kuulla. Kuulin silloin tällöin katkelman heidän juttelustaan, ja tosi on, että jokin parempi ja hienompi vaikutus kuin arkipäivisin näytti sellaisina sunnuntaihetkinä tyynnyttävän Grahamin sangen miellyttävälle tuulelle.

"Oletko oppinut virsiä tällä viikolla, Polly?"

"Olen oppinut yhden hyvin kauniin, neljä säkeistöä pitkän. Luenko sen?"

"Lue sitten, mutta sievästi, älä pidä kiirettä."

Kun virsi oli luettu tai pikemmin puoliksi laulettu heikolla jonottavalla äänellä, teki Graham muistutuksia lukemistavan johdosta ja ryhtyi antamaan opetusta lausunnassa. Polly oli nopea oppimaan, nokkela jäljittelemään; sitä paitsi hänen suurin ilonsa oli olla Grahamille mieliksi, ja niinpä hän osoittautui hyväksi oppilaaksi. Virren jälkeen tuli tavallisesti vähän lukemista – kenties luku Raamatusta, ja siinä tarvittiin harvoin oikaisua, sillä lapsi osasi lukea koruttoman kertovan kappaleen oikein hyvin, ja kun aihe oli sellainen jonka hän ymmärsi ja joka saattoi kiinnittää hänen mieltään, olivat hänen ilmeensä ja hänen innostuksensa kerrassaan merkilliset. Joosef heitetynä kuoppaan, Samuelin kutsuminen, Daniel jalopeurain luolassa – nämä olivat lempipaikkoja, ja varsinkin ensimmäisen intomielisyys näytti tehoavan häneen mitä voimakkaimmin.

"Jaakob parka", hän sanoi joskus vapisevin huulin. "Kuinka hän rakastikaan poikaansa Joosefia! Yhtä paljon", hän lisäsi kerran, "yhtä paljon, Graham, kuin minä rakastan sinua. Jos sinä kuolisit" (ja hän avasi kirjan uudelleen, etsi kohdan ja luki), "niin minä 'en huolisi lohduituksesta, vaan murehtien minä menisin tuonelaan poikani tykö'."

Näin sanoen hän sulki Grahamin pieniin käsivarsiinsa ja veti hänen pitkätukkaisen päänsä luokseen. Muistan että teko tuntui minusta oudon äkilliseltä ja herätti katsojassa samaa tunnetta kuin luonnostaan vaarallisen ja vain puoliksi kesytetyn eläimen liian varomaton hyväileminen. Eipä silti että olisin pelännyt Grahamin vahingoittavan häntä tai työntävän hänet raa'asti takaisin, mutta arvelin että Polly oli vaarassa tulla sysätyksi pois huolettomasti, kärsimättömällä tavalla, mikä hänelle olisi melkein pahempaa kuin lyönti. Itse asiassa kuitenkin tällaiset mielenilmaisut otettiin vastaan passiivisesti, väliinpä vielä tuikki pojan silmistä eräänlaista ystävällistä eikä ensinkään ynseätä ihmettelyä Pollyn hartaan puolueellisuuden johdosta. Kerran hän sanoi: "Sinä pidät minusta melkein yhtä paljon kuin jos olisit pieni sisareni, Polly."

"Oi, minä *pidän* sinusta", sanoi Polly, "minä *pidän* sinusta hyvin paljon."

Minulle ei pitkäksi aikaa suotu tätä luonteen tutkimisen huvia. Polly oli ollut Brettonissa tuskin kahta kuukautta, kun tuli kirje herra Homelta, joka ilmoitti nyt asettuneensa mannermaalle äitinsä sukulaisten keskuuteen, ja koska Englanti oli käynyt hänelle tykkänään vastenmieliseksi, ei hän vähääkään ajatellut palaavansa sinne, kenties ei vuosikausiin. Hän toivoi saavansa pikku tyttärensä luokseen viipymättä.

"Miltähän kannalta tyttö mahtaa ottaa tämän uutisen", sanoi rouva Bretton luettuaan kirjeen. *Minä* pohdin sitä myös, ja otin tehtäväkseni ilmoittaa asian hänelle.

Tullessani salonkiin – kaunis ja hiljainen huone, missä tyttö mielellään istui yksin ja minne hänet vapaasti uskallettiin laskea, sillä hän ei kajonnut sormillaan mihinkään, tai pikemmin, ei liannut mitään mihin kajosi – tapasin hänet loikoilemasta leposohvalla kuin mikäkin pieni haaremikaunotar, puoleksi kätkössä läheisen ikkunan riippuvien verhojen takana. Hän näytti onnelliselta; kaikki hänen ajanviete-esineensä olivat hänen ulottuvillaan: valkoinen ompelulipas, pari musliinikaistaletta, pari nauhanpätkää, joita oli kokoiltu nuken korutarpeiksi. Nukke, asianmukaisesti puettuna yöpukuun ja

yömyssä päässä, makasi kehdoissaan; hän tuuditti sitä uneen, nähtävästi järkähtämättä uskoen sen tuntemis- ja nukkumiskykyyn, ja silmäili samalla kuvakirjaa, joka oli levällään hänen polvellaan.

"Neiti Snowe", hän sanoi kuiskaten, "tämä on ihmeellinen kirja. Candace" (nukke, Grahamin ristimä, sillä sen likaisenvärisen iho teki sen etiopialaisen näköiseksi) – "Candace nukkuu nyt, ja minä voin kertoa teille siitä, mutta meidän pitää molempien puhua hiljaa, jottei hän heräisi. Tämän kirjan sain Grahamilta; siinä kerrotaan kaukaisista maista, jotka ovat pitkän pitkän matkan päässä Englannista ja jonne ei kukaan matkustaja pääse muutoin kuin purjehtimalla tuhansia peninkulmia meren yli. Niissä maissa asuu villi-ihmisiä, neiti Snowe, joilla on toisenlaiset vaatteet kuin meillä, ja itse asiassa on muutamilla heistä vaatteita tuskin lainkaan, jotta heidän olisi viileä olla, tiedättehän, siellä kun on hyvin kuuma ilma. Tässä on kuva jossa heitä on tuhansittain koolla autiolla paikalla – tasangolla, jossa on paljon hiekkaa – ja heidän keskellään on mustapukuinen mies – hyvä, hyvä englantilainen mies – lähetyssaarnaaja, joka saarnaa heille palmun juurelta." (Hän näytti pientä väritettyä puupiirrosta, joka esitti edellä kerrottua.) "Ja tässä", hän jatkoi, "on 'enemmän kummallisempia' kuvia" (kielioppi sattui unohtumaan) "kuin tuo. Tässä on suuri ihmeellinen Kiinan muuri, tässä on kiinalainen rouva, jolla on pienempi jalka kuin minulla. Tässä on villi tataarilaishevonen, ja tässä kaikkein ihmeellisimä, maa jossa on vain lunta ja jäätä, ei mitään vihreitä niittyjä eikä metsiä eikä puutarhoja. Tästä maasta on löydetty mammutinluita, mutta mammutteja ei siellä enää ole. Te ette tiedä mikä mammut on, mutta minä voin sanoa sen teille, koska Graham sanoi minulle. Suuri kummitusmainen olento, korkea kuin tämä huone, pitkä kuin eteinen, mutta ei paha eikä lihansyöjä, niin arvelee Graham. Hän uskoo että jos minä tapaisin sellaisen metsässä, se ei tappaisi minua jollen tulisi aivan sen tielle, mutta siinä tapauksessa se polkisi minut pensaikkoon niinkuin minä voin astua heinäsiirran päälle niityllä tietämättä siitä mitään."

Tällä tavoin hän antoi mielikuvituksensa harhailia.

"Polly", keskeytin, "olisiko sinusta hauska päästä matkustamaan?"

"Ei juuri vielä", oli hänen varovainen vastauksensa, "mutta kahdenkymmenen vuoden päästä, kun olen aikuinen nainen, yhtä suuri kuin rouva Bretton, lähden kenties matkalle Grahamin kanssa. Me aiomme matkustaa Sveitsiin ja kiivetä Mont Blanc'ille, ja jonakin päivänä purjehdimme Etelä-Amerikkaan ja nousemme Chimborazon huipulle."

"Mutta miltä sinusta tuntuisi matkustaa nyt, jos isä olisi kanssasi?"

Hänen vastauksestaan – joka tuli vasta äänettömyyden jälkeen – ilmeni taaskin tuollainen odottamaton mielialan muutos, joka oli hänelle ominaista. "Mitä hyödyttää puhua noin tuhmasti?" hän sanoi. "Minkä tähden mainitsette isän? Mitä isä teihin kuuluu? Aloin juuri olla onnellinen enkä ajatellut häntä niin paljon, ja nyt on kaikki alettava alusta!"

Hänen huulensa värisivät. Kiiruhdin kertomaan vastasaapuneesta kirjeestä ja ilmoittamaan määräyksen, jonka mukaan Harrietin ja hänen oli viipymättä matkustettava hänen rakkaan isänsä luo. "No, Polly, etkö ole iloinen?" lisäsin.

Hän ei vastannut. Hän pudotti kirjansa ja lakkasi tuudittamasta nukkeaan, sitten hän tuijotti minuun vakavana ja juhlallisena.

"Eikö sinusta ole hauskaa mennä isäsi luo?"

"Tietysti", hän sanoi vihdoin tuolla terävällä tavalla, jota hän yleensä käytti puhuessaan minulle ja joka oli aivan toisenlainen kuin hänen tapansa puhua rouva Brettonille, ja toisenlainen myös kuin hänen Grahamin seurassa käyttämänsä puhetapa. Olisin tahtonut saada enemmän selvyyttä hänen ajatuksistaan, mutta ei, hän ei tahtonut keskustella enempää. Hän riensi rouva Brettonin luo, kysyi häneltä ja sai vahvistuksen uutiseeni. Näiden sanomain painavuus ja tärkeys piti hänet täysin vakavana kaiken päivää. Illalla, samana hetkenä jolloin Grahamin askelet kuuluivat alhaalta, huomasin hänet vierelläni. Hän alkoi hypistellä niskassani olevaa medaljonkinauhaa, otti kamman hiuksistani ja pani sen takaisin, ja hänen puuhatessaan tuli Graham sisään.

"Kertokaa hänelle vähitellen", hän kuiskasi, "kertokaa että minä lähden pois."

Teenjuonnin aikana tein sitten ilmoituksen. Grahamin ajatukset sattuivat juuri silloin olemaan eräessä koulupalkinnossa, josta hän kilpaili. Uutinen oli kerrottava kahdesti ennen kuin se kunnollisesti kiinnitti hänen huomiotaan, ja sittenkin hän viivähti siinä vain hetkisen.

"Lähtekö Polly? Kuinka ikävää! Pikku hiiri kulta, minä tulen kaipaamaan häntä. Hänen pitää tulla takaisin meille, äiti."

Ja nielaistuaan teensä nopeasti hän otti kynttilän, valtasi pienen pöydän itselleen ja kirjoilleen ja oli pian syventynyt lukuihinsa.

"Pikku hiiri" hiipi hänen viereensä ja laskeutui matolle hänen jalkainsa juureen, kasvot vasten lattiaa. Siinä asennossa hän pysyi mykkänä ja liikkumattomana nukkumaanmenoon asti. Kerran näin Grahamin sysäävän häntä levottomalla jalallaan, vähääkään aavistamatta hänen läheisyyttään. Hän vetäytyi tuuman tai pari etäämmälle. Minuuttia myöhemmin hiipi pieni käsi kasvoista, joita vasten se oli ollut painettuna, ja hyväili hellästi tuota varomatonta jalkaa. Kun hoitajatar tuli hakemaan, nousi hän ja lähti hyvin tottelevaisena, sanottuaan meille kaikille nöyrästi hyvää yötä.

En tahdo sanoa että tuntia myöhemmin pelkäsin mennä levolle; kuitenkin oli mielessäni levoton tietoisuus siitä etten tapaisi lasta levollisessa unessa. Ennakkovaistoni piti paikkansa, sillä näin hänen valkoisen linnun tavoin kyyröttävän sängynlaidalla, kylmissään ja täysin valveilla. Tuskin tiesin miten minun oli lähestyttävä häntä, sillä häntä ei voinut kohdella kuin muita lapsia. Mutta hän tekikin aloitteen. Kun olin sulkenut oven ja laskenut kynttilän yöpöydälle, hän kääntyi minuun ja sanoi: "Minä en voi – *en voi* nukkua, ja tällä tavoin en voi – *en voi* elää."

Kysyin mikä häntä vaivasi.

"Kauhea sur-ke-us!" hän sopersi valittavasti.

"Kutsunko rouva Brettonin?"

"Se olisi vallan hullua", kuului hänen kärsimätön vastauksensa, ja itse asiassa tiesinkin hyvin, että jos hän olisi kuullut rouva Brettonin askelten lähestyvän, hän olisi painunut hiljaisena kuin hiiri peitteen alle. Niin silmittömästi kuin hän tuhlasikin oikkujaan minuun, jota kohtaan hän tunsikin kiintymyksen varjoakaan, ei hän koskaan näyttänyt kummitädilleni pilkahdustakaan sisimmästään; hänen aikanaan Polly oli vain kiltti, jonkin verran sievistelevä pieni tyttö. Tarkastelin häntä; hänen poskensa olivat purppuranpunaiset, suuriksi levinneet silmät olivat sekä hehkuvat että himmeät ja tuskallisen levottomat. Oli ilmeistä että hän ei saanut jäädä tuohon tilaan huomiseen asti. Arvasin asian laidan.

"Tahtoisitko sanoa Grahamille uudelleen hyvää yötä?" kysyin. "Hän ei ole vielä mennyt huoneeseensa."

Hän kurkotti heti pieniä käsivarsiaan, jotta nostaisin hänet. Kiedoin huivin hänen ympärilleen ja kannoin hänet takaisin salonkiin. Graham oli juuri lähdössä.

"Hän ei voi nukkua näkemättä teitä ja puhumatta teille vielä kerran", sanoin. "Hänestä ei ole mieluisaa jättää teitä."

"Minä olen pilannut hänet", sanoi Graham ottaen Pollyn minulta hyväntuulisesti ja suudellen hänen pieniä kuumia kasvojaan ja polttavia huuliaan. "Polly, nyt sinä välität minusta enemmän kuin isästäsi –"

"*Minä* välitän sinusta, mutta *sinä et* välitä minusta hiukkaakaan", kuiskasi lapsi.

Hänelle vakuutettiin päinvastaista, häntä suudeltiin taas, hänet annettiin takaisin minulle ja minä kannoin hänet pois, mutta voi! hän ei ollut rauhoittunut.

Kun arvelin että hän saattoi kuunnella minun sanojani, virkoin: "Pauliina, ei sinun pitäisi olla pahoillasi siitä, että Graham ei välitä sinusta yhtä paljon kuin sinä hänestä. Sen täytyy olla niin."

Hänen kohotetut ja kysyvät silmänsä tahtoivat tietää minkä tähden.

"Siksi että hän on poika ja sinä olet tyttö, hän on kuusitoistavuotias ja sinä vain kuusivuotias, hänen luonteensa on voimakas ja iloinen ja sinun on toisenlainen."

"Mutta minä rakastan häntä niin paljon; hänen *pitäisi* rakastaa minua hiukan."

"Niin hän tekeekin. Hän pitää sinusta. Sinä olet hänen suosikkinsa."

"Olenko minä Grahamin suosikki?"

"Olet, enemmän kuin kukaan pieni lapsi minkä tunnen."

Tämä vakuutus rauhoitti häntä ja hän hymyili kesken tuskaansa.

"Mutta", jatkoin, "älä huoli murjottaa äläkä odota häneltä liikoja, muuten hän tuntee sinun olevan vaivaksi, ja sitten on kaikki hukassa."

"Kaikki hukassa", hän säesti vienosti. "Minä tahdon olla hyvä. Minä koetan olla hyvä, Lucy Snowe."

Panin hänet vuoteeseen.

"Antaako hän minulle anteeksi tämän yhden kerran?" hän kysyi, kun minä riisuuduin. Minä vakuutin että hän kyllä antaa, ettei hän vielä ollut millään tavoin nurjamielinen, että Pollyn vain piti varoa tulevaisuudessa.

"Ei ole tulevaisuutta", hän sanoi. "Minä lähdän pois. Enkö koskaan – koskaan saa nähdä häntä, kun olen poissa Englannista?"

Annoin rohkaisevan vastauksen. Kynttilä sammutettiin ja kului hiljainen puolituntinen. Minä luulin hänen nukkuvan, kun pieni valkoinen haamu vielä kerran nousi istumaan vuoteelleen ja hento ääni kysyi: "Pidätkö Grahamista, neiti Snowe?"

"Pidätkö hänestä? Pidän, hiukan."

"Hiukan vain! Pidätkö hänestä niinkuin minä?"

"Sitä en luule. Ei, en niinkuin sinä."

"Pidätkö hänestä paljon?"

"Sanoinhan että pidän hänestä hiukan. Mitä hyödyttää välittää hänestä niin hirveän paljon, hän on täynnä virheitä."

"Onko hän?"

"Kaikki pojat ovat."

"Enemmätkö kuin tytöt?"

"Hyvin luultavaa. Viisaat ihmiset sanovat, että on hullutusta pitää ketään täydellisenä, ja mitä tulee pitämiseen ja ei-pitämiseen, tulisi meidän olla ystävällisiä kaikille eikä jumaloida ketään."

"Oletteko te viisas ihminen?"

"Aion koettaa olla. Mene nukkumaan nyt."

"En voi mennä nukkumaan. Eikö teillä ole kipua juuri täällä" (hän pani keijukaiskätensä keijukaisrintaan), "kun ajattelette että *teidän* pitää jättää Graham, sillä eihän *teidän* kotinne ole täällä?"

"Tosiaankaan, Polly", sanoin, "sinun ei pitäisi tuntea niin suurta tuskaa, kun hyvin pian lähdet isäsi luo. Oletko unohtanut hänet? Etkö enää tahdo olla hänen pieni toverinsa?"

Kuoleman hiljaisuus seurasi tätä kysymystä.

"Lapsi, pane levolle ja nuku", käskin.

"Vuoteeni on kylmä", hän sanoi. "En voi lämmittää sitä."

Näin tuon pikku otuksen värisevän. "Tule minun luokseni", sanoin, ja minä toivoin, joskaan en juuri uskonut, hänen noudattavan pyyntöäni, sillä hän oli mitä kummallisimman ja oikukkain pikku olento ja erityisen juonikas minun seurassani. Hän tuli kuitenkin heti, liukuen pienen aaveen tavoin poikki maton. Otin hänet vuoteeseeni. Hän oli viluinen: lämmitin häntä sylissäni. Hän värisi hermostuneesti: minä tynnytin häntä. Näin rauhoitettuna ja hoivattuna hän vihdoinkin nukkui.

"Hyvin omituinen lapsi", ajattelin, kun katselin hänen nukkuvia kasvojaan epätasaisessa kuunvalossa ja varovasti ja hiljaa kuivasin hänen kimmeltäviä silmäluomiaan ja märkiä poskia nenäliinaani. "Kuinka hän on pääsevä maailman läpi ja taisteleva tämän elämän vaikeuksia vastaan? Kuinka hän on kestävä ne iskut ja vastukset, nöyryytykset ja tuskat, joita kirjat ja oma järkeni sanovat valmistetun kaikkea lihaa varten?"

Hänen lähtönsä tapahtui seuraavana päivänä, ja jäähyväisten hetkenä hän värisi kuin lehti, mutta hillitsi itsensä.

IV NEITI MARCHMONT

Lähdin Brettonista muutamia viikkoja Pauliinan lähdön jälkeen – aavistamatta etten enää koskaan tulisi käymään siellä, en koskaan astelemaan sen rauhallisia vanhoja katuja – kotiin, josta olin ollut poissa kuusi kuukautta. Arvellaan kaiketi, että tietenkin olin iloinen palatessani omaisteni helmaan. No niin, tuo ystävällinen arvelu ei vahingoita ketään, ja jääköön siis rauhassa vaille vastustusta. Pois se että vastaisin kieltävästi, päinvastoin sallin lukijan kuvitella minun seuraavan kahdeksan vuoden aikana olevan kuin tyvenellä säällä pursi, joka uinailee peilikirkkaassa satamassa – perämiehen loikoillessa pienellä kannella, kasvot taivasta kohden ja silmät ummessa, vaipuneena, jos niin haluat, pitkään rukoukseen. Hyvin monen naisen ja tytön otaksutaan viettävän elämänsä jotenkin siihen suuntaan; miksi en siis minäkin muiden mukana?

Kuvittele minua siis joutilaana, lekottelevana, lihavana ja onnellisena loikoilemassa patjain verhoamalla kannella, alituisen päivänpaisteen lämmössä ja pehmeän uneliaan tuulenhengen keinuttamana. Ei kuitenkaan voi salata, että siinä tapauksessa minun syystä tai toisesta täytyi pudota yli laidan, tai että lopulta täytyi sattua haaksirikko. Minä muistan liiankin hyvin ajan – pitkän ajan – täynnä vilua, vaaraa ja ponnistuksia. Tähän hetkeen asti olen painajaisoinä tuntenut tuon ajan vihaisten aaltojen suolaisen kirpeyden kaulassani ja jäisen puristuksen keuhkoissani. Tiedän myös että tuona aikana raivosi myrsky, ja sitä ei kestänytäkään vain yhden tunnin tai yhden päivän. Moneen päivään ja yöhön ei näkynyt aurinkoa eikä tähteä, omin käsin heitimme kaluston mereen, säälimätön myrsky vainosi meitä ja kaikki pelastumisen toivo otettiin meiltä. Vihdoin laiva hajosi ja miehistö oli hukassa.

Niin pitkälle kuin muistan, en valittanut kenellekään näistä vaivoista. Itse asiassa, kenelle olisin voinut valittaa? Rouva Brettonin olin jo kauan sitten kadottanut näkyvistäni. Esteet, toisten nostamat, olivat vuosia sitten tulleet seurustelumme tielle ja katkaisseet sen. Sitä paitsi oli aika tuonut hänenkin elämäänsä muutoksia: se sievoinen omaisuus, joka hänen oli talletettava poikaansa varten ja joka suurimmaksi osaksi oli sijoitettu johonkin osakepankkiyrittäykseen, oli sulanut, niin kerrottiin, alkuperäisen määränsä murto-osaksi. Satunnaisten huhujen kautta sain tietää, että Graham oli ryhtynyt ammattiopintoihin; sekä hän että hänen äitinsä olivat lähteneet Brettonista ja asuivat kuuleman mukaan nyt Lontoossa. Näin ollen ei jäänyt mitään mahdollisuutta riippuvaisuuteen toisista; vain itseeni voin turvautua. En tiedä olinko erikoisen itsenäinen tai toimelias luonne, mutta olosuhteet tyrkyttivät minulle itsenäisyyttä ja työntöä, niinkuin tuhansille muille, ja kun neiti Marchmont, lähistöllä asuva naimaton nainen, lähetti hakemaan minua, tottelin hänen pyyntöään toivoen että hän osaisi neuvoa minulle tehtävän johon voisin ryhtyä.

Neiti Marchmont oli varakas nainen ja asui kauniissa talossa, mutta luuvalo oli tehnyt hänet rammaksi, kykenemättömäksi käyttämään käsiään ja jalkojaan, ja sellainen hän oli ollut jo kaksikymmentä vuotta. Hän istui aina yläkerrassa, missä salonki oli makuuhuoneen vieressä. Olin usein kuullut puhuttavan neiti Marchmontista ja hänen erikoisuuksistaan (hänellä oli hyvin omituisen ihmisen maine), mutta tähän saakka en ollut koskaan nähnyt häntä. Tapasin uurteisen ja harmaatukkaisen naisen, jonka yksinäisyys oli tehnyt vakavaksi, pitkä suru ankaraksi, ja joka myös oli ärtyisä ja kenties vaatelias. Kävi selville että palvelustyttö tai pikemminkin seuranainen, joka muutamia vuosia oli ollut hänen apulaisenaan, oli naimisiin menossa, ja kuultuaan turvattomasta asemastani neiti Marchmont oli lähettänyt sanan minulle, ajatellen että voisin täyttää tuon henkilön paikan. Hän teki tämän ehdotuksen teenjuonnin jälkeen, kun istuimme kahden hänen takkansa ääressä.

"Se ei tule olemaan helppoa elämää", hän sanoi suoraan, "sillä minä vaadin aika paljon huomaavaisuutta ja te tulette saamaan hyvin vähän vapautta, mutta ehkä se sentään tulee tuntumaan siedettävältä verrattuna viimeaikaisiin oloihinne."

Minä mietin. Tietysti sen olisi pitänyt tuntua siedettävältä, myönsin itsekseni, mutta jonkin omituisen kohtalon oikun vuoksi se ei kuitenkaan tuntunut siltä. Elää täällä, tässä umpinaisessa huoneessa, kärsimyksen todistajana, kenties joskus kiukun kohteena – koko edessä olevan nuoruuteni ajan, kun kaikki se mikä oli takana, oli kulunut lievimmin sanoen ei-onnellisesti! Mieleni lannistui hetkeksi, sitten se elpyi taas, sillä vaikka pakotinkin itseni toteamaan vastukset, olin luullakseni liian proosallinen ihannoimaan, niinpä myös liioittelemaan niitä.

"Epäilen vain, tokko minulla on voimia tähän toimeen", huomautin.

"Sitäpä minäkin pelkään", hän sanoi, "sillä te näytätte lopen rasittuneelta."

Niin näytinkin. Näin peilistä itseni – surupukuisen, kuihtuneen, onttosilmäisen olennon. En kuitenkaan paljoa välittänyt tuosta synkästä näystä. Uskoin että ruoste oli pääasiassa ulkopuolista: tunsin vielä imeväni voimaa elämän lähteistä.

"Mitä muuta teillä on toivossa – onko mitään?"

"Ei mitään varmaa vielä, mutta voinhan saada jotakin."

"Niin te kuvittelette ja ehkä olette oikeassa. Koettakaa sitten omia keinojanne, ja jos ne eivät tepsivät, koetelkaa minun keinoani. Tekemäni tarjous on jäävä avoimeksi teitä varten kolmeksi kuukaudeksi."

Se oli ystävällistä. Sanoin hänelle sen, ja ilmaisoin kiitollisuuteni. Puhuessamme hän sai kipukohtauksen. Minä autoin häntä, toimitin välttämättömät palvelukset hänen määräystensä mukaan, ja kun kohtaaminen helpotti, oli välillemme jo muodostunut jonkinlainen tuttavuus. Minä puolestani olin hänen tavastaan kestävä tämän kohtaamisen nähnyt, että hän oli luja ja kärsivällinen nainen (kärsivällinen ruumiillisessa tuskassa, vaikka kenties joskus ärtyisä kalvavan henkisen kivun aikana), ja hän taas oli siitä auliudesta, millä olin auttanut häntä, huomannut että hän voi saavuttaa myötätuntoni (sellaisen kuin se oli). Hän lähetti hakemaan minua seuraavanakin päivänä; viitenä kuutena päivänä peräkkäin hän halusi seuraani. Läheisempi tuttavuus, joka kyllä paljasti vikoja ja oikkuja, avasi minulle samalla näköalan luonteeseen jota voin kunnioittaa. Niin tyly ja äreä kuin hän joskus olikin, saatoin palvella häntä ja istua hänen vieressään, mielessäni se tyyneys, joka aina on ilonamme tuntiessamme, että käytöksemme, läheisyytemme, kosketuksemme miellyttää ja tyynnyttää henkilöä jota palvelemme. Silloinkin kun hän torui minua – ja sitä hän tuon tuostakin teki, ja aika happamesti sittenkin – tapahtui se kuitenkin tavalla joka ei nöyryyttänyt eikä jättänyt mitään pistosta mieleeni; hän oli pikemminkin kuin tuittupäinen äiti, joka läksyttää tytärtään, kuin tyly emäntä, joka nuhtelee riippuvaisessa asemassa olevaa palvelijaansa. Nuhdella hän itse asiassa ei osannutkaan, vaikka hän saattoikin tilapäisesti raivota. Lisäksi oli kaikessa hänen intohimossaan aina pisara järkeä: hän oli johdonmukainen suuttumuksessaankin. Ennen pitkää alkoi kasvava kiintymyksen tunne näyttää tilanteen aivan uudessa valossa, ja toisella viikolla olin suostunut jäämään hänen seuralaisekseen.

Kaksi kuumaa umpinaista huonetta tuli siis maailmakseni, ja vanha rampa nainen emännäkseni, ystäväkseni, kaikekseni. Hänen palvelemisensa oli velvollisuuteni – hänen tuskansa kärsimykseni – hänen huojennuksensa toivoni – hänen suuttumuksensa rangaistukseni – hänen arvonantonsa palkkani. Minä unohdin että oli niittyjä, metsiä, jokia, meriä ja alati vaihteleva taivas tämän sairashuoneen himmeiden ristikkoikkunain takana, ja olin melkein tyytyväinen unohtaessani sen. Kaikki minussa rajoittui osani mukaan. Koska olin kohtalon kasvattamana tottunut kesyksi ja hiljaiseksi, en vaatinut kävelyä raittiissa ilmassa eikä ruokahaluni tarvinnut enempää kuin sairaalle tarjottuja niukkoja annoksia. Lisäksi hän tarjosi luonteensa omaperäisyyden tutkittavakseni, hyveittensä lujuuden ja, tahtoisin lisätä, intohimojensa voiman ihailtavakseni, tunteittensa vilpittömyyden turvakseni. Kaikki nämä ominaisuudet hänellä oli, ja niiden tähden pysyin hänen luonaan.

Näiden seikkojen tähden olisin kituuttanut hänen luonaan vaikka kaksikymmentä vuotta, jos hänen pitkä elämänsä olisi voinut jatkua vielä niin kauan. Mutta toisin oli kirjoitettu. Nähtävästi minua oli yllytettävä toimintaan. Minua oli kiihotettava, ajettava, ruoskittava, pakotettava tarmoon. Pienen osuuteni inhimillistä kiintymystä, jota ylistin kuin mitäkin katoamatonta helmeä, piti sulaa sormissani ja liukua pois kuin haihtuva rae. Pieni velvollisuus, jonka olin omaksunut, oli temmattava pois helposti tyydytetyltä omaltatunnoltani. Olin tahtonut ryhtyä sovitteluihin kohtalon kanssa: säästyä satunnaisista suurista tuskista alistamalla koko elämäni kieltämyksiin ja pieniin vaivoihin. Kohtaloa ei niin vähällä tyynnytetty, eikä sallimus hyväksynyt moista peräytyvää laiskuutta ja pelkurimaista velttoutta.

Eräänä helmikuun yönä – muistan sen hyvin – havaittiin neiti Marchmontin talon lähellä eräs ääni, jonka joka asukas kuuli mutta kenties vain yksi tulkitsi. Kylmän talven jälkeen aloittivat myrskyt kevään. Olin pannut neiti Marchmontin vuoteeseen ja istuin tulen ääressä ommellen. Tuuli vinkui ikkunoissa; se oli vinkunut kaiken päivää, mutta yön synkistyessä se sai uuden äänen – kimeän, vihlovan, miltei puhuvan. Se oli valittavaa, surkeata ja hermoja järkyttävää, ja sitä lauloi joka tuulenpuuska.

"Oi, hiljaa, hiljaa", sanoin levottomalle mielelleni, pudotin työni ja koetin turhaan sulkea korviani tuolta oudon läpätunkevalta itkulta. Olin kuullut tuon saman äänen sitä ennen, ja ehdoton havainto oli pakottanut minut muodostamaan teorian siitä mitä se ennusti. Kolme kertaa elämässäni olivat tapahtumat opettaneet minulle, että nuo oudot äänet myrskyssä – tuo levoton, toivoton itku – ennustivat elämälle epäsuotuisaa tilaa ilmakehässä. Uskoin että läähättävä ja nyhykivä, kiusaantunut, pitkään valittava itätuuli ilmoitti usein kulkutauteja. Siitä otaksun tarinan Bansheesta saaneen alkunsa. Kuvittelin myös – olin sen pannut merkille – että usein samaan aikaan kuulemme tulivuoren purkauksista etäisillä paikoilla maapalloa, virroista jotka äkkiä ovat syöksyneet uomastaan, ja tavattoman korkeasta nousuvedestä, joka raivoisana tulvii matalille merenrannoille. "Maapallomme", olin sanonut itsekseni, "näyttää sellaisina aikoina olevan revelty ja myllerryksissä, ja heikot joukostamme menehtyvät epäterveelliseen henkäykseen, joka kuumana purkautuu savuavista tulivuorista."

Kuuntelin ja vapisin. Neiti Marchmont nukkui.

Keskiyön aikana myrsky asettui puolen tunnin kuluessa kuoleman hiljaisuudeksi. Tuli, joka oli palanut sammuksiin, alkoi äkkiä hehkua. Tunsin ilman vaihtuvan ja virkistyi. Nostin ikkunavarjostinta ja uutimia, katsoin ulos ja näin tähtien kirkkaina tuikkivan kirpeässä pakkasessa.

Kääntyessäni takaisin kohtasi silmäni ensiksi neiti Marchmontin, joka oli herännyt. Hän nosti päätään tyynyltä ja katseli minua tavattoman vakavana.

"Onko siellä kaunis yö?" hän kysyi.

Vastasin myöntävästi.

"Arvasin sen", hän sanoi, "sillä tunnen itseni niin voimakkaaksi, niin terveeksi. Nostakaa minua. Tunnen olevani nuori tänä yönä", hän jatkoi, "nuori, kevytsydäminen ja onnellinen. Entä jos kipuni olisi käännekohdassa ja minun sallittaisiin vielä nauttia terveyttä? Se olisi ihme!"

"Näinä päivinä ei tapahdu ihmeitä", ajattelin itsekseni ja ihmettelin kuullessani hänen puhuvan niin. Hän jatkoi johtaen keskustelun menneisyyteen ja näytti muistavan sen tapahtumat, kohtaukset ja henkilöt tavattoman elävästi.

"Rakastan muistoa tänä yönä", hän sanoi, "ylistän sitä parhaana ystävänäni. Se antaa minun nyt juuri tuntea syvää iloa; se antaa takaisin sydämelleni vanhat tosiasiat elävinä, lämpiminä, kauniina – ei vain tyhjiä aatteita, vaan kaiken sen, mikä kerran oli totta ja minkä jo kauan olen luullut lakastuneeksi, hävinneeksi, haudan multa sekaantuneeksi. Omistan juuri nyt nuoruuteni hetket, ajatukset ja toiveet. Elän uudelleen elämäni rakkauden – sen ainoan rakkauden – sen melkein ainoan kiintymyksen, sillä minä en ole erikoisen hyvä nainen, minä en ole sydämellinen. Kuitenkin on minulla ollut tunteeeni, väkevät ja keskitetyt, ja niillä tunteilla oli esineensä, joka yksinään oli minulle yhtä rakas kuin suurimmalle osalle miehiä ja naisia ovat kaikki nuo lukemattomat seikat, joihin he

tuhlaavat harrastustaan. Kun rakastin ja kun olin rakastettu, minkälaista elämää vietinkään! Minkä ihanan vuoden saatankaan muistaa – kuinka loistavana se palaakaan mieleeni! Mikä elontäysi kevät – mikä lämmin, iloinen kesä – mikä pehmeä kuunvalo, joka hopeoi syksyn illat – mikä toivon vahvuus sen vuoden talvijäiden ja härmäisten kenttien yllä! Läpi koko sen vuoden eli sydämeni Frankin sydämen kanssa. Oi, jalo Frank – uskollinen Frank – *hyvä* Frank, niin paljon parempi olit kuin minä itse – niin paljon korkeammalla kannoit lippuasi kaikessa! Tämän voin nyt nähdä ja sanoa: jos harvat naiset ovat niin kärsineet kuin minä menetettyäni hänet, harvat ovat myös niin iloinneet kuin minä hänen rakkaudestaan. Se oli paljon parempaa rakkautta kuin tavallinen; minä en koskaan epäillyt sitä enkä häntä; se oli rakkautta joka kunnioitti, suojeli ja kohotti yhtä paljon kuin ilahdutti naista jolle se oli annettu. Nyt tahdon kysyä, juuri tällä hetkellä, kun mieleni on niin oudon kirkas – nyt tahdon miettiä miksi se otettiin minulta pois? Minkä rikoksen tähden minut tuomittiin kahdentoista onnellisen kuukauden jälkeen kestäämään kolmekymmentä vuotta surua?"

"Minä en tiedä", hän jatkoi hetkisen äänettömyyden jälkeen. "Minä en voi – *en voi* nähdä syytä, ja kuitenkin voin tällä hetkellä sanoa vilpittömästi, mitä en koskaan ennen ole koettanut sanoa – tutkimaton Jumala. Sinun tahtosi tapahtukoon! Ja tällä hetkellä voin uskoa että kuolema vie minut Frankin luo. Sitä en koskaan tähän saakka ole uskonut."

"Onko hän siis kuollut?" kysyin hiljaisella äänellä.

"Rakas tyttöni", hän sanoi, "eräänä onnellisena jouluiltana pukeuduin ja koristelin itseäni, odottaen että sulhoni, josta hyvin pian oli tuleva mieheni, tulisi sinä iltana luokseni. Istuin odottamaan. Vielä kerran näen tuon hetken – näen lumisen hämärän hiipivän sisään ikkunasta, jonka verho ei ollut laskettu, sillä tahdoin nähdä hänen ratsastavan valkoista käytävää pitkin; näen ja tunnen pehmeän takkavalkean loimun lämmittävän itseäni, leikkivän silkkipukuni poimuissa ja oikullisesti väläyttävän omia nuoria kasvojani kuvastimesta. Näen tyynen talvi-illan kuun nousevan täytenä, kirkkaana ja kylmänä pensaikon mustan massan ja hopeanhoitoisten niittyjen yli. Minä odotan, suoneeni tykkivät hieman kärsimättömästi, mutta rinnassani ei ole epäilystä. Liekit takassa ovat sammuneet, mutta hiilet hehkuvat vielä kirkkaina – kuu nousee korkealle, mutta vielä sen saattaa nähdä ikkunasta. Kello lähenee kymmentä; hän oli harvoin myöhästynyt tämän enempää, mutta kerran tai pari hän ei ollut päässyt tulemaan aikaisemmin."

"Pettäisikö hän minut tällä kertaa? Ei – ei tälläkään kertaa. Ja nyt hän tuli – ja tuli nopeasti – saavuttaakseen menetetyän ajan. 'Frank, sinä hurja ratsastaja', sanoin itsekseni ja kuuntelin iloisena mutta levottomana lähestyvää ravia, 'tästä sinä saat toruja; minä sanon sinulle, että *minun* niskani se on, jonka panet vaaralle alttiiksi, sillä kaikki mikä on sinun, on rakkaammassa ja hellemmässä merkityksessä minun'. Siinä hän oli, minä näin hänet, mutta luulen että silmissäni oli kyyneliä, näköni oli niin sekava. Näin hevosen, kuulin sen tömistelevän – ainakin näin tumman möhkäleen – kuulin melua. *Oliko* se hevonen? Vai mikä oli tuo raskas laahustava olento, joka oudon mustana kulki ruohokentän poikki? Miksi saatoin nimittää tuota esinettä, jonka näin edessäni kuutamossa, ja kuinka voin tulkita tunnetta joka nousi sieluuni?"

"Saatoin ainoastaan rientää ulos. Suuri eläin – luultavasti Frankin musta hevonen – seisoi värisevänä, läähättäen ja korskuen oven edessä. Muuan mies piteli sitä; luulin että se oli Frank."

"Mitä on tapahtunut?" kysyin. Thomas, oma palvelijani, vastasi terävästi: 'Menkää sisälle, neiti.' Ja sitten hän huusi toiselle palvelijalle, joka riensi keittiöstä kuin jonkinlaisen vaiston ajamana: 'Ruth, vie neiti heti sisään.' Mutta minä polvistuin lumeen, vieressäni jokin joka makasi siinä – jokin jota olin nähnyt laahattavan pitkin pihaa – jokin joka huokasi, joka voihki rinnallani kun nostin sitä ja vedin sen luokseni. Hän ei ollut kuollut, hän ei ollut kokonaan tiedoton. Annoin kantaa hänet sisään ja kieltäydyin noudattamasta mitään määräyksiä ja lähtemästä hänen luotaan. Olin kyllin maltillinen hallitsemaan ei ainoastaan itseäni vaan myös muita. Alussa he olivat yrittäneet kohdella minua kuin lasta, kuten ihmiset aina kohtelevat sitä, johon Jumalan käsi on sattunut, mutta minä en luovuttanut paikkaani muille kuin haavurille, ja kun tämä oli tehnyt voitavansa, kiedoin kuolevan Frankin käsivarsiini. Hänellä oli voimaa vastata syleilyyni, hänellä oli voimaa lausua nimeni, hän

kuuli sanani kun rukoilin hiljaa hänen puolestaan, hän tunsu läheisyyteni kun hellästi ja lempeästi hoitelin häntä."

"'Maria', hän sanoi, 'minä kuolen Paratiisissa'. Viime henkäykseensä asti hän puhui minulle uskollisia sanoja. Kun jouluaamu sarasti, oli Frankini Jumalan luona."

"Ja tämä", hän jatkoi, "tapahtui kolmekymmentä vuotta sitten. Olen kärsinyt sen jälkeen. Epäilen olenko käyttänyt onnettomuuksiani parhaiten. Pehmeät sydämelliset luonteet olisivat niissä puhdistuneet pyhimyksiksi; väkevästä pahoista luonteista ne olisivat tehneet demoneja. Mitä minuun tulee, olen ollut vain surun murtama ja itsekäs nainen."

"Te olette tehnyt paljon hyvää", sanoin, sillä hän oli tunnettu ylevämielisestä anteliaisuudestaan.

"En ole evännyt rahaa, tarkoitatte, mikäli se voi lievittää murhetta. Mitä siitä? Antaminen ei maksa minulle mitään ponnistusta eikä vaivaa. Mutta ajattelen että tästä päivästä alkaen olen pääsevä parempaan mielentilaan, valmistautuva kohtaamaan Frankin. Te näette että vieläkin ajattelen Frankia enemmän kuin Jumalaa, ja jos katsotaan että rakastamalla luotua olentoa niin paljon, niin kauan ja niin yksipuolisesti olen solvaissut Luoja, on pelastusmahdollisuuteni pieni. Mitä te ajattelette näistä asioista, Lucy? Olkaa pappinani ja sanokaa minulle."

Tähän kysymykseen en voinut vastata, minulla ei ollut sanoja. Mutta näytti kuin hän olisi ajatellut että *olin* vastannut.

"Aivan oikein, lapseni. Meidän pitäisi tunnustaa Jumala armolliseksi, vaikka emme aina ymmärtäisikään häntä. Meidän pitäisi ottaa vastaan oma osamme, oli se mikä oli, ja koettaa tehdä toisten elämä onnelliseksi. Eikö meidän pitäisi? No hyvä, huomenna aloitan koettamalla tehdä teidät onnelliseksi. Pyrin tekemään jotakin teidän hyväksenne, Lucy, jotakin josta teillä on hyötyä kun minä olen kuollut. Pääni on nyt kipeä liiasta puhumisesta, mutta kuitenkin olen onnellinen. Menkää nukkumaan. Kello lyö kaksi. Kuinka myöhälle minä itsekkydessäni pidänkään teitä valveilla! Mutta menkää nyt, älkää enää olko levoton minusta, tunnen että voin levätä hyvin."

Hän laskeutui levolle ikään kuin nukkuakseen. Minäkin vetäydyin vuoteeseeni saman huoneen pieneen komeroon. Yö kului hiljaa; hiljaa oli hänen loppunsa vihdoon tullut, rauhallisesti ja ilman tuskia: aamulla hänet löydettiin elottomana, melkein kylmänä, mutta tyynen ja häiriintymättömän näköisenä. Hänen äskeinen vilkastumisensa ja mielen muutoksensa oli ollut kohtauksen enne. Yksi ainoa isku riitti katkaisemaan elämänlangan, jota murhe oli niin kauan kalvanut.

V LEHTI KÄÄNTYY

Kun emäntäni oli kuollut ja minä taaskin yksinäni, täytyi minun etsiä uusi paikka. Tähän aikaan saattoi hermostoni olla vähän – hyvin vähän – vikaantunut. Tunnustan etten ollut kaunis, päinvastoin laiha, näivettynyt ja onttosilmäinen kuin mikäkin yövalvoja, rasittunut palvelustyttö tai paikatton ja velkaantunut ihminen. Velkaantunut en kuitenkaan ollut enkä aivan köyhäkään, sillä vaikka neiti Marchmont ei ehtinytkään tehdä mitään hyväkseni, kuten hän viimeisenä yönään sanoi aikovansa, sain kuitenkin hautajaisten jälkeen kaikella kunnialla palkkani hänen pikkuserkultaan, perijältä, kitsaannäköiseltä mieheltä, jolla oli kapea nenä ja ahtaat ohimot ja josta tulikin oikea saituri, kuten paljon myöhemmin kuulin, suoranainen vastakohta jalomieliselle sukulaiselleen ja häpeä hänen muistolleen, jota köyhät ja tarvitsevaiset vielä tänä päivänä siunaavat. Omistin siis viisitoista puntaa, terveyden joka tosin oli heikentynyt mutta ei murtunut, ja mielen jonka tila oli samanlainen, joten moneen muuhun verrattuna voitiin asemaani pitää kadehdittavana. Sangen pulmallinen se kuitenkin oli, ja tämän tunsin aika kirpeästi eräänä päivänä, kun minun tasan viikon päästä oli lähdettävä olinpaikastani – toista minulla ei ollut tiedossa.

Tässä pälkähässä oli ainoa keinoni mennä kysymään neuvoa eräältä perheemme vanhalta palvelijalta, joka aikoinaan oli ollut hoitajattareni, ja oli nyt emännöitsijänä suurella tilalla neiti Marchmontin talon lähellä. Vietin muutamia tunteja hänen seurassaan. Hän lohdutti minua, mutta ei osannut antaa neuvoja. Mielessä yhä pimeys jätin hänet hämärän tullessa. Edessäni oli kahden peninkulman kävely. Oli kirkas kylmä ilta. Yksinäisyydestä, köyhyydestä ja neuvottomuudestani huolimatta sykki sydämeni, jota elähytti ja vahvisti nuoruuden joustavuus – nuoruuden joka ei vielä ollut nähnyt kahtakymmentäkolmea kesää – keveästi eikä heikosti. Ei heikosti, siitä olen varma, muuten olisin vavissut yksinäisellä tielläni, joka kulki hiljaisten kenttien yli sivuuttamatta ainoatakaan kylää, taloa tai majaa, olisin kaivannut kuunvaloa, sillä vain tähtien johdolla löysin himmeän polkuni, ja vielä enemmän olisin kammonut tavatonta vierasta, joka sinä iltana paistoi pohjoisessa eloisana, salaperäisenä – revontulia. Mutta tuo juhlallinen muukalainen vaikutti minuun toisin kuin herättämällä pelkoa. Uutta voimaa se tuntui tuovan. Hengitin tarmoa virkeän, hiljaisen tuulenhengen mukana, joka puhalsi sen polulla. Rohkea ajatus lähetettiin mieleeni, ja mieleni vahvistui ottamaan sen vastaan.

"Jätä tämä sydänmaa", sanottiin minulle, "ja lähde muualle."

"Minne", kysyin.

Minun ei tarvinnut katsoa kauas. Luodessani katseeni tuosta alavan, rikkaan Keski-Englannin maalaispitäjästä näin sieluni silmillä sellaista mikä nyt oli ulottuvillani ja jota en vielä koskaan ollut ruumiillisilla silmilläni nähnyt – näin Lontoon.

Seuraavana päivänä palasin kartanoon, pyysin vielä kerran saada tavata emännöitsijää ja kerroin hänelle suunnitelmastani.

Rouva Barret oli vakava ja ymmärtäväinen nainen, vaikka tunsu maailmaa tuskin enemmän kuin minäkään, mutta niin vakava ja ymmärtäväinen kuin olikin, ei hän syyttänyt minua mielettömyydestä. Itse asiassa minulla oli oma vakaantunut käytökseni, joka jo ennenkin oli ollut minulle yhtä hyödyllinen kuin harmaasarkainen takki ja päähine, sillä sen suojeluksella minun oli mahdollista rankaisematta, vieläpä toisten suostumuksella suorittaa tekosia jotka varmaan olisivat jossakin suhteessa hankkineet minulle haaveilijan ja yltiöpään nimen, jos sellaisiin olisin ryhtynyt kiihtyneen ja epävakaisen näköisenä.

Emännöitsijä kuvaili hitaasti erinäisiä vaikeuksia ja puhdisti samalla pomeranssinkuoria hedelmähilloa varten, kun muuan lapsi juoksi ikkunan ohi ja tuli hyppien sisään huoneeseen. Se oli kaunis lapsi, ja kun se nauraen tanssi luokseni – sillä emme olleet vieraita toisillemme (eikä

vieras ollut sen äitikään, talon nuori naimisissa oleva tytär) – otin sen polvelleni. Niin erilainen kuin yhteiskunnallinen asemamme nyt olikin, olimme olleet koulutovereita, tämän lapsen äiti ja minä, kun minä olin kymmenvuotias tyttö ja hän kuusitoistavuotias nuori neiti, ja muistin hänet hyvin – kaunis mutta huonopäinen tyttö alemmalla luokalla kuin minä.

Minä ihailin pojan kauniita tummia silmiä, kun äiti, nuori rouva Leigh, tuli sisään. Mikä kaunis ja ystävällinen nainen olikaan tullut tuosta somasta ja hyväluonteisesta mutta lahjattomasta työstä! Vaimonaolo ja äitiys olivat muuttaneet häntä, kuten myöhemmin olen nähnyt niiden muuttavan toisia, vähemmänkin lupaavia kuin hän. Minut hän oli unohtanut. Muuttanut olin minäkin, pelkään vain että en edukseni. En millään tavalla yrittänyt palauttaa itseäni hänen muistiinsa – miksi olisinkaan? Hän tuli hakemaan poikaansa kävelyille, ja hänen takanaan tuli hoitajatar, joka kantoi sylilasta. Mainitsen tapahtuman vain siksi, että kääntyessään hoitajattareen rouva Leigh puhui ranskaa (hyvin huonoa ranskaa, sivumennen sanoen, ääntäminen kerrassaan kelvotonta, mikä pakostakin taas muistutti minulle kouluajojamme), ja siitä huomasin naisen ulkomaalaiseksi. Pikku poikakin rupatteli ranskaa aika liukkaasti. Kun koko seurue oli poistunut, huomautti rouva Barret, että nuori rouva oli tuonut tuon ulkomaalaisen hoitajattaren mukanaan pari vuotta sitten palatessaan kotiin mannermaalta, että tätä kohdeltiin melkein yhtä hyvin kuin kotiopettajatarta ja ettei hänen tarvinnut tehdä muuta kuin viedä pienokainen kävelyille ja puhella ranskaa Charlesin kanssa, "ja hän sanoo", lisäsi rouva Barret, "että monella englannittarella on ulkomaisissa perheissä yhtä hyvä paikka kuin hänellä."

Minä otin talteen tämän satunnaisen tiedonmurusen kuten huolelliset perheenemännät poimivat arvottomilta näyttäviä tilkkuja ja rippeitä, jotka heidän kaukonäköinen mielensä aavistaa käyttökelpoisiksi jonakin päivänä. Ennen kuin jätin vanhan ystäväni, antoi hän minulle erään lontoolaisen hotellin osoitteen – kunnianarvoisen vanhanaikaisen hotellin, jota hän sanoi enojeni käyttäneen ennen vanhaan.

Lähtiessäni Lontooseen jouduin vähemmän alttiiksi vaaroille ja osoitin vähemmän yritteliäisyyttä kuin lukija saattaa ajatella. Itse asiassa oli matka vain viisikymmentä peninkulmaa. Varani riittäisivät sekä matkaan sinne että muutamien päivien oleskeluun perillä, ja myös paluumatkaan, jollei mielestäni olisi mitään syytä jäädä. Katsoin sitä pikemmin lyhyeksi lupapäiväksi, jonka kerran myöntäisin työstä väsyneelle mielelleni, kuin seikkailuksi jossa on kysymys elämästä ja kuolemasta. On verrattonta arvioida vain kohtuullisen tärkeäksi kaikki mihin ryhtyy: se pitää sekä sielun että ruumiin rauhallisena, kun taas mahtipontiset kuvittelut piankin syöksevät molemmat kuumeeseen.

Viisikymmentä peninkulmaa oli siihen aikaan päivän matka (puhun ajasta joka jo on mennyt: hiukseni, jotka viime vuosiin asti uhmasivat ajan hallaa, kätkeytyvät nyt vihdoinkin valkoisina valkoisen myssyn sisään, niinkuin lumi lumen alle). Kello yhdeksän tienoilla kosteana helmikuun iltana saavuin Lontooseen.

Tiedän että lukijani ei kiittäisi minua jos kävisin huolitellusti kuvaamaan runollisia ensi vaikutelmia. Ja se onkin hyvä, koska minulta puuttui sekä aikaa että halua hellitellä sellaisia, kun myöhään pimeänä, koleana, sateisena iltana saavuin Babyloniin ja erämaahan jonka avaruus ja outous jännitti äärimmilleen kaikkia selkeän ajatuksen ja lujan mielenmaltin voimia, joita luonto loistavampien lahjojen puutteessa on saattanut minulle antaa.

Kun nousin vaunusta, tuntui ympärillä odottavien ajurien ja muiden ihmisten outo puhetapa minusta kummalliselta kuin vieras kieli. En ollut koskaan ennen kuullut englannin kieltä jokelletavan sillä tavoin. Onnistuin kuitenkin ymmärtämään ja tulemaan ymmärretyksi sen verran että sain itseni ja matka-arkkuni kaikella kunnialla siirretyksi vanhaan hotelliin, jonka osoite minulla oli. Kuinka vaikealta, kuinka ahdistavalta, kuinka pulmalliselta tuntuikaan matkani! Ensi kertaa Lontoossa, ensi kertaa hotellissa, väsyneenä matkasta, neuvotonna keskellä pimeyttä, lamaantuneena kylmästä, vailla sekä kokemuksia että neuvoja siitä mitä olisi tehtävä, ja kuitenkin – pakotettuna tekemään jotakin!

Uskoin asian terveen järjen haltuun. Terve järki oli kuitenkin yhtä viluissaan ja ymmällä kuin kaikki muukin minussa, ja vain lahjomaton välttämättömyys kannusti sen täyttämään

tehtävänsä suonenvedontapaisesti. Näin pakotettuna se maksoi kantajan (ottaen huomioon tilanteen kriittisyyden en kovin paljon moittinut sitä, vaikka sitä petkutettiin suuresti), se kysyi vahtimestarilta huonetta, kutsui ujosti kamarineitsyttä ja, mikä paljon enemmän, kesti kokonaan masentumatta tuon nuoren neidin suurenmoisen kopean käytöksen, kun hän vihdoin ilmaantui.

Muistan että tuo sama kamarineitsyt oli oikea kaupunkilaisen sievyyden ja keikailun mallikappale. Niin hyvin sopivat hänen vyönsä, myssyynsä ja pukunsa – ihmettelin miten niitä ollenkaan oli voitu ommella. Hänen puheessaan oli sävy joka sievistelevässä liukkaudessaan tuntui auktoriteetin tavoin moittivan omaani, hänen keikarimainen asunsa pöyhistelä luontevan ylenkatseellisesti halvan maalaiskuosini rinnalla.

"Hyvä on, eihän sitä voi auttaa", ajattelin, "ja lisäksi on näyttämö uusi ja olosuhteet uudet. Minäpä tahdon voittaa."

Käyttäytymällä hyvin levollisesti tuota ylimielistä pikku neitiä kohtaan ja myöhemmin samalla tavoin suhtautumalla papillisennäköiseen mustaan takkiin ja valkoiseen kaulahuiviin pukeutuneeseen vahtimestariin sain ennen pitkää molemmat kohtelevaan itseäni hyvin. Uskon että he ensin luulivat minua palvelustytöksi, mutta muuttivat hetkisen kuluttua mieltä ja häilyivät epävarmassa tilassa ylemmyyden ja kohteliaisuuden välimailla.

Kestin pystyssä kunnes olin nauttinut hieman virvokkeita, lämmiteltyt tulen ääressä ja kaikella kunnialla sulkeutunut omaan huoneeseeni, mutta kun istahdin vuoteelleni ja lepuutin päätäni ja käsivarsiani pieluksella, valtasi kauhea tuska mieleni. Asemani nousi äkkivarmasta mieleeni kummituksen tavoin. Siinä se oli koko luonnottomuudessaan ja kolkkoudessaan, miltei tyhjänä toivosta. Mitä tein yksinäni täällä suuressa Lontoossa? Mitä aioin tehdä huomenna? Mitä toiveita minulla oli elämässä? Mitä ystäviä minulla oli maan päällä? Minne olin tullut? Minne minun piti mennä? Mitä minun oli tehtävä?

Kastoin tyynyn, käsivarteni ja hiukseni vuolailla kyynelillä. Mitä katkerimpien ajatusten pimeä väliaika seurasi tätä purkausta, mutta kuitenkin en katunut ottamaani askelta enkä toivonut sitä tekemättömäksi. Voimakas mutta epämääräinen vakaumus, että parempi oli kulkea eteenpäin kuin taaksepäin ja että *saatoin* kulkea eteenpäin – että ajan tullen aukenisi tie, joskin ahdas ja vaikea – vallitsi muita tunteitani, sen vaikutus vaimensi ne siinä määrin, että vihdoin olin kyllin rauhallinen lukemaan rukoukseni ja menemään levolle. Olin juuri sammuttanut kynttiläni ja laskeutunut vuoteeseen, kun syvä, matala, valtava sointi kajahti läpi yön. Ensin en tuntenut sitä, mutta se uudistui kaksitoista kertaa, ja kahdennelatoista valtavan humisevalla ja väräjäväällä lyönnillä sanoin: "Minä lepään St. Paulin varjossa".

VI LONTOO

Seuraava päivä oli maaliskuun ensimmäinen, ja kun herättyäni nousin ja avasin ikkunaverhoni, näin nousevan auringon ponnistelevan esiin sumun keskeltä. Pääni yläpuolella, talonharjojen yläpuolella, miltei pilvien tasalla näin juhlallisen, pyöreän, tummansinisenä siintävän möhkäleen – KIRKONTORNIN. Kun katselin sitä, liikehti sisin itseni, sieluni ravisti aina-kahlitut siipensä puoliksi irti, ja minulle tuli sellainen äkillinen tunne, että minä, joka en koskaan ollut todella elänyt, sain vihdoinkin maistaa elämää. Sinä aamuna kasvoi sieluni nopeasti kuin Joonaan pensas.

"Tein oikein kun tulin", sanoin ruvetessani pukeutumaan nopeasti ja huolellisesti. "Minä pidän tämän suuren Lontoon sielusta, jonka tunnen ympärilläni. Kuka muu kuin pelkuri suostuisi viettämään koko elämänsä mökkipahasessa ja ainiaksi jättämään hengenvoimansa mitättömyyden ruosteen raiskattavaksi."

Pukeuduttuani menin alas, en matkasta väsyneenä enkä uupuneena, vaan siistinä ja virkeänä. Kun vahtimestari toi aamiaiseni, osasin puhutella häntä tynesti mutta hilpeästi; keskustelimme kymmenen minuuttia, ja niiden aikana opimme tuntemaan toisemme hyödyllisellä tavalla.

Hän oli harmaatukkainen vanhanpuoleinen mies, ja näytti olleen nykyisessä paikassaan kaksikymmentä vuotta. Saatuani tästä varmuuden, päätin että hänen täytyi tuntea enoni Charles ja Wilmot, jotka viisitoista vuotta sitten olivat vakinaisia vieraita täällä. Mainitsin heidän nimensä, hän muisti heidät mainiosti ja näytti kunnioittavan heitä. Kun hän oli saanut selville sukuni, oli asemani siitä lähtien hänen silmissään selvä ja oikealla pohjalla. Hän sanoi että olin Charles-enoni näköinen, ja otaksun hänen puhuneen totta, sillä rouva Barretilla oli tapana sanoa samaa. Aulis ja ystävällinen kohteliaisuus tuli nyt hänen aikaisemman epämurkavan epärointinsa tilalle, ja siitä lähtien en enää jäänyt vaille kunnollista vastausta järjelliseen kysymykseen.

Katu jolle pienen oleskeluhuoneeni ikkuna antoi, oli ahdas, täysin hiljainen eikä ensinkään likainen. Sen harvalukuiset ohikulkijat olivat juuri sellaisia kuin näkee maaseutukaupungeissa. Siinä ei ollut mitään pelottavaa, ja pidin varmana että uskaltaisin lähteä yksin ulos.

Syötyäni aamiaista lähdinkin. Ilo ja ylpeys täytti mieleni: kävellä Lontoossa yksinään tuntui jo sinänsä seikkailulta. Nyt olin Paternoster Row'lla – klassillista maaperää tämä. Astuin kirjakauppaan jonka omisti muuan Jones, ja ostin pienen kirjan. Se oli tuhlavaisuutta, johon varani eivät olisi oikein riittäneet, mutta arvelin että jonakin päivänä voisin antaa tai lähettää kirjan rouva Barretille. Herra Jones, laihamuiva kauppias, seisoi pöytänsä takana; hän oli mielestäni yksi suurimpia, minä yksi onnellisimpia elävistä olennoista.

Suunnaton oli se vaikutelmien moninaisuus, minkä sinä aamuna koin. Huomatessani olevani St. Paulin edustalla menin sisään, kiipesin torniin, näin sieltä Lontoon jokineen, siltoineen, kirkkoineen, näin vanhan Westminsterin ja vihreät Temple-puutarhat, joihin aurinko paistoi ja joiden yläpuolella kaartui iloinen sininen varhaiskevään taivas. Sumupilvi itseni ja niiden välillä ei ollut liian tiheä.

Laskeuduttuani aloin kulkea sattuman johdolla, hiljaisessa vapauden ja nautinnon hurmiossa, ja jouduin – en tiedä kuinka – keskelle City-elämän sydäntä. Näin ja tunsin Lontoon vihdoinkin, kävelin Strandilla, menin Cornhilliin, sekaannuin katujen ihmisvilinään ja uskalsin antautua niiden ylittämisen vaaraan. Tämän kaiken tekeminen, vieläpä pyöyksinään, tuotti minulle suurta huvia, kenties järjetöntä, mutta todellista. Noiden päivien jälkeen olen nähnyt West Endin, puistot, hienot puistikot, mutta pidän paljon enemmän Citystä. City näyttää olevan niin paljon enemmän tosissaan: sen liikenne, humina ja jyske ovat niin vakavia asioita, niin vakavaa nähtävää ja kuultavaa. City elää elämänsä, West End vain nauttii huvituksistaan. West Endissä kyllä voi olla hauskaa, mutta Cityssä joutuu syvän kiihtymyksen valtaan.

Uupuneena vihdoinkin ja nälkäisenä (siitä oli vuosia kun viimeksi olin tuntenut niin terveellistä nälkää) palasin kahden tienoilla pimeään, vanhaan, hiljaiseen hotelliini. Söin päivälliseksi kahta ruokalajia: yksinkertaista liharuokaa ja kasviksia; molemmat maistuivat erinomaisilta, paljon paljon paremmilta kuin ne pienet herkulliset annokset, joita neiti Marchmontin kokki lähetti kiltille emäntävainajalleni ja minulle, ja joiden maistelemiseen ei meillä yhteensä ollut puoliakaan tavallisen ihmisen ruokahalusta! Suloisesti väsyneenä panin pitkäkseni kolmelle tuolille (huone ei ylpeillyt sohvalla) tunnin ajaksi. Minä nukuin, sitten heräsin ja ajattelin kahden tunnin ajan.

Mielentilani ja kaikki muut olosuhteet olivat juuri nyt sellaiset, jotka eniten suosivat uuden, päättäväisen ja uskaliaan – kenties epätoivoisen – toimintasuunnan valitsemista. Minulla ei ollut mitään menetettävää. Sanomaton vastenmielisyys entistä toivotonta olotilaa kohtaan kielsi paluun. Jos epäonnistuin siinä mihin nyt aion ryhtyä, kuka joutuisi kärsimään, paitsi minä itse? Jos kuolisin kaukana – aion sanoa kotoa, mutta minullahan ei ollut kotia – Englannista, kuka itkisi?

Entä sitten vaikka kärsisin, olinhan tottunut kärsimään, eikä itse kuolema, niin minusta tuntui, herättänyt minussa sellaista kauhua kuin lempeän kasvatuksen saaneissa ihmisissä. Olin ennenkin katsonut kuolemanajatusta levollisin silmin. Siten valmistuneena kaikkiin mahdollisuuksiin tein erään suunnitelman.

Samana iltana sain ystävältäni vahtimestarilta tietoja laivojen kulusta erääseen mannermaan satamaan, Boue-Marine'iin. Mielestäni en saanut hukata hetkeäkään: vielä samana iltana minun oli varattava paikka laivaan. Olisin kyllä voinut vasta aamulla mennä alukseen, mutta en tahtonut joutua myöhästymisen vaaraan.

"Parasta, että lähdette laivaan heti", neuvoi vahtimestari. Minä olin yhtä mieltä hänen kanssaan, ja kun olin suorittanut laskuni ja maksanut kiittolisuudenvelkani ystävälleni summalla jonka nyt tiedän ruhtinaalliseksi ja joka hänen silmissään mahtoi näyttää mielettömältä – pistäessään rahan taskuunsa hän hymyilikin heikkoa hymyä, josta heijastui hänen käsityksensä antajan nokkeluudesta – hän lähti hakemaan ajuria. Hän uskoi minut nyt ajurin huomaan ja nähtävästi antoi hänelle määräyksen viedä minut laiturille saakka eikä jättää minua lautturien käsiin, minkä mainittu virkamies lupasikin, mutta ei pitänyt lupaustaan: päinvastoin hän uhrasi minut kuin lahjan, tarjosi minut kuin tihkuvan paistin, panemalla minut nousemaan vaunuista keskelle lauttoreita.

Tämä oli epämukava käänne. Oli pimeä ilta. Ajuri ajoi suoraa päätä tiehensä niin pian kuin oli saanut maksunsa, ja lautturit alkoivat tapella minusta ja arkustani. Kuulen heidän kirouksensa vielä tänä hetkenä: ne järkyttivät mieltäni enemmän kuin pimeys, yksinäisyys tai kohtauksen outous. Eräs kävi käsiksi arkkuuni. Minä katselin vain ja odotin hiljaisena, mutta kun toinen kävi käsiksi itseeni, ilmaisin mielipiteeni, tempauduin hänestä irti, astuin viipymättä erääseen veneeseen ja vaadin tuimasti, että arkku asetettaisiin viereeni – "juuri tähän" – mikä tapahtuikin heti, sillä nyt sain liittolaisen valitsemani veneen omistajasta, ja minut soudettiin pois.

Joki oli tumma kuin mustevirta, ympärillä olevien rakennusryhmien valot välkkyivät siinä, laivat keinuivat sen pinnalla. Minut soudettiin useiden laivojen luo, luin lyhdyn valossa niiden nimet, jotka oli maalattu suurin valkoisin kirjaimin tummalle pohjalle: *Ocean*, *Phoenix*, *Consort*, *Dolphin* sivuutettiin vuoron perään, mutta *Vivid* oli minun laivani, ja se näytti olevan kauempana.

Vene liukui pitkän tummaa jokea, ja minä ajattelin Styksiä ja Kharonia, joka soutaa jotakin yksinäistä sielua varjojen valtakuntaan. Keskellä tätä outoa näyttämöä, kirpeän tuulen puhaltaessa kasvoihini ja keskiyön pilvien pudottaessa sadepisaroihin päälleni, seuranani kaksi raakaa soutajaa, joiden vimmatut kiroukset vieläkin kiduttivat korviani, kysyin itseltäni, olinko onneton tai kauhuissani. En ollut kumpaakaan. Usein elämässäni olen ollut paljon onnettomampi verrattain turvallisissa olosuhteissa. "Kuinka tämä on mahdollista?" ajattelin. "Minusta tuntuu että olen virkeä ja hyväntuulinen, sen sijaan että olisin alakuloinen ja peloissani." En voinut käsittää miksi.

"*Vivid*" välähti vihdoinkin valkoisena ja säteilevänä näkyviin mustasta yöstä. "Kas siinä", sanoi lautturi ja pyysi muutta mutkitta kuutta shillinkiä.

"Te pyydätte liian paljon", sanoin. Hän sousti veneen irti laivasta ja vannoi päästävänsä minut vasta kun olin maksanut. Muuan nuori mies, laivakokki, kuten myöhemmin sain tietää, katseli laidan yli ja virnaili mielihyvystä odottaessaan riidan puhkeamista. Hänen kiusakseen maksoin heti. Kolme kertaa sinä iltapäivänä olin antanut kruunuja kun minun olisi pitänyt antaa shillinkejä, mutta lohduutin itseäni tuumimalla että ne ovat oppirahoja.

"He pettivät teitä", sanoi kokki riemuissaan, kun nousin kannelle.

"Tiesin sen", vastasin flegmaattisesti ja menin alas.

Lihava, kaunis ja koreileva nainen oli naisten hytissä. Pyysin häntä näyttämään minulle vuoteeni, hän katsoi minuun tiukasti, mutisi jotakin sellaista, että matkustajien tulo laivaan tällaiseen aikaan oli tavatonta, ja näytti haluavan olla vähemmän kuin ihmisiksi. Minkälaiset kasvot – niin kauniit – niin julkeat ja itsekkäät!

"Koska nyt kerran olen laivassa, aion varmasti myös jäädä tänne", oli vastaukseni. "Pyydän teitä näyttämään minulle vuoteeni."

Hän totteli, mutta ynseänä. Otin hatun päästäni, järjestin tavarani ja paneuduin pitkäksi. Olin nyt päässyt muutamien vaikeuksien läpi, jonkinlainen voitto oli saavutettu: koditon, ankkuriton, turvaton mieleni oli taaskin saanut lyhyen lupa- ja lepoajan. Niin kauan kuin *Vivid* oli matkalla, ei minulta vaadittaisi enää mitään toimenpiteitä, mutta sitten... Oh, en voinut katsoa eteenpäin. Uupuneena ja kiusaantuneena vaivuin levottomaan uneen.

Tarjoilijatar puhui kaiken yötä, ei minulle vaan nuorelle laivakokille, joka oli hänen poikansa ja ilmetty kuvansa. Tämä pistäytyi hyttiin yhtä päätä, he väittelivät, riitelivät, ja tämä uudistui ainakin kaksikymmentä kertaa yön kuluessa. Nainen ilmoitti kirjoittavansa kirjettä kotiin – isälleen, hän sanoi – luki kohtia siitä ääneen eikä välittänyt minusta enempää kuin puupölkystä – ehkä hän uskoi minun nukkuvan. Useat näistä kohdista näyttivät sisältävän perhesalaisuuksia, ja niissä viitattiin usein erääseen "Charlotteen", nuorempaan sisareen, joka kirjeen sanoista päättäen oli solmimaisillaan romanttisen ja varomattoman naimiskaupan. Äänekäs oli tämän vanhemman rouvan vastalause tuota epämiellyttävää liittoa vastaan.

Kuuliainen poika piti äitinsä kirjeenvaihtoa pilkkanaan. Äiti puolusti sitä ja raivosi hänelle. He olivat kummallinen pari. Äiti saattoi olla neljäkymmenen korvissa ja oli reipas ja kukoistava kuin kaksikymmenvuotias tyttö. Tuima, kovaääninen, turhamainen ja sivistymätön hän oli, ja näytti kuin sekä hänen sielunsa että ruumiinsa olisivat kovaa ja kestävästä ainetta. Arvelin että hän lapsuudestaan saakka oli elänyt julkisissa paikoissa, ja nuoruudessaan hän todennäköisesti oli ollut kapakkatyttö.

Aamupuolella hänen keskustelunsa siirtyi uuteen aiheeseen, "Watsoneihin". Nämä olivat muuan odotettu matkustava perheseurue, nähtävästi hänen tuttujaan ja hänen suuressa suosiossaan sen sievoisen tulolähteen tähden, mikä hänelle koitui heidän juomarahostaan. Hän sanoi hyötyvänsä "melkein pienen omaisuuden joka kerta kun tuo perhe matkusti".

Päivän sarastaessa kaikki olivat jalkeilla, ja auringonnousun aikaan tulivat matkustajat laivaan. Myrskyisin tervetuloitovotuksin otti tarjoilijatar vastaan "Watsonit" ja piti aika hälinää heidän kunniakseen. Heitä oli kaikkiaan neljä, kaksi miespuolista ja kaksi naispuolista. Paitsi heitä oli vain yksi matkustaja – nuori neiti, jota muuan herrannäköinen vaikkakin nollamainen mies saattoi. Nuo kaksi ryhmää olivat jyrkästi erilaiset. Watsonit olivat epäilemättä rikkaita ihmisiä, sillä koko heidän esiintymisessään ilmeni tietoisesta rikkaudesta suoma itseluottamus. Naiset – molemmat olivat nuoria ja toinen virheettömän kaunis, mikäli vain ruumiillinen kauneus tulee kysymykseen – olivat pukeutuneet rikkaasti, loisteliaasti ja niin vähän olosuhteiden mukaan, että se oli kerrassaan mieletöntä. Heidän koreakukkaiset hattunsa, samettitakkinsa ja silkkipukunsa olisivat paremmin sopineet puistoihin ja kävelypaikoihin kuin märälle laivankannelle. Miehet olivat lyhyitä, rumia, lihavia ja jokapäiväisiä; vanhempi, ruma, ihrainen ja paksu oli, kuten pian huomasin, tuon kauniin tytön mies – tai luultavasti sulhanen, sillä tyttö oli hyvin nuori. Syvä oli ihmetykseni kun keksin tämän, ja vieläkin syvempi kun huomasin että tyttö, sen sijaan että olisi ollut epätoivoisen onneton moisesta hitosta, oli iloinen aina kevytmielisyyteen saakka. "Hänen naurunsa", ajattelin, "täytyy olla pelkkää epätoivon hurjuutta."

Kun hiljaisena ja yksinäisenä nojauduin laivan kaidepuuhun, tämän ajatuksen vielä risteillessä mielessäni, pyrähti hän minun, uppo-oudon ihmisen eteen kantaen telttatuolia ja hymyillen hymyä jonka kepeämielisyys ällistyi ja oudostutti minua, vaikkakin se paljasti nähtäväkseni moitteettoman rivin moitteettomia hampaita, ja tarjosi mukavuudekseni tuon huonekalun. Minä tietysti kieltäydyin, pinnistäen käytökseni niin kohteliaaksi kuin suinkin mahdollista, ja hän tanssi tihensä huolettomana ja hilpeänä. Hän mahtoi olla hyväluonteinen, mutta mikä oli saanut hänet ottamaan miehekseen tuon otuksen, joka yhtä paljon muistutti öljytynnyriä kuin ihmistä?

Toinen naismatkustaja, se jolla oli herrasmies saattajanaan, oli vasta tyttönen, soma ja vaalea. Yksinkertainen musliinipuku, nauhaton olkihattu ja iso viehkeästi sidottu huivi muodostivat miltei kveekarimaisen koruttoman asun, joka kuitenkin puki häntä. Ennen kuin herrasmies lähti, huomasin hänen luovan tutkivan katseen kaikkiin matkustajiin, ikään kuin saadakseen selville minkälaiseen seuraan hänen holhokkinsa oli jäävä. Hänen katseensa kääntyi mitä tyytymättömimpänä pois noista koreakukkaisista naisista; sitten hän katseli minua ja sanoi jotakin tyttärelleen tai veljentytölleen tai mikä lie ollut. Tyttökin katsoi minuun ja nyrpisti hienosti lyhyttä kaunista ylähuultaan. Kenties minä itse, kenties kömpelö surupukuni aiheutti tämän halveksivan eleen; luultavimmin molemmat. Kello kilahti, isä (kuulin myöhemmin että mies oli hänen isänsä) suuteli häntä ja palasi maihin. Laiva lähti.

Ulkomaalaiset sanovat että vain englantilaiset tytöt voidaan tuolla tavoin uskoa matkustamaan yksin, ja ihmettelevät syvästi englantilaisten vanhempien ja holhoojien luottavaisuutta. Mitä tulee nuoriin "misseihin" itseensä, pitävät muutamat heidän pelottomuuttaan miesmäisenä ja "sopimattomana", toiset taas katsovat heitä kasvatuserityksellisen ja teologisen järjestelmän tahdottomiksi uhreiksi, järjestelmän joka lyö laimin säädyllisen "kaikeuden". Oliko kysymyksessä oleva nuori neiti sitä lajia, että hänet kaikessa rauhassa voitiin jättää kaitsematta, sitä en tiedä tai oikeammin en tietänyt *silloin*, mutta pian kävi selville, että ylpeä yksinäisyys ei ollut hänen makuunsa. Hän mitteli kantta kertaan pariin edestakaisin, vilkaisi happamen ylenkatseellisesti pöyhkeileviin silkki- ja samettipukuihin, sitten kannenpuhdistajiin, jotka sillä hetkellä kiinnittivät huomiota, sitten hän hätävaraksi lähestyi minua ja puhui.

"Oletteko mieltynyt merimatkoihin?" kuului hänen kysymyksensä.

Selitin että *mieltymykseni* merimatkaan täytyi vielä kestää kokemuksen koe: en näet ollut koskaan ollut merellä.

"Oi kuinka hurmaavaa!" hän huudahti. "Aivan kadehdin ensikertalaisuuttanne: ensi vaikutelmat, tiedättehän, ovat niin hauskoja. Minä olen tehnyt niin monta merimatkaa että vallaan unohtan ensimmäisen. Olen kerrassaan väsähtänyt meren ja tuon kaiken suhteen."

En voinut olla hymyilemättä.

"Minkä tähden nauratte minulle?" hän kysyi mutkattoman kirpeästi, mikä miellytti minua enemmän kuin hänen muut puheensa.

"Siksi että olette kovin nuori ollaksenne *väsähtänyt* johonkin."

"Olen seitsemäntoistavuotias" (hieman närkästyneenä).

"Näytätte tuskin kuusitoistavuotiaalta. Onko teistä hauska matkustaa yksin?"

"Pyh, siitä en välitä hitustakaan. Olen matkustanut Kanaalin yli kymmenen kertaa, mutta pidän kyllä huolta siitä, etten jää yksin: teen aina tuttavuuksia."

"Tällä matkalla tuskin saatte montakaan tuttavaa, luulen." Vilkaisin Watson-ryhmään, joka nyt nauroi ja piti aika elämää kannella.

"En ainakaan noista inhottavista ihmisistä", hän sanoi. "Tuollaisten pitäisi matkustaa välillä kannella. Oletteko matkalla kouluun?"

"En."

"Minne sitten?"

"Siitä ei minulla ole vähintäkään aavistusta – ainakaan mitä tulee maailmaan Boue-Marinen sataman takana."

Hän hölmistyi ja jatkoi sitten huolettomasti:

"Minä olen matkalla kouluun. Oi kuinka monet ulkomaan koulut olen elämässäni käynytkään! Ja kuitenkin olen täysin tietämätön. En tiedä mitään – en niin mitään – paitsi että soitan ja tanssin sievästi, ja ranskaa ja saksaa tietysti osaan puhua, mutta enpä juuri lukea enkä kirjoittaa. Tiedättekö, kerran minut pantiin kääntämään englanniksi sivu helppoa saksalaista kirjaa, enkä minä osannut. Isä oli aivan masentunut: hän sanoi että näyttää siltä kuin herra de Bassompierre, kummisetäni, joka maksaa koulunkäyntini, olisi heittänyt rahansa hukkaan. Ja mitä muihin kouluaineisiin tulee – historiaan, maantieteeseen ja laskentoon – olen täydellinen vauva ja kirjoitan englantia niin huonosti – sanovat minun tekevän kauheita tavaus- ja kielioppivirheitä. Kaiken lisäksi olen kokonaan unohtanut uskonnon: minua sanotaan protestantiksi, tiedättehan, mutta minäpä en totisesti tiedä olenko vai enkö ole, sillä en ole tarkoin selvillä siitä mikä erottaa protestanttisuuden katolisuudesta. Oli miten oli, veisaan viisi koko asiasta. Olin luterilainen kerran Bonnissa – rakas Bonn! – hurmaava Bonn! – jossa oli niin paljon kauniita ylioppilaita. Jokaisella meidän koulun sievällä työllä oli ihailija; pojat tiesivät kävelytuntimme ja tulivat melkein aina meitä vastaan. 'Schönes Mädchen', kuulumme heidän sanovan. Olin äärettömän onnellinen Bonnissa."

"Ja minne matkustatte nyt?"

"Oh, no se on se – *chose*", hän sanoi.

Chose-sanalla neiti Ginevra Fanshawe (se oli tämän nuoren henkilön nimi) vain korvasi oikean nimen, jonka oli sattunut unohtamaan. Sellainen oli hänen tapansa. "*Chose*" esiintyi keskustelun joka käänteessä – se oli niin mukava pistää puuttuvan sanan tilalle mihin kieleen tahansa, mitä kulloinkin sattui puhumaan. Ranskalaiset tytöt tekevät usein samoin, ja heiltä oli Ginevra omaksunut tapansa. Sain kuitenkin selville että "*chose*" tässä tapauksessa tarkoitti Villetteä, suuren Labassecourin kuningaskunnan suurta pääkaupunkia.

"Pidättekö Villettestä?" kysyin.

"Koko lailla. Kaupungin asukkaat ovat kyllä hirveän typeriä ja arkipäiväisiä, mutta siellä on muutamia hauskoja englantilaisia perheitä."

"Oletteko koulussa?"

"Olen."

"Onko se hyvä koulu?"

"Oi, ei. Se on kauhea, mutta minä olen ulkona joka sunnuntai ja annan palttua *mâtresseille* ja *professeureille* ja *élèveille*, ja läksyt saavat mennä *au diable* (sitä ei uskaltaisi sanoa englanniksi, mutta ranskaksi se kuuluu vallan sopivalta), ja sillä tavoin tulen mainiosti toimeen... Te nauratte minulle taas?"

"En – nauran omille ajatuksilleni."

"Mitä ne ovat?" Ja odottamatta vastausta hän jatkoi: "Nyt teidän *täytyy* kertoa minne matkustatte."

"Minne kohtalo ohjanee. Asianani on vain ansaita elatukseni missä voin."

"Ansaita!" (kauhistuneena): "oletteko sitten köyhä?"

"Köyhä kuin Job."

Äänettämyys. "Hyh, kuinka ikävää! Mutta *minä* tiedän mitä merkitsee olla köyhä: kotona he ovat totisesti köyhiä, isä ja äiti ja kaikki muut. Isää sanotaan kapteeni Fanshaweksi, hän on puolipalkkainen upseeri, mutta hienoa sukua, ja eräät sukulaisemme ovat hyvinkin ylhäisiä, mutta vain setäni ja kummini de Bassompierre, joka asuu Ranskassa, auttaa meitä: hän antaa kasvatuksen meille tytöille. Ennen pitkää kyllä joudumme naimisiin – mieluummin keski-ikäisten herrasmiesten kanssa, joilla on paksu kukkaro, luulisin – isä ja äiti järjestävät niin. Sisareni Augusta on naimisissa miehen kanssa joka näyttää paljon vanhemmalta kuin isä. Augusta on hyvin kaunis – ei minun tyyliäni, vaan tumma; hänen miehensä, herra Davies, sairasti keltakuumetta Intiassa ja on vieläkin guinean värinen, mutta hän on rikas ja Augustalla on vaununsa ja hieno talonsa, ja kaikkien meidän mielestä hän on tehnyt täysin hyvin. Se on toista kuin 'elatuksensa ansaitseminen', kuten te sanotte. Ohimennen sanoen, oletteko hyvin viisas."

"En, en ensinkään."

"Osaatteko soittaa, laulaa, puhua kolmea tai neljää kieltä?"

"En mitenkään."

"Sittenkin luulen että olette viisas." (Äänettömyys ja haukotus.)

"Tuletteko merikipeäksi?"

"Tuletteko te?"

"Oi, hirveästi, niin pian kuin meri vain alkaa näkyä. Itse asiassa rupean jo tuntemaan oireita. Minä menen alas, ja voi kuinka komentelenkin tuota paksua inhottavaa kyökkipiikaa! *Heureusement je sais faire aller mon monde.*"¹ Hän meni alas.

Ei kestänyt kauan ennen kuin muut matkustajat seurasivat häntä, ja koko iltapäivän olin kannella yksin. Kun muistelen tuota tyyntä, vieläpä onnellista mielentilaa, jossa vietin nuo tunnit, ja samaan aikaan muistan asemaani koko vaarallisuudessaan – joku voisi sanoa toivottomuudessaan – tunnen että, kuten

"Stone walls do not a prison make,
Nor iron bars – a cage",²

niin ei vaara, yksinäisyys eikä epävarma tulevaisuus ole painostavaa pahaa niin kauan kuin mieli on terve ja voimat käytännössä, ja varsinkin niin kauan kuin Vapaus lainaa meille siipensä ja Toivon tähti johtaa meitä.

En tullut sairaaksi ennen kuin olimme purjehtineet pitkän matkan ohi Margaten, ja merituulen mukana join sieluuni syvää riemua. Kanaalin paisuvat aallot, merilinnut riutoillaan, valkoiset purjeet tummassa etäisyydessä ja kaiken yllä kaartuva tyyni pilvinen taivas toivat minulle jumalaista nautintoa. Haaveissani olin etäällä näkevinäni Euroopan mantereeseen, kuin kaukaisen unelmien maan. Päivänpaiste säteili sen yllä ja teki tuosta pitkästä rannikosta kultajuovan; hennon hento kirjonauha kaupunkiryhmiä ja lumenhohteisia torneja, tummia metsiä ja sahalaitaisia kukkuloita, tasaisia laidunmaita ja suonenhienoja virtoja kohosi metallinkirkkaasta taivaanrannasta. Taustana oli juhlallinen ja tummansininen taivas, ja – valtavana, ruhtinaallisina lupauksin, pehmeänä, lumoavina väriävahduksin – pingottui pohjoisesta etelään Jumalan jännittämä kaari, toivon vertauskuva.

Pyyhi pois tuo kaikki, lukija, jos sinua haluttaa, tai kernaammin jätä se sikseen ja ota siitä opetus – alkusointuinen, suurin kirjaimin kirjoitettu muistilause:

/p Day-dreams are delusions of the demon.³ p/

Tultuani äärettömän sairaaksi hoipertelin alas hyttiin.

Neiti Fanshawe oli joutunut hyttitoverikseni, ja mielipahakseni minun täytyy sanoa että hän kiusasi minua säälimättömän itsekkäästi koko yhteisen vaivamme ajan. Mikään ei vetänyt vertoja hänen kärsimättömyydelleen ja ärtyisyydelleen. Watsonit, jotka hekin olivat sairaita ja joita tarjoilijatar palveli häpeämättömän puolueellisesti, olivat stoalaisia hänen rinnallaan. Myöhemmin olen usein huomannut, että henkilöt joilla on Ginevra Fanshawen kevyt ja huoleton luonnonlaatu ja vaalea, hauras kauneus, ovat täysin kykenemättömiä kärsimään: he happanevat vastoinkäymisissä kuin olut ukkosilmalla. Miehen joka ottaa sellaisen naisen vaimokseen, tulisi olla valmis takaamaan hänelle ainaista päivänpaistetta. Suutuin vihdoinkin hänen hermostuttavaan kärttyisyyteensä ja pyysin häntä lyhyesti "pitämään suunsa kiinni". Tämä nolaus teki hänelle hyvää, ja huomattava on ettei hänen sen jälkeen pitänyt minusta vähemmän kuin ennenkään.

Kun tuli pimeä yö, kävi meri tuimemmaksi ja yhä suuremmat aallot loiskivat mahtavina vasten laivan kylkeä. Oli outoa ajatella että ylt'ympäri meitä oli sysimustaa vettä, ja tuntea laivan kyntävän

---

¹ Onneksi minä kyllä saan väkeni liikkeelle.

² Kivimuurit eivät tee vankilaa eikä rautaristikko häkkiä.

³ Päiväunet ovat pirun juonia.

tietöntä tietään suoraan eteenpäin, uhmaten pauhaavia aaltoja ja yltyvää tuulta. Huonekaluja alkoi kaatua ja kävi välttämättömäksi sitoa ne paikoilleen, matkustajat tulivat entistä sairaammiksi, ja neiti Fanshawe selitti voihkien, että hänen täytyi kuolla.

"Ei juuri vielä, nuppuseni", sanoi kyökkipiika. "Olemme heti satamassa." Neljännestunnin kuluttua laskeutuikin rauha ylitsemme, ja keskiyön tienoissa matka päättyi.

Minä olin surullinen, niin, olin surullinen. Lepoaikani oli ohi ja vaikeuteni – ankarat vaikeuteni – alkoivat uudelleen. Kun tulin kannelle, oli kuin kylmä ilma ja yön tumma jylhyys olisivat nuhdelleet minua uhkarohkeudestani, kun olin siinä missä olin, ja vieraan satamakaupungin valot, jotka välkkyivät vieraan sataman ympärillä, ottivat minut vastaan lukemattomien uhkaavien silmien tavoin. Ystäviä tuli laivankannelle Watsoneja vastaan, kokonainen ystäväperhe ympäröi neiti Fanshawen ja vei hänet mukanaan, mutta minä – en uskaltanut hetkeäkään viivähtää vertailuissa.

Minne minun oli mentävä? Minun täytyi lähteä jonnekin. Kovan pakon edessä ei auta olla nirso. Antaessani tarjoilijattarelle juomarahaa – hän näytti ällistyvän saadessaan arvokkaamman kolikon kuin mitä hänen halvat laskelmansa luultavasti olivat arvioineet heruvaksi sellaiselta taholta – sanoin:

"Olkaa kiltti ja neuvokaa minulle jokin hiljainen ja säädyllinen hotelli, jossa voin viettää yön."

Hän ei ainoastaan neuvonut minulle sellaista, vaan vieläpä kutsui kantajan ja pyysi häntä pitämään huolta minusta ja – *ei* arkustani, sillä se oli viety tullihuoneeseen.

Minä seurasin tuota miestä pitkin karkeakivisiä katuja, joita nyt valaisi oikukas kuun pilke, ja hän saattoi minut hotelliin. Tarjosin hänelle kuusi pennyä, joita hän kieltäytyi ottamasta vastaan; luulin ettei se riittänyt ja vaihdoin sen shillingiksi, mutta siitäkään hän ei huolinut, vaan puhui aika tuikeasti kielellä jota en ymmärtänyt. Muuan tarjoilija, joka tuli pitkin valaistua ravintolakäytävää, huomautti minulle murteellisella englanninkielellä, että rahani oli ulkomaista eikä kelvannut täällä. Annoin hänelle sovereignin vaihdettavaksi. Kun tämä pieni asia oli järjestetty, kysyin makuuhuonetta. Illallista en voinut syödä, olin vielä merikipeä ja heikko ja vapisin kauttaaltani. Kuinka syvästi iloinen olinkaan kun erään hyvin pienen huoneen ovi vihdoin sulkeutui minun ja uupumukseni jälkeen! Taaskin sain levätä, vaikka epäilyksen pilvi huomenna olisikin sankempi kuin koskaan, ponnistamisen pakko vaativampi, puutteeseen joutumisen vaara lähempänä, taistelu olemassaolosta ankarampi.

VII VILLETTE

Heräsin seuraavana aamuna virkistyneenä, mielessä uusi uskallus. Ruumiillinen heikkous ei enää haitannut arvostelukykyäni, ajatukseni tuntuivat nopeilta ja selviltä.

Juuri kun olin lopettanut pukeutumiseni, koputettiin oveen. Sanoin: "Sisään", odottaen kamarineitiä, mutta sisään astuikin karkea mies, joka sanoi:

"Antakaa avaimet, Meess!"

"Minkä tähden?" kysyin.

"Antakaa", hän sanoi kärsimättömästi, ja siepatessaan ne melkein väkisin käsistäni lisäsi: "Hyvä on, saatte arkkunne pian."

Onneksi kaikki kääntyi hyvin: hän oli tullitoimistosta. Minne minun oli mentävä aamiaiselle, sitä en tietänyt, mutta lähdin kuitenkin empimättä alas.

Huomasin nyt, mitä illalla uupumuksessa en nähnyt, nimittäin että asuin suuressa hotellissa, ja kun hitaasti laskeuduin leveitä portaita pysähtyen joka askelella (minulla oli ihmeesti hyvää aikaa mennä alas), katselin korkeata kattoa yläpuolellani, maalattuja seiniä ympärilläni, isoja ikkunoita, joista valo tulvi sisään, ja juovikasta marmoria jalkaini alla (portaat olivat näet kokonaan marmoria, vaikkakin ilman mattoja eivätkä aivan puhtaat), ja verratessani tätä kaikkea itselleni määrätyn komeron mittasuhteisiin ja äärimmäisen vaatimattomaan sisustukseen, jouduin miettivälle tuulelle.

Ihmettelin suuresti vahtimestarien ja kamarineitojen tarkkanäköistä kykyä määrätä kullekin vieraalle hänen persoonaansa vastaavat mukavuudet. Kuinka ravintolapalvelijat ja laivatarjoilijat osasivat heti ensi näkemältä päättää että esimerkiksi minä olin yhteiskunnallisesti täysin mitätön henkilö, jota kukkaron liika lihavuus ei painanut? He *tiesivät* sen ilmeisesti; saatoihan aivan hyvin nähdä, että lyhyen arvioinnin jälkeen he kaikki antoivat minulle saman murto-osan merkitystä. Asia tuntui minusta omituiselta ja tärkeältä, enkä tahtonut peittää itseltäni, mitä se merkitsi, mutta huolimatta sen painostuksesta onnistuin kuitenkin pitämään mielialani koko hyvänä.

Päädyin vihdoin suureen halliin, joka oli täynnä kiiltäviä holvi-ikkunoita, ja pääsin joten kuten paikkaan joka osoittautui kahvihuoneeksi. En voi kieltää että astuessani tähän huoneeseen minua jonkin verran värisytti, olisin hartaasti suonut tietäväni teinkö oikein vai väärin, olin vakuuttunut jälkimmäisestä, mutta en voinut auttaa itseäni. Toimin levollisena kuin fatalisti, istuin pienen pöydän ääreen, jolle vahtimestari parhaillaan kantoi aamiaisvälineitä, ja otin ateriaan osaa mielentilassa joka ei suurestikaan ollut omiaan edistämään ruoansulatusta. Huoneen toisten pöytien ääressä oli paljon muita ihmisiä aamiaisella; olisin ollut paremmalla mielellä, jos olisin nähnyt naisia heidän joukossaan, mutta niitä ei näkynyt ainoatakaan – kaikki läsnäolijat olivat miehiä. Mutta kukaan ei näyttänyt ajattelevan että tein mitään tavatonta; pari herrasmiestä vilkaisi minuun sattumalta, mutta kukaan ei katsellut tunkeilevasti. Arvaan että jos asiassa oli jotakin outoa, he kuittasivat sen sanalla: "englannitar".

Aamiaisen jälkeen minun oli taas lähdettävä liikkeelle – mihin suuntaan? "Lähde Villetteen", sanoi sisäinen ääni, epäilemättä niiden parin kiitävän sanan innostamana, jotka neiti Fanshawe hyvästellessään lausui huolettomasti ja umpimähkään:

"Soisin että tulisitte madame Beckin luo; hänellä on pari lapsinulikkaa, joita voisitte vartioida. Hän tarvitsee englantilaista kotiopettajataria, tai tarvitsi kaksi kuukautta sitten."

Kuka madame Beck oli ja missä hän asui, sitä en tietänyt; olin kysynyt, mutta kysymys meni ohi korvien ja neiti Fanshawe riensi pois ystävineen jättäen vastaamatta. Otaksuin Villetteä hänen asuinpaikakseen: oli siis lähdettävä sinne. Matkaa oli neljäkymmentä peninkulmaa. Tiesin kyllä tarttuvani oljenkorteen, mutta allani oli niin aava ja pauhaava syvyys, että olisin tarttunut vaikka hämähäkinverkkoon. Kysytyäni matkustustapaa Villetteen ja varattuani paikan vaunusta lähdin

matkaan tämän hahmokuvan, tämän suunnitelman varjon turvissa. Ennen kuin lausut arvostelusi toimenpiteeni nopeudesta, lukija, katso taaksepäin, lähtökohtaani, ota huomioon minkälaisen tyhjiyden olin jättänyt, käsitä kuinka vähän panin alttiiksi. Pelini oli sellainen, jossa ei voi menettää mitään mutta jossa on voittamisen mahdollisuus.

En myönnä että minulla on taiteilijan temperamenttia, mutta jonkin verran omistaneen taiteilijan kykyä nauttia hetken huvista mahdollisimman paljon: so. silloin kun se on minun makuuni. Minä nautin siitä päivästä, vaikka matkustimmekin hitaasti, vaikka oli kylmä ja satoi. Jotensakin alaston, tasainen ja puuton oli tie jota kuljimme; sameat kanavat luikertelivat puoleksi turtuneiden vihreiden käärmeiden tavoin tien varrella, ja tasalatvaiset pajut reunustivat lakeita peltoja, jotka olivat yhtä huolellisesti viljeltyjä kuin keittiökasvitarha. Taivaskin oli yksitoikkoisen harmaa, ilma oli liikkumaton ja kostea, mutta kesken kaikkia näitä kuolettavia vaikutelmia puhkesi mielikuvitukseeni raikkaita silmuja, ja sydämeni lekotteli päivänpaisteessa. Näitä tunteita hillitsi kuitenkin salainen mutta alituinen tietoisuus levottomuudesta, joka väijyi nautintoani kuin viidakkoon kyyristynyt tiikeri. Tuon pedon hengitys oli korvissani aina, sen raju sydän jyskytti kiinteästi vasten omaani, se ei koskaan hievahtanut pesästään, mutta tunsin sen läsnäolon ja tiesin sen vain odottavan auringonlaskua ponnahtaakseen saaliinhimoisena väijytyksestään.

Olin toivonut että ehtisimme Villetteen ennen iltaa ja että siten säästyisin pahasta pulasta, jolla pimeys näyttää vaikeuttavan ensi saapumista outoon paikkaan, mutta – osaksi hitaan kulkumme ja pitkien seisausten, osaksi sankan sumun ja hienon tiheän sateen vuoksi – oli pimeys, jonka melkein saattoi tuntea, laskeutunut yli kaupungin, kun vihdoinkin pääsimme perille.

Tiedän että ajoimme sisään portista jossa oli sotilaita vahteina – sen verran saatoinkin nähdä lampunvalossa, sitten jätimme taaksemme lokaisen viertotien ja huristimme pitkin katua jonka kivetys oli omituisen karkeata ja epätasaista. Erään toimiston kohdalla vaunu pysähtyi ja matkustajat nousivat pois. Ensi työkseni tahdoin perästä matka-arkkuni; pieni asia kylläkin, mutta minulle tärkeä. Ymmärsin että paras oli olla hätiköimättä ja karttamatta tavaroitaan ja sen sijaan rauhassa katsella toisten arkkujen luovuttamista, odottaen kunnes näkee omansa ja silloin nopeasti pyytää sitä ja pelastaa se. Siksi seisoin syrjässä, katse kiinnittyneenä siihen osaan vaunua, jonne olin nähnyt pienen matka-arkkuni työnnettävän ja jossa nyt näin pinoittain myöhemmin saapuneita arkkuja ja matkalaukkuja. Näin kuinka niihin tartuttiin, kuinka ne laskettiin alas ja perittiin. Olin varma että omani olisi pitänyt jo olla näkyvissä: se ei ollut. Olin sitonut osoitekortin vihreällä nauhanpätkällä, jonka heti voisin tuntea: näkyvissä ei ollut vihreätä lankaakaan. Kaikki matkatavarat nostettiin alas, joka-ainoa tinarasia ja ruskea paperikäärö sekä öljyvaate otettiin pois, ja näin selvästi että jäljelle ei jäänyt ainoatakaan sateenvarjoa, takkia, keppiä, hattukoteloä eikä korurasiaa.

Ja missä oli minun pieni matka-arkkuni, joka sisälsi vähäiset vaatevarani ja jäännöksen viidestätoista punnastani?

Minä kysyn sitä nyt, mutta silloin en voinut kysyä. En osannut puhua niin mitään, sillä en kyennyt *sanomaan* ranskaksi ainoatakaan lausetta, ja ranskaa, vain ranskaa livertelivät nyt kaikki ihmiset ympärilläni. *Mitä* minun piti tehdä? Lähestyin ajajaa, laskin käteni hänen käsivarrelleen, osoitin erästä matka-arkkua, sitten vaunun kattoa, ja koetin tehdä kysymyksen silmilläni. Hän ymmärsi minut väärin, tarttui osoitettuun arkkuun ja alkoi hinata sitä vaunuun.

"Jättäkää se paikalleen – kuuletteko?" sanoi eräs ääni hyvällä englanninkielellä, ja täydensi sitten: "*Qu'est ce que vous faites donc? Cette malle est à moi*".⁴

Mutta minä kuulin isänmaani kieltä, se ilahdutti sydäntäni ja minä käännyin.

"Sir", sanoin vieraalte herralle, huomaamatta hädässäni minkä näköinen hän oli, "minä en osaa puhua ranskaa. Voinko pyytää teitä kysymään tuolta mieheltä mitä hän on tehnyt arkulleni?"

⁴ Mitä teette siellä? Se arku on minun.

Erottamatta sillä hetkellä, minkä laatuiset olivat kasvot joihin olin kohottanut ja kiinnittänyt katseeni, tunsin että niiden ilmeestä heijastui ihmettelyä vetoamiseni johdosta ja epäilyä tokko sekaantumisen olisi viisasta.

"Kysykää nyt häneltä – minä tekisin yhtä paljon teidän hyväksenne", sanoin.

En tiedä hymyilikö hän, mutta hän sanoi herrasmiehen äänellä, so. äänellä joka ei ollut kova eikä pelottava:

"Minkälainen arkkunne oli?"

Minä kuvailin sitä ottaen huomioon vihreän nauhan. Ja paikalla hän alkoi kovistella ajajaa, ja koko sen ranskankielisen keskustelumyrskyn aikana, mikä nyt seurasi, ymmärsin että hän pani miehen oikeaan ristikuulusteluun. Sitten hän kääntyi minuun.

"Mies väittää että vaunu oli liian täynnä, ja tunnustaa nostaneensa pois teidän arkkunne sen jälkeen kun näitte sen pantavan vaunuun, ja jättäneensä sen Boue-Marineen toisten matkatavarain joukkoon. Hän lupaa kuitenkin tuoda sen mukanaan huomenna, ja ylihuomenna saatte periä sen kaikella kunnialla tästä toimistosta."

"Kiitos", sanoin, mutta mieleni kävi ankeaksi.

Mitä minun oli tehtävä sillä välin? Kenties tuo englantilainen herra näki kasvoissani rohkeudenpuutetta, sillä hän kysyi ystävällisesti:

"Onko teillä keitään tuttavita tässä kaupungissa?"

"Ei, enkä tiedä minne mennä."

Seurasi lyhyt äänettömyys, jonka aikana hänen kääntyessään niin että yläpuolella oleva lamppu paremmin pääsi valaisemaan häntä, näin että hän oli nuori, hieno ja kaunis mies. Minun käsitykseni mukaan hän saattoi olla vaikka lordi: mielestäni luonto oli antanut hänelle kyllin paljon hyvyyttä prinssiä varten. Hänen kasvonsa olivat hyvin hauskat: hän näytti ylhäiseltä mutta ei ylimieliseltä, miehekkäältä mutta ei vallanhimoiselta. Minä olin kääntymäisilläni pois, syvästi tietoisena siitä, että minulla ei ollut vähääkään oikeutta edelleen odottaa apua hänenlaiseltaan.

"Olivatko kaikki rahanne matka-arkussa?" hän kysyi pysäyttäen minut.

Kuinka kiitollinen olinkaan voidessani totuudenmukaisesti vastata:

"Ei. Minulla on kukkarossani niin paljon" (minulla oli lähes kaksikymmentä frangia) "että voin asua vaatimattomassa hotellissa ylihuomiseen asti, mutta olen aivan vieras Villettessä enkä tunne katuja ja hotelleja."

"Minä voin antaa teille osoitteen juuri sellaiseen hotelliin jota etsitte", hän sanoi, "eikä se ole kaukana, neuvojeni mukaan löydätte sinne helposti."

Hän repäisi lehden taskukirjastaan, kirjoitti siihen pari sanaa ja antoi sen minulle. Minusta hän oli ystävällinen, ja olisin melkein yhtä hyvin voinut epäillä Raamattua kuin häntä, hänen neuvojaan ja osoitettaan. Hänen ilmeistään loisti hyvyys, hänen kirkkaista silmistään kunniallisuus.

"Teidän on mukavin mennä sinne bulevardia pitkin ja puiston läpi", hän jatkoi, "mutta nyt on liian myöhäinen ja liian pimeä naisen kulkea puistossa yksinään. Minä saatan teitä sinne asti."

Hän lähti liikkeelle ja minä seurasin häntä läpi pimeyden ja hienon läpitunkevan sateen. Bulevardi oli autio, käytävät lokaiset, vesi tihkui puista; puisto oli pimeä kuin keskiyöllä. Puiden ja sumun kaksinkertaisessa hämärässä en voinut nähdä opastani, saatoin ainoastaan seurata hänen askeliaan. En pelännyt vähääkään: uskon että olisin seurannut noita rehellisiä askelia alituisen yön läpi maailman loppuun asti.

"Nyt", hän sanoi, kun olimme päässeet puiston läpi, "kuljette tätä leveätä katuja kunnes tulette portaille. Kaksi lamppua näyttää teille missä ne ovat. Astutte alas näitä portaita, niiden alla on ahtaampi katu, ja sen päästä löydätte hotellinne. Siellä puhutaan englantia, joten vaikeutenne ovat nyt kauniisti ohi. Hyvää yötä."

"Hyvää yötä, sir", sanoin. "Ottakaa vastaan vilpittömät kiitokseni."

Ja me erosimme.

Muisto hänen kasvoistaan, joissa varmasti olin näkevinäni ystävättömälle mieluisan hohteen – kaiku hänen äänestään, jossa puhui ritarillisuus heikkoa ja hätäntynyttä kohtaan ja joka samalla oli niin nuorekas ja sointuva – ne olivat minulle jonkinlaisen virkistykseen lähteenä pitkäksi aikaa. Hän oli oikea nuori englantilainen gentlemanni.

Minä jatkoin matkaani, riensin aika vauhtia pitkin loistavaa katua ja läpi puistikon, jonka ympärillä oli suuria taloja ja niiden keskellä upean rakennusryhmän valtavat ääriiviivat – siinä kai oli palatsi tai kirkko, en tiennyt kumpiko. Juuri kun kuljin erään porttikäytävän ohi, tuli kaksi viiksiniekkää miestä äkkiä näkyviin pylvästen takaa. He polttivat sikaria; puvusta päättäen he olivat herrasmiehiä, mutta miesparioilla oli sangen alhainen sielu. He sanoivat minulle hävyttömyyksiä, ja vaikka kuljinkin nopeasti, pysyivät he pitkän matkaa rinnallani. Vihdoin tuli vastaan jonkinlainen yövartio, ja pelätyt vainoojani käännytettiin takaisin, mutta he olivat ajaneet minut määräraikkani ohi, ja kun taas saatoin koota ajatukseni, en enää tietänyt missä olin. Portaat olin varmaan sivuuttanut jo aikaa sitten. Olin hädissäni, hengästynyt, kaikki suoneni sykkivät auttamattoman levottomasti, enkä tietänyt mihin kääntyä. Oli kauheata ajatella, että vielä kohtaisin nuo partaiset ilkkuvat tyhmeliinit, ja kuitenkin oli palattava takaisin ja etsittävä portaat.

Tulin vihdoinkin vanhoille kuluneille portaille, pidin varmana että siinä nyt olivat nuo hakemani, ja laskeuduin niitä. Katu jolle ne veivät, oli kyllä ahdas, mutta hotellia ei siinä ollut. Vaelsin eteenpäin. Eräällä sangen hiljaisella ja suhteellisen siistillä ja hyvin kivetyllä kadulla näin vihdoinkin valon loistavan erään suurehkon talon ovella, talon joka oli kerrosta korkeampi kuin ympärillä olevat. *Tämä* saattoi vihdoinkin olla hotelli. Kiirehdin sitä kohti; polveni vapisivat ja olin uupumaisillani.

Se ei ollut hotelli. Suurta porttikäytävää koristi messinkilevy.

"Pensionnat de Demoiselles" kuului kirjoitus, ja alla oli nimi "Madame Beck".

Minä hätkähdin. Sadat ajatukset tulivat mieleeni silmänräpäyksessä. En kuitenkaan suunnitellut mitään, en miettinyt mitään: minulla ei ollut aikaa. Sallimus sanoi: "Seis, tässä on *sinun* hotellisi." Kohtalo tarttui minuun väkevällä kädellään, lannisti tahtoni, ohjasi tekoni – ja minä soitin ovikelloa.

Odottaessani en halunnut ajatella mitään. Tuijotin kiinteästi katukiviin, joita ovilamppu valaisi, laskin ne ja panin merkille niiden muodon ja määrän kimalluksen. Soitin uudelleen. Vihdoin avattiin. Siromyssyinen palvelijatar seisoi edessäni.

"Voinko saada tavata madame Beckiä?" kysyin.

Uskon että jos olisin puhunut ranskaa, hän ei olisi päästänyt minua sisään, mutta kun puhuin englantia, otaksui hän minut ulkomaalaiseksi opettajaksi, jonka asia koski oppilaitosta, ja vaikka jo olikin myöhäinen, laski hän minut sisään ilman ainoatakaan vastahakoista sanaa ja epäröimättä hetkeäkään.

Seuraavana hetkenä istuin kylmässä kimaltelevassa salongissa, jossa oli lämmittämätön porssiini-uuni, kullattuja koristuksia ja kiillotettu lattia. Unin reunuksella löi kello yhdeksän.

Neljännestunti kului. Kuinka kiivaasti sykkikään joka suoni ruumiissani! Kuinka kuumenin ja kylmenin vuoroittain! Istuin ja tuijotin oveen – se oli suuri valkea kaksoisovi, jossa oli kullatut koristeet. Odotin että toinen puolisko liikahtaisi ja avautuisi. Kaikki oli ollut hiljaista, ei hiiren hivaustakaan kuulunut, ja valkoiset kaksoisovet pysyivät kiinni ja liikkumattomina.

"Te olette englantilainen?" sanoi ääni vierestäni. Minä melkein hyppäsin pystyyn, niin odottamaton oli tuo ääni, niin varma olin ollut yksinäisyydestäni.

Vieressäni ei ollut mikään kummitus eikä aavemainen näky, vaan pyylevä, äidillinen, pieni nainen, jolla oli suuri huivi hartioilla, aamupuku yllä ja siisti soma yömyssy päässä.

Minä sanoin olevani englantilainen, ja viipymättä, ilman enempiä johdantoja syvennyimme mitä merkillisimpään keskusteluun. Madame Beck (sillä madame Beck hän oli – hän oli tullut huoneeseen pienestä ovesta minun takaani, ja koska hänellä oli jalassaan pehmeät kengät, en ollut kuullut hänen tuloaan enkä lähestymistään) – madame Beck oli tyhjentänyt koko taitonsa saarivaltakunnan kielessä sanoessaan "Te olette englantilainen", ja alkoi nyt liukkaasti ladella omaa

kieltään. Minä vastasin omallani. Hän ymmärsi minut osittain, mutta koska minä en ymmärtänyt häntä ollenkaan, pääsimme hyvin vähän eteenpäin, vaikka elämöimmekin kauheasti (mitään sellaista kuin madamen puheenlahja en ollut koskaan kuullut enkä kuvitellut). Hän soitti ennen pitkää apua, mikä saapui erään opettajattaren hahmossa. Tämä oli saanut kasvatuksensa osittain eräässä irlantilaisessa luostarissa, ja häntä pidettiin täysin pätevänä englanninkielen taitajana. Hän oli tanakka pieni ihminen – labassecouritar kiireestä kantapäähän, ja kuinka hän räökkäsikään Albionin kieltä! Oli miten oli, esitin hänelle selvän kertomuksen, jonka hän käänsi ranskaksi. Kerroin kuinka olin jättänyt oman maani haluten laajentaa tietojani ja ansaita toimeentuloni, että olin valmis käymään käsiksi mihin hyödylliseen työhön tahansa, kunhan se vain ei ollut millään tavoin väärää eikä alentavaa, että rupeaisin lapsenhoitajaksi tai kamarineidiksi enkä kieltäytyisi taloustoimistakaan, mikäli niihin pystyin. Madame kuuli tämän, ja tutkiessani hänen ilmettään luulin melkein, että kertomus miellytti häntä.

"*Il n'y a que les Anglais pour ces sortes d'entreprises*", hän sanoi, "*sont-elles donc intrépides chez femmes là!*"⁵

Hän kysyi nimeäni ja ikääni; hän istui ja katseli minua – ei säälien, ei uteliaana. Koko kohtauksen aikana ei hänen kasvoissaan näkynyt myötätunnon pilkahdusta, ei säälin varjoa. Minä tunsin ettei hän ollut sellainen, joka antaisi tunteittensa johtaa itseään tuumankaan vertaa. Hän tuijotti minuun vakavana ja mietteissään, kysyen neuvoa järjeltään ja punniten kertomustani. Muuan kello soi.

"*Voilà pour la prière du soir*",⁶ hän sanoi ja nousi. Tulkkinsa kautta hän ilmoitti että minun nyt olisi lähdeittävä ja tultava takaisin huomenna, mutta minua pelotti ajatus että minun vielä oli palattava pimeyden ja kadun vaaroihin. Käännyin tarmokkaasti mutta kuitenkin hillitysti ja maltillisesti hänen itsensä enkä opettajattaren puoleen ja sanoin:

"Olkaa vakuuttunut siitä, madame, että jos viipymättä otatte minut palvelukseenne, on siitä koitua teille hyötyä eikä vahinkoa: olette näkevä minussa henkilön joka tahtoo työllään antaa täyden korvauksen palkastaan, ja jos pestaatte minut, olisi minun parempi jäädä tänne yöksi, sillä kuinka voisin saada asuntoa, kun en tunne ketään Villettessä enkä hallitse maan kieltä."

"Niin todellakin", hän sanoi, "mutta voittehan toki antaa suosituksen?"

"En ainoatakaan."

Hän kysyi matkatavaroitani, ja sanoin milloin ne saapuisivat. Hän mietti. Samalla kuului eteisestä miehen askelia, jotka nopeasti etenivät ulko-ovea kohti. (Jatkan kertomustani ikäänkuin olisin ymmärtänyt kaiken mitä sanottiin; sillä vaikka silloin sain selville tuskin mitään, käännettiin keskustelu minulle myöhemmin.)

"Kuka menee ulos nyt?" kysyi madame Beck kuunnellen askelia.

"Herra Paul", vastasi opettajatar. "Hän tuli tänä iltana antamaan lukutunnin ensimmäiselle luokalle."

"Siinä mies jonka tällä hetkellä mieluummin haluaisin nähdä. Kutsukaa hänet tänne."

Opettajatar riensi ovelle ja kutsui herra Paulia. Hän tuli – pieni, tumma, hintelä mies, jolla oli silmälasit.

"*Mon cousin*", aloitti madame, "tarvitsen apuanne. Me tunnemme taitonne kasvojentutkijana: käytäkää sitä nyt. Lukekaa noita kasvoja."

Pieni mies suuntasi minuun silmälasinsa. Päätäväinen huulten puristus ja kulmakarvojen rypistäminen tuntui sanovan, että hän aikoi katsoa lävitseni ja että harso ei ole hänelle mikään harso.

"Minä luen niitä", hän ilmoitti.

"*Et qu'en dites vous?*"⁷

---

⁵ Vain englannittaret kykenevät tämääntapaisiin yrityksiin. Ne ovat rohkeita, nuo naiset!

⁶ Kello soi iltarukoukseen.

⁷ Ja mitä sanotte siitä?

"*Mais – bien des choses*",⁸ kuului oraakkelimainen vastaus.

"Hyvää vai pahaa?"

"Molempia, epäilemättä", jatkoi tietäjä.

"Voiko hänen sanaansa luottaa?"

"Onko kysymyksessä jokin tärkeä asia?"

"Hän tarjoutuu minulle lapsenhoitajaksi tai kotiopettajaksi, kertoo täysin uskottavan tarinan, mutta ei anna mitään suosituksia."

"Onko hän ulkomaalainen?"

"Englannitar, kuten nähdä voi."

"Puhuuko hän ranskaa?"

"Ei sanaakaan."

"Ymmärtääkö hän sitä?"

"Ei."

"Hänen aikanaan voi siis puhua vapaasti?"

"Epäilemättä."

Mies tuijotti minuun kiinteästi. "Tarvitsetteko hänen palvelustaan?"

"Voisin käyttää sitä. Tiedättehän että olen kyllästynyt madame Sviniin."

Hän tutki vielä. Tuomio, kun se vihdoinkin tuli, oli yhtä epämääräinen kuin kaikki mikä oli käynyt sen edellä.

"Ottakaa hänet. Jos hyvä on vallitsevana tuossa luonteessa, palkitsee teko itse itsensä, jos paha – *eh bien, ma cousine, ce sera toujours une bonne oeuvre*".⁹ Ja kohtaloni hämärä tuomari kumarsi, sanoi "*bon soir*"¹⁰ ja katosi.

Ja Madame otti minut palvelukseensa samana iltana – Jumalan armosta säästyin joutumasta takaisin tuolle yksinäiselle, pelottavalle, vihamieliselle kadulle.

---

⁸ No – paljon asioita.

⁹ No niin, serkkuni, se on ainakin hyvä teko.

¹⁰ Hyvää iltaa.

VIII MADAME BECK

Jäätyäni opettajattaren huostaan tämä johti minut pitkää ahdasta käytävää keittiöön, joka oli hyvin siisti mutta hyvin omituinen. Siellä ei näkynyt mitään keittokapineita – ei tulisijaa eikä uunia. En silloin ymmärtänyt että suuri musta laitos, joka täytti yhden nurkan, korvasi molempia. Varmaankaan ei ylpeys vielä alkanut kuiskata sydämessäni, mutta kuitenkin tunsin huojennusta kun minua ei jätetty keittiöön, niinkuin melkein olin luullut, vaan johdettiin eteenpäin pieneen huoneeseen, jota nimitettiin "kabinetiksi". Keittäjätär, jolla oli yllä lyhyt alushame ja mekko ja jalassa puukengät, toi sisään illalliseni, so. jotakin lihaa, laatu tuntematon, oudonmakuista ja hapanta mutta lystikästä kastiketta, muutamia perunanviipaleita, jotka oli maustettu en tiedä millä – kenties etikalla ja sokerilla, voileivän ja paistetun päärynän. Koska olin nälkäinen, söin ja olin kiitollinen.

Iltarukouksen jälkeen tuli madame itse vielä katsomaan minua. Hän tahtoi että seuraisin häntä yläkertaan. Läpi sarjan mitä omituisimpia pieniä makuuhuoneita – jotka, kuten myöhemmin kuulin, olivat aikoinaan olleet nunnain kammioita – ja läpi rukoussalin – pitkä, matala, pimeä huone, jonka seinässä riippui kalpea ristiinnaulitunkuva, edessään kaksi himmeästi palavaa vahakynttilää – hän johdatti minut huoneeseen jossa nukkui kolme lasta kolmessa pienessä vuoteessa. Kuuma kamiina teki huoneen ilman painostavaksi, ja mainitakseni tosiasiota vastaan lehahti tuoksu, joka oli pikemmin väkevä kuin hieno: tuoksu joka oli hyvin yllättävä ja odottamaton näissä olosuhteissa, sillä siinä oli sekaisin tupakansavua ja jotakin miestäväkevämpää – lyhyesti sanoen viinanhajua.

Nojatuolissa pöydän vieressä, jolla tuikutti kynttilänpätkä, istui sikeään uneen vaipuneena ikävännäköinen, eriskummaisesti pukeutunut nainen, yllään korea leveäjuovainen silkkihame ja villakankainen esiliina. Taulun täydentämiseksi ja asiain tilan selventämiseksi mainittakoon että nukkuvan kaunottaren vieressä pöydällä oli pullo ja tyhjä lasi.

Madame katseli tätä merkillistä taulua järkähtämättömän levollisena, ei hymyillyt eikä rypistänyt otsaansa, eikä ainoakaan vihan, inhon tai yllätyksen värähdys häirinyt hänen vakavien kasvojensa tasapainoa. Hän ei edes herättänyt naista. Viitaten tynesti neljänteen vuoteeseen hän ilmoitti että se oli oleva minun, sammutti sitten kynttilän, toi tilalle yölampun ja katosi sisemmästä ovesta, jonka jätti raolle – aukosta näkyi että sen takana oli hänen oma huoneensa, suuri hyvin kalustettu huone.

Rukoukseni sinä iltana oli yksinomaan kiitosta. Ihmeellisesti oli minua johdettu sitten aamun – odottamatta olin löytänyt turvan ja toimeentulon. Saatoin tuskin uskoa että ei vielä ollut kulunut neljääkymmentäkahdeksää tuntia siitä kun jätin Lontoon ilman muuta holhousta kuin se mikä suojelee muuttolintua, ilman muuta suunnitelmaa kuin toivon epävarmat pilvenhattarat.

Nukun yleensä keveästi, ja keskellä yötä heräsin äkkiä. Kaikki oli hiljaista, mutta huoneessa seisoi valkoinen olento – madame yöpuvussaan. Hän liikkui melkein äänettömästi, kävi katsomassa kolmessa vuoteessa nukkuvaa kolmea lasta ja läheni sitten minua. Minä olin nukkuvinani, ja hän tarkasti minua kauan. Seurasi pieni pantomiimi, joka oli sangen omituinen. Lyön vetoa että hän istui vuoteeni laidalla neljännestunnin, tuijottaen kasvohini. Sitten hän tuli lähemmäksi, kumartui ylitseni, kohotti kevyesti päähinettäni ja käänsi reunan niin että hiukset tulivat näkyviin. Sitten hän tarkasti kättäni, joka oli peitteellä. Tämän tehtyään hän kääntyi katsomaan vaatteitani, jotka olivat tuolilla sängyn jalkopäässä. Kun kuulin hänen koskettavan ja nostelevan niitä, avasin silmäni varovasti, sillä tunnustan olleeni utelias näkemään miten pitkälle hänen tutkimushalunsa johtaisi. Aika pitkälle kylläkin – hän tutki erikseen joka vaatekappaleen. Arvasin mikä aiheutti tämän toimenpiteen: hän tahtoi vaatteita tutkimalla muodostaa mielipiteen niiden käyttäjästä, hänen säädystään, varallisuudesta, siisteydestään jne. Tarkoitus ei ollut paha, mutta keinot eivät juuri olleet kauniita eivätkä oikeutettuja. Puvussani oli tasku, sen hän muitta mutkitta käänsi nurin,

laski kukkarossani olleet rahat, avasi pienen muistikirjan, tarkasti kylmästi sen sisällyksen ja otti lehtien välistä pienen palmikoidun kiehkuran neiti Marchmontin harmaata tukkaa. Erityistä huomiota hän kiinnitti avainkimppuun, jossa oli matka-arkkuni, laatikkoni ja ompelulippaani avaimet, vieläpä poistui hetkiseksi omaan huoneeseensa vieden sen mukanaan. Minä kohottauduin hiljaa vuoteessa ja seurasin häntä silmilläni, ja näitä avaimia, lukija, ei tuotu takaisin ennen kuin ne olivat jättäneet viereisen huoneen pukupöydälle vaha jäljennöksen itsestään. Kun kaikki täten oli suoritettu asianmukaisesti ja kaikella kunnialla, pantiin omaisuuteni paikoilleen ja vaatteeni käärittiin huolellisesti kokoon. Minkälautuisia olivat johtopäätökset, jotka aiheutuivat tästä tutkimuksesta? Olivatko ne edullisia vai päinvastoin? Turha kysymys. Madamen kiviset kasvot (sillä kivisiltä ne näyttivät siinä keskellä yötä – salongissa ne olivat olleet inhimilliset ja, kuten sanoin, äidilliset) eivät ilmaisseet mitään.

Suoritettuaan velvollisuutensa – tunsin että äskeinen puuha oli hänen silmissään velvollisuus – hän nousi, ääneti kuin varjo, ja liukui omaa huonettaan kohti. Ovella hän kääntyi ja kiinnitti katseensa pullosankarittareen, joka nukkui edelleen ja kuorsasi äänekkäästi. Rouva Svinin (otaksuin että tämä oli rouva Svini, englannitar tai irlannitar, Sweeny) – rouva Sweenyn tuomio näkyi madame Beckin silmistä – tuo katse puhui järkähtämättömästä päätöksestä. Madamen tarkastusmatkat virheiden löytämiseksi saattoivat olla hitaita, mutta ne olivat varmoja. Kaikki tämä oli hyvin ei-englantilaista: totisesti olinkin ulkomailla.

Seuraavana aamuna sain jatkaa tuttavuuttani rouva Sweenyn kanssa. Nähtävästi hän oli esittäytynyt nykyiselle emännälleen englantilaisena naisena, joka oli joutunut ahtaisiin oloihin, oli kotoisin Middlesexistä ja puhui englanninkieltä puhtaimmalla pääkaupungin korostuksella. Madame – luottaen omiin peittämättömiin keinoihinsa saada totuus aikoinaan selville – oli omituisen uskalias palvelusväkensä pestaamisessa ilman muuta (mikä niin kovin selvästi oli käynyt ilmi omasta tapauksestani). Hän otti rouva Sweenyn hoitajattareksi ja kasvattajaksi kolmelle lapselleen. Minun tuskin tarvitsee selittää lukijalle, että tämä nainen itse asiassa oli irlantilainen. Hänen säätyään en yritä määrittellä: hän itse rohkeasti väitti kasvattaneensa "erään markiisin pojan ja tyttären". Minä ajattelen että hän mahdollisesti oli ollut seuralaisena, lastenhoitajana, kasvattajana tai pesijättärenä jossakin irlantilaisessa perheessä. Hänellä oli hillitty puhetapa, joka oli omituisesti höystetty teennäisillä lontoolais-lauseparsilla. Tavalla tai toisella hän oli hankkinut itselleen ja omisti nyt pukuvaraston, jonka loisteliaisuus oli melkein epäilyttävä – kallisarvoisia kankeita silkkipukuja, jotka sopivat hänelle välttävästi ja jotka nähtävästi oli tehty toisia mittasuhteita varten kuin niitä, joita ne nyt koristivat, myssyjä joiden reunukset olivat oikeata pitsiä, ja – pukuvaraston pääpykälä, taikakalu jonka avulla hän herätti jonkinlaista kunnioitusta koko talossa, lannisti opettajat ja palvelijat, joilla muuten oli taipumusta halveksia häntä, ja vaikutti madameen itseensä niin kauan kuin hänen leveät hartiansa kantoivat tuota majesteetillista verhoa – *oikea intialainen hartiahuivi* – "*un véritable Cachemire*", kuten madame Beck sekä kunnioittaen että ihmeissään sanoi. Olen aivan varma että ilman tätä "*Cachemireä*" hän ei olisi saanut jäädä oppilaitokseen edes kahdeksi päiväksi, mutta kiitos olkoon sen, ja yksin sen, hän jäi kuukaudeksi.

Mutta kun rouva Sweeny sai kuulla että minä olin astuva hänen kenkiinsä, silloin hän vasta ilmaisi kantansa – silloin hän nousi madame Beckiä vastaan koko voimallaan – silloin hän ryntäsi kimppuuni koko keskitetyllä painollaan. Madame kantoi tämän kohtauksen ja koettelemuksen niin hyvin, niin stoalaisesti, etten minäkään häpeän vuoksi voinut suhtautua siihen muuten kuin tyynesti. Vain pieneksi hetkeksi madame poistui huoneesta: kymmenen minuuttia myöhemmin seisoi keskellämme poliisi. Rouva Sweeny tavaroineen siirrettiin pois. Koko kohtauksen aikana ei madamen otsa ollut kertaakaan rypistynyt – ei ainoakaan terävä sana ollut pujahtanut hänen huuliltaan.

Tämä pieni pirteä erottamisjupakka oli kokonaan selvitetty ennen aamiaista: lähtökäskey annettu, poliisi kutsuttu, kapinoitsija karkotettu, lastenkamari savutettu ja puhdistettu, ikkunat avattu. Kaikki jäljet siististä rouva Sweenyistä – aina hienoon tuoksuun ja alkoholinlemuun saakka, joka antoi niin selvän ja kohtalokkaan leiman hänen rikkomukselleen – poistettiin Rue Fossettelta: ja kaikki

tämä, sanon minä, oli tapahtunut aikana joka kului siitä hetkestä, jolloin madame Beck aamuruskon jumalattaren tavoin ilmaantui huoneestaan, siihen asti jolloin hän kylmäverisesti istui kaatamaan itselleen ensimmäistä kahvikuppia.

Puolipäivän tienoissa kutsuttiin minut pukemaan madamea. (Nähtävästi minusta oli tuleva jonkinlainen kotiopettajattaren ja kamarineidin välimuoto.) Puolipäivään saakka hän kummitteli ympäri taloa aamupuvussa, huivi hartioilla ja pehmeät tohvelit jalassa. Mitähän englantilaisen koulun johtajatar arvelisi moisesta asusta?

Hänen tukkansa kampaaminen sai minut hämilleni. Hänellä oli runsas kastanjanruskea tukka, jossa ei vielä näkynyt harmaata, vaikka hän olikin jo neljänkymmenen vuoden ikäinen. Nähdessään hämmennykseni hän sanoi: "Ettekö ollut kamarineitinä omassa maassanne?" Ja hän otti harjan kädestäni ja työnsi minut syrjään, ei kylläkään tylästi eikä halveksivasti, ja laittoi itse tukkansa. Muita pukuasioihin kuuluvia palveluksia suoritettaessa hän puoleksi määräsi, puoleksi auttoi minua, ilman vähintäkään huonon tuulen tai kärsimättömyyden merkkiä. Sivumennen sanoen tämä oli ensimmäinen ja viimeinen kerta, jolloin minua pyydettiin pukemaan häntä. Tästä lähtien tämä velvollisuus siirrettiin Rosinelle, ovenvartijattarelle.

Pukeutuneena osoittautui madame Beck naiseksi joka oli vartaloltaan verrattain lyhyt ja lihava, mutta kuitenkin vielä omalla tavallaan viehkeä, so. viehkeys johtui ruumiinosien sopusuhtaisuudesta. Hänen ihonsa oli raikas ja verevä, ei liian punakka, silmät siniset ja kirkkaat, ja tumma silkkipuku sopi hänelle niinkuin vain ranskalainen ompelijatar saa puvun sopimaan. Hän oli hauskan, joskin hieman porvarillisen näköinen, ja porvarisnainenhan hän olikin. En tiedä mistä johtui se sopusointuisuus, joka täytti koko hänen olemuksensa, ja kuitenkin oli hänen kasvoissaan myös vastakohtaisuuksia: piirteet eivät suinkaan olleet sitä lajia kuin yleensä on totuttu näkemään noin häikäisevän raikkaan ja sileän hipiän yhteydessä, vaan niiden viivat olivat lujat, otsa oli korkea mutta kapea, siitä ilmeni kyvykkyyttä ja eräänlaista hyväntahtoisuutta, mutta ei laajakatseisuutta, eikä noista tyynistä ja valppaista silmistä koskaan säihkynyt sydämessä syttyvä tuli, eikä siitä tulvehtiva hellyys. Hänen suunsa oli kova, se saattoi olla tylykin, ja huulet olivat ohuet. Tunsin, että madame olisi kaikkea neroa ja herkkyyttä, arkuutta ja uskallusta kohtaan ollut hameisiin pukeutunut Minos.

Ajan pitkään huomasin että hän hameissaan oli jotain muutakin. Hänen nimensä oli Modeste Maria Beck, o.s. Kint, mutta hänen nimensä olisi pitänyt olla Ignacia. Hän oli armelias nainen ja teki paljon hyvää. Lempeämpi ei voi olla kenenkään emännän valta. Minulle kerrottiin ettei hän koskaan nuhdellut edes tuota sietämätöntä rouva Sweenya, huolimatta hänen juopottelustaan, säännöttömyydestään ja laiminlyönneistään, mutta mrs. Sweenyn oli kuitenkin lähdeittävä siinä hetkessä jolloin hänen lähtönsä katsottiin soveliaaksi. Minulle kerrottiin myös, ettei tämän laitoksen opettajista eikä opettajattarista koskaan löydetty mitään vikaa, ja kuitenkin sekä opettajat että opettajattaret vaihtuivat usein: he hävisivät ja toisia tuli tilalle – kukaan ei oikein voinut selittää kuinka.

Koulu oli sekä sisä- että ulko-oppilaitos: ulko-oppilaiden luku nousi yli sadan, sisäoppilaita oli parinkymmenen verran. Madame mahtoi olla etevä johtajatar; hän hallitsi näitä kaikkia, lisäksi neljää opettajaa, kahdeksaa opettajattarta, kuutta palvelijaa ja kolmea lasta, ja tuli sen ohella verrattoman hyvin toimeen oppilaiden vanhempien ja ystävien kanssa, ja kaikki tämä tapahtui ilman huomattavaa ponnistusta, ilman hälinää, väsymystä, kuumetta tai mitään liikanaisen kiihtymyksen oireita. Toimessa hän oli aina, mutta harvoin kiireissään. Totta on että madamella oli oma keinosensa hoitaa ja pitää kunnossa tätä valtavaa koneistoa, ja aika sievä keino se olikin – lukija on jo saanut siitä näytteen tuossa pikku jutussa, kun madame käänsi nurin taskuni ja luki yksityiset muistiinpanoni. "Valvonta", "vakoilu" – siinä hänen tunnussanansa.

Madame tiesi kuitenkin mitä rehellisyys on, ja piti siitä – so. kunhan se vain ei tyrkyttänyt kömpelöitä arvelujaan hänen tahtonsa ja etujensa tielle. Hän tunsu kunnioitusta Englantia kohtaan, ja mitä tulee englannittariin, ei hän tahtonut minkään muun maan naisia hoitamaan lapsiaan, jos se vain oli mahdollista.

Usein iltasilla, häärittyään kaiken päivää joka puolella, vakoiltuaan ja otettuaan vastaan vakoojain tiedonantoja, hän tuli huoneeseeni otsassaan todellisen väsymyksen jäljet, ja istahti kuuntelemaan kun lapset lukivat pieniä rukouksiaan minulle englanninkielellä – nuo pikku katolilaiset saivat istua polvellani lukemassa Isämeidän-rukousta ja virttä joka alkaa sanoilla "Rakas Jeesus". Ja kun olin pannut lapset vuoteeseen, jäi hän puhelemaan kanssani (opin pian siksi paljon ranskaa että voin ymmärtää hänen puhettaan, vieläpä vastata siihen) Englannista ja englannittarista ja niistä syistä, jotka saivat hänet katsomaan heidän älyään korkeammaksi, rehellisyyttään varmemmaksi ja luotettavammaksi kuin muiden naisten. Hän osoitti usein erittäin hyvää järkeä, lausui usein erittäin terveitä mielipiteitä: hän näytti tietävän että tyttöjen pysyttäminen epäluuloisten rajojen sisällä, sokeassa tietämättömyydessä ja sellaisen kaitsennan alla, joka ei sallinut heidän hetkeksikään vetäytyä rauhaan omaan soppeensa, ei ollut paras keino kasvattaa heistä rehellisiä ja vaatimattomia naisia. Mutta hän väitti että jos mannermaan lasten kasvatuksessa yritettäisiin käyttää muita keinoja, siitä koituisi tuhoisia seurauksia; he kun olivat niin tottuneet rajoituksiinsa, että vapaus, miten tarkan valvonnan alla tahansa, ymmärrettäisiin väärin ja johtaisi harhaan. Hän selitti olevansa lopen kyllästynyt omiin keinoihinsa, mutta käyttää hänen niitä täytyi, ja keskusteltuaan kanssani, usein hienosti ja arvokkaasti, hän hiipi pois "hiljaisuuden-kengissään" ja liukui aaveen tavoin läpi talon, valvoen ja vakoillen kaikkialla, tirkistäen joka avaimenreiästä, kuunnellen joka oven takana.

Loppujen lopuksi madamen järjestelmä ei ollut huono – sallittakoon minun olla oikeamielinen. Parempaa ei voisi ajatella kuin hänen toimenpiteensä oppilaiden ruumiillisen hyvinvoinnin edistämiseksi. Ketään ei rasitettu liiaksi, läksyt jaettiin hyvin ja tehtiin verrattoman helppoiksi lukijalle, oli vapaata aikaa huvitteluun ja tilaisuutta ruumiinharjoituksiin, mikä piti tytöt terveinä; ruokaa oli yllin kyllin, ja se oli hyvää: Rue Fossettella ei näkynyt kalpeita eikä näivettyneitä kasvoja. Madame ei koskaan vastahakoisesti antanut lupapäivää, hän myönsi runsaasti aikaa nukkumiseen, pukeutumiseen, pesemiseen ja syömiseen, hänen järjestelmänsä kaikissa näissä asioissa oli helppo, vapaamielinen, terveellinen ja järkevä. Moni ynseä englantilainen opettajatar tekisi sanomattoman hyvin ottaessaan hänestä oppia – ja uskon että moni tekisikin sen mielellään, jos vaateliaat englantilaiset vanhemmat sen vain sallisivat.

Koska madame Beck hallitsi vakoilemalla, oli hänellä tietysti vakoojakuntansa. Hän tunsu tarkalleen työkalujensa laadun, ja samalla kun hän ei häikäillyt käyttää likaisinta likaisimmassa toimessa – viskaten sen luotaan kuin arvottoman hedelmän kuoren, kun mehu oli puserrettu pois – tiedän hänen olleen hyvin tarkka valitessaan puhdasta metallia siisteihin tarkoituksiin, ja kun kerran löytyi tahraton ja ruosteeton ase, antoi hän sille paljon arvoa ja säilytti sitä silkissä ja pumpulissa. Ja kuitenkin, voi sitä miestä tai naista, joka luotti häneen tuumankaan verran enemmän kuin mitä madamen hyöty vaati: hyöty oli madamen luonteen tärkein avain – hänen vaikuttimiensa pääjoustin – hänen elämänsä a ja o. Olen nähnyt vedottavan hänen tunteisiinsa ja hymyilyt itsensä, puoleksi säälien puoleksi halveksien vetoajia. Sitä tietä ei kukaan saanut ääntään hänen kuuluvilleen eikä niillä keinoin horjuttanut hänen mieltään. Päinvastoin, yritys hellyttää hänen sydäntään oli varmin keino herättää hänen vastenmielisyytensä ja saada hänestä salainen vihollinen. Se todisti hänelle että hänellä ei ollut sydäntä hellytettävänä, se muistutti hänelle kohtaa missä hän oli kykenemätön ja kuollut. Missään ei ero hyvyyden ja hyväntekeväisyyden välillä käynyt niin selvästi ilmi kuin hänessä. Vaikka hän olikin kokonaan vailla myötätuntoa, oli hänellä riittävä määrä järkiperaistä hyväntahtoisuutta: hän oli erittäin altis antamaan apua ihmisille joita ei ollut koskaan nähnyt – mieluummin kuitenkin ihmisluokille kuin yksilöille. "*Pour les pauvres*"¹¹ avasi hän kukkaronsa kernaasti – *köyhältä* hän piti sen säännöllisesti suljettuna. Ihmisystävällisiin tarkoituksiin koko laajan yhteiskunnan hyväksi hän antoi avustuksensa ilomielin, mutta ei ainoakaan yksityisen suru liikuttanut häntä, ei mikään kärsimyksen voima tai suuruus yhteen sydämeen keskitettynä kyennyt järkyttämään häntä. Ei Getsemanen tuska eikä kuolema Golgatalla olisi kyennyt pusertamaan kyyneliä hänen silmistään.

¹¹ Köyhille.

Sanon sen vieläkin, madame oli hyvin suuri ja hyvin kyvykäs nainen. Koulu oli vain liian rajoitettu alue hänen voimilleen, hänen olisi pitänyt hallita kansakuntaa, hänen olisi pitänyt johtaa myrskyisää lainlaatijain kokousta. Kukaan ei olisi saanut häntä säikähtämään, kukaan ei olisi ärsyttänyt hänen hermojaan, saanut hänen kärsivällisyyttään loppumaan tai voittanut häntä viikkauudessa. Hän yksin olisi pystynyt ottamaan niskoilleen pääministerin ja poliisipäällikön velvollisuudet. Viisas, luja, viekas, salaperäinen, taitava, intohimoton, valpas ja tutkimaton, teräväpäinen ja tunteeton – sitä paitsi täysin säädyllyinen – mitä muuta olisi voinut toivoa?

Ymmärtäväinen lukija ei otaksune että minä kuukaudessa tai puolessa vuodessa keräsin hänestä ne tiedot, jotka tähän on tiivistetty. Ei! Ensiksi näin vain laajan ja kukoistavan oppilaitoksen kauniilta ulkopuoleltaan. Näin suuren talon täynnä terveitä vilkkaita tyttöjä, jotka kaikki olivat hyvissä vaatteissa, useat kauniita, ja jotka omaksuivat oppia ihmeen helpolla tavalla, ilman tuskallista ponnistusta ja hyödytöntä päänvaivaa. He eivät kenties edistyneet erikoisen nopeasti missään, kun kaikki kävi niin helposti, mutta aina he olivat toimessa eivätkä koskaan rasittuneita. Näin opettaja- ja opettajatarkunnan jolta kyllä vaadittiin aika paljon. Koska oppilaita koetettiin säästää, lankesi päätyö opettajien niskoille, mutta tehtävät oli järjestetty niin että toinen astui nopeasti toisen paikalle, missä vain työ oli ankaraa. Lyhyesti sanoen näin ulkomaisen koulun joka eloisuudessaan, vilkkauudessaan ja vaihtelevaisuudessaan oli viehättävä vastakohta monelle samanlaatuiselle laitokselle Englannissa.

Talon takana oli avara puutarha, ja kesällä oppilaat miltei asuivat ulkona ruusupensaiden ja hedelmäpuiden keskellä. Kesäisinä iltapäivinä madame asettui istumaan suureen viiniköynnösten verhoamaan lehtimajaan ja kutsui oppilaat luokittain ympärilleen lukemaan ja ompelemaan. Sillä välin opettajat tulivat ja menivät pidettyään lyhyitä vilkkaita luentoja, pikemmin kuin oppitunteja, ja oppilaat tekivät muistiinpanoja tai olivat tekemättä – ihan miten halutti, sillä ehdolla että he jälkimmäisessä tapauksessa saivat jäljentää toveriensa muistiinpanot. Paitsi säännöllisiä kuukausilupia, aiheuttivat katoliset juhlat sarjan lupapäiviä pitkin vuotta, ja väliin kirkkaina kesäamuina tai lauhkeina kesäiltoina vietiin oppilaat pitkälle kävelylle maaseudulle, eväinään vohveleita ja valkoviiniä tai rieskamaitoa ja ruisleipää tai vehnäkakkua ja kahvia. Kaikki tämä tuntui hyvin hauskalta, madame näytti olevan itse hyvyys, ja opettajat kävivät laatuun – pahempiakin olisivat voineet olla. Oppilaat olivat kenties hieman meluisia ja vallattomia, mutta terveitä ja iloisia.

Sellainen oli näköala katsottuna etäisyyden tenhon läpi, mutta tuli aika jolloin välimatka oli minulta häipyvä – jolloin minut kutsuttiin alas lastenkamarin näkötornistani, josta siihen saakka olin tehnyt havaintojani, ja jolloin minut pakotettiin läheisempään vuorovaikutukseen Rue Fossetten pienen maailman kanssa.

Eräänä päivänä istuinapani mukaan yläkerrassa ja kuulustelin lasten englanninlaksyä, samalla kääntäen erästä madamen silkipukua, kun madame itse saapui huoneeseen, kasvoillaan hajamielinen, kovaa ajatustyötä osoittava ilme, joka hänellä väliin oli ja joka sai hänet näyttämään niin vähän ystävälliseltä. Hän vaipui vastapäätä olevaan nojatuoliin ja oli ääneti muutamia minuutteja. Désirée, vanhin tyttö, luki parhaillaan jotakin rouva Barbouldin pikku kyhäelmää, ja sitä mukaa kuin hän luki, panin hänet kääntämään lukemansa sujuvasti englannista ranskaksi, päästäkseni varmuuteen siitä että hän ymmärsi sen. Madame kuunteli.

Äkkiä, ilman mitään esipuhetta tai johdatusta, hän sanoi miltei moittivassa sävyssä: "Meess, Englannissa olitte kotiopettajatar."

"En, madame", sanoin hymyillen, "te erehdytte."

"Onko tämä ensimmäinen yrityksenne opettajana – tämä yritys lasteni kanssa?"

Vakuutin hänelle että niin oli. Taaskin hän vaiken, mutta kun katsahdin ylös ottaessani neulan tyynystä, huomasin olevani tutkimuksen esineenä. Hän seurasi minua silmillään, hän näytti kääntelevän minua ympäri ajatuksissaan – mitaten kykyäni erästä tarkoitusta varten, punniten arvoani eräässä suunnitelmassa. Madame oli tätä ennen tarkastanut kaiken mitä minulla oli, ja uskon että hän katsoi tuntevansa minut läpikotaisin, mutta siitä päivästä alkaen noin kahden viikon ajan hän tutki minua uusin keinoin. Hän kuunteli lastenkamarin oven takana, kun olin sulkeutunut sinne

lasten kanssa, hän seurasi varovaisen välimatkan päässä kun olin kävelyllä heidän kanssaan, hän hiipi kuuluvilleni milloin vain puiston tai bulevardin puut tarjosivat riittävän suojuksen. Kun tarkat ennakkotoimenpiteet siten oli suoritettu, otti hän askelen eteenpäin.

Eräänä aamuna hän tuli luokseni äkkiarvaamatta ikään kuin kiireissään, ja sanoi joutuneensa pieneen pulaan. Herra Wilson, englanninopettaja, ei ollut saapunut tunnilleen, madame pelkäsi hänen sairastuneen, oppilaat odottivat luokassa eikä kukaan ollut antamassa heille opetusta. Olisiko minusta vastenmielistä tämän kerran antaa heille pieni sanelutunti, juuri sen verran ettei oppilaiden tarvinnut sanoa menettäneensä englannintuntiaan?

"Luokallako, madame?" kysyin.

"Niin luokalla, toisella osastolla."

"Missä on kuusikymmentä oppilasta", sanoin minä, sillä tiesin lukumäärän, ja surkean pelkurimaisena kuten tapani oli vetäydyin laiskuuteeni kuin etana kuoreensa, ja päästäkseni tehtävästä sanoin tekosyyksi kykenemättömyyteni ja tottumattomuuteni. Jos minut olisi jätetty omiin hoteisiini, olisin epäilemättä päästänyt tämän tilaisuuden käsistäni. Haluttomana seikkailuihin ja vailla käytännöllisen kunnianhimon yllytystä olin valmis istumaan kaksikymmentä vuotta lastenkamarissa opettaen alaikäisille aapiskirjaa, kääntäen silkkipukuja ja ommellen lastenvaatteita. Eipä silti että mikään todellinen tyydytys olisi seurannut tuota mieletöntä alistuvaisuutta: työni ei viehättänyt taipumuksiani eikä kiinnittänyt mieltäni, mutta minusta tuntui suuriarvoiselta elää ilman raskaita huolia, olla vapaa sisäisistä vastoinkäymisistä, ja säästyminen ankarista kärsimyksistä oli lähin onnen muoto, jonka odotin saavani tuntea. Sitä paitsi tuntui kuin olisin elänyt kahta elämää – elämää ajatuksissani ja elämää todellisuudessa, ja kunhan vain edellinen sai osakseen riittävän määrän mielikuvituksen outoja taikariemuja, saattoivat jälkimmäisen edut rajoittua jokapäiväiseen leipään, säännölliseen työhön ja kattoon pääni päällä.

"Tulkaa", sanoi madame, kun kumarruin tavallista uutterammin leikkaamaan lapsen rintalappua, "jättäkää tuo työ."

"Mutta Fifine tarvitsee sitä, madame."

"Fifine tarvitkoon vain, *minä* tarvitsen nyt *teitä*."

Ja koska madame Beck todella tarvitsi minua ja oli päättänyt saada minut mukaansa – koska hän jo kauan oli ollut tyytymätön englanninopettajaan, tämän epäsäännöllisyyteen ja huolimattomaan opetustapaan – ja koska *häneltä* ei puuttunut päättäväisyyttä eikä käytännöllistä toimellisuutta, oli *minulla* sitä sitten tai ei – pakotti hän minut muitta mutkitta jättämään neulan ja sormustimen, tarttui käteeni ja kuljetti minut alakertaan. Kun pääsimme isoon nelikulmaiseen eteiseen, joka erotti asuinhuoneet kouluhuoneista, hän pysähtyi, hellitti käteni, asettui eteeni ja tutki minua. Minä olin tulipunainen ja vapisin kiireestä kantapäähän ja – älkää kertoko sitä kenellekään – luulen että itkin. Itse asiassa eivät edessäni olevat vaikeudet suinkaan olleet kuviteltuja. Jotkut niistä olivat hyvinkin todellisia, ja vähimmän olennainen ei suinkaan ollut puutteellinen taitoni hallita sitä välinettä, jonka avulla minun oli pakko opettaa. Olin kyllä ahkerasti opiskellut ranskaa Villetteen tultuani, saanut käytännöllistä harjoitusta päivisin ja tietopuolista joka vapaahetkenäni iltaisin, niin myöhälle kuin talon ohjesäännöt sallivat pitää kynttilässä valoa, mutta en vielä lähimainkaan voinut luottaa ääntämiseni virheettömyyteen.

"*Dites donc*", sanoi madame ankarasti, "*vous sentez-vous réellement trop faible?*"¹²

Minä olisin voinut sanoa "tunnen" ja palata lastenkamarin hämärään, jossa kenties olisin saanut tomuttua loppuikäni, mutta katsoessani madameen näin hänen kasvoissaan jotakin joka pani minut ajattelemaan kahdesti ennen kuin tein päätökseni. Sillä hetkellä hän ei ollut naisen, vaan pikemmin miehen näköinen. Erikoislaatuinen voima kuvastui selvästi kaikista hänen piirteistään, ja se voima ei ollut *minun* voimaani: se ei herättänyt myötätuntoa, samanmielisyyttä eikä alistuvaisuutta. Seisoin siinä – en tyyntyneenä, en voitettuna, en lannistuneena. Näytti kuin olisi tapahtunut voimainmittely

¹² Sanokaa siis, tunneteko todellakin olevanne liian heikko?

vastakkaisten luonnonlahjojen välillä, ja tunsin äkkiä arkuuteni koko häpeän, velttouteni koko raukkamaisuuden.

"Tahdotteko mennä eteenpäin vai taaksepäin?" hän sanoi viitaten kädellään pientä ovea, joka vei asuinhuoneisiin, sitten luokkahuoneiden isoja kaksoisovia.

"*En avant*",¹³ minä vastasin.

"Mutta", jatkoi hän, kylmeten sitä mukaa kuin minä lämpenin ja yhä suunnaten minuun tuikean katseensa, joka oli minulle siinä määrin vastenmielinen, että juuri siitä sain voimaa ja päättäväisyyttä, "voitteko seisoa luokan edessä vai oletteko liian kiihtynyt?"

Hän nyripisti hienosti nenäänsä näin sanoessaan: hermostunut kiihtymys ei juuri ollut madamen makuun.

"En ole kiihtyneempi kuin tämä kivi", sanoin ja kopautin permanttoa jalallani, "tai kuin te itse", lisäsin ja vastasin hänen katseeseensa.

"*Bon!*"¹⁴ Mutta sallikaa minun huomauttaa teille, että nyt ette joudu tekemisiin hiljaisten ja säädyllisten englantilaistytöjen kanssa. Nämä ovat labassecourittaria, häikäilemättömiä, tuitupäisiä tyttöjä ja hieman kapinallisiakin."

Minä sanoin: "Tiedän sen ja tiedän myös, että vaikka olenkin ahkerasti opiskellut ranskaa sitten tuloni, puhun sitä vieläkin aivan liian epävarmasti – aivan liian virheellisesti saadakseni heidät tottelemaan. Tulen tekemään virheitä jotka panevat minut alttiiksi tietämättömimmänkin ylenkatseelle. Kuitenkin aion pitää tunnin."

"He antavat aina kyytiä ujoille opettajille", sanoi hän.

"Tiedän senkin, madame, olen kuullut kuinka he kiusasivat ja vainosivat neiti Turneria" – poloinen koditon englanninopettaja, jota madame oli käyttänyt ja jolle hän oli antanut nopean lähtöpassin. Neiti Turnerin sääliävä tarina ei ollut minulle vieras.

"*C'est vrai*",¹⁵ sanoi madame kylmästi. "Neiti Turnerilla ei ollut heihin enemmän valtaa kuin keittiön palvelustytöllä. Hän oli heikko ja epäröivä, hänellä ei ollut tahdikkuutta eikä älyä, päättäväisyyttä eikä arvokkuutta. Neiti Turner ei ensinkään kelvannut opettamaan noita tyttöjä."

Minä en vastannut, mutta lähestyin kouluhuoneen suljettua ovea.

"Teidän ei tule odottaa apua minulta eikä keneltäkään muulta", hän sanoi. "Se osoittaisi heti että olette kykenemätön toimeenne."

Minä avasin oven ja kumarsin, annoin hänen mennä ja seurasin häntä. Kouluhuoneita oli kolme, kaikki suuria. Toisen osaston huone, jossa minun oli määrä esiintyä, oli huomattavasti suurempi kuin muut, joten siihen mahtui paljon lukuisampi, meluavampi ja äärettömän paljon kesyttömämpi joukko kuin kahteen muuhun. Jonkin ajan kuluttua, kun tunsin maaperän paremmin, ajattelin väliin (jos sellainen vertaus on sallittu), että hiljainen, siisti ja kesy ensi osasto verrattuna reippaaseen, meluavaan ja pelottomaan toiseen osastoon oli kuin Englannin parlamentin ylähuone verrattuna alahuoneeseen.

Jo ensi silmäyksellä näin, että monet oppilaista olivat enemmän kuin tyttöjä – täydellisiä nuoria naisia. Tiesin että muutamat olivat aatelisperheistä (Labassecourin aatelia), ja olin vakuuttunut siitä ettei yksikään heistä ollut tuntematta asemaani madamen perheessä. Kun nousin opettajan paikalle, matalalle lavalle, joka oli askelta ylempänä kuin lattia ja jolla oli opettajan istuin ja pöytä, näin vastassani rivin silmiä ja otsia, jotka uhkasivat myrskyistä säätä – silmiä jotka välkkyivät häikäilemättöminä, otsia jotka olivat kovia ja punastumattomia kuin marmori. Mannermaan "tyttölapsi" on aivan toinen olento kuin saarivaltakunnan samanikäinen ja samaan yhteiskuntaluokkaan kuuluva "tyttölapsi". Tuollaisia silmiä ja otsia en koskaan ole nähnyt Englannissa. Madame Beck esitti minut muutamin kylmin sanoin, purjehti huoneesta ja jätti minut yksin kunniapaikalleni.

---

¹³ Eteenpäin.

¹⁴ Hyvä.

¹⁵ Se on totta.

En ole koskaan unohtava tuota ensimmäistä tuntia enkä sitä elämän ja luonteiden pohjavirtaa, jonka se avasi eteeni. Silloin vasta aloin oikein nähdä mikä ääretön eroavaisuus on runoilijan ja romaanikirjoittajan ihannoiman "nuoren tytön" ja todellisuuden "nuoren tytön" välillä.

Kolme arvonimillä varustettua kaunokaista ensi rivissä oli nähtävästi istunut paikalleen lujasti päättäen että *lastenhoitaja* ei tulisi antamaan heille opetusta englanninkielessä. He tiesivät onnistuneensa karkottamaan vastenmieliset opettajat tätäkin ennen, he tiesivät että madame milloin tahansa antaisi lähtöpassin opettajalle joka ei ollut suosittu koulussa, että hän ei koskaan auttanut heikkoa toimihenkilöä pysymään paikallaan, vaan että tämä sai marssia tiehensä, jollei hänellä ollut voimaa taistella tai tahdikkuutta selviytyä itse. Katsellessaan "neiti Snowea" he arvelivat saavansa helpon voiton.

Neitokset Blanche, Virginie ja Angélique aloittivat taistelun sarjalla kuiskauksia ja kikatuksia; nämä paisuivat pian muminaksi ja lyhyiksi naurunpyrskähdyksiksi, joihin taemmat penkit yhtyivät vieläkin äänekkäämpänä kaikuna. Tämä kuudenkymmenen kasvava kapina yhtä vastaan alkoi pian käydä aika tukalaksi, kun ranskalainen sanavarastoni oli niin riittämätön ja olosuhteet niin julmat.

Jospa vain olisin saanut puhua omaa kieltäni – minusta tuntui että silloin kyllä olisin saanut heidät kuuntelemaan, sillä ensiksikin vaikka tiesin näyttäväni surkealta olennoita ja monessa suhteessa sillä hetkellä sellainen olinkin, oli luonto antanut minulle äänen joka kyllä osasi hankkia kuulijoita, jos kiihtymys korotti tai mielenliikutus syvensi sitä. Toiseksi, vaikka puheeni tavallisissa olosuhteissa ei suinkaan ollut mikään vuolas virta, pikemmin epävarma pieni puronen, olisin kuitenkin, sellaisen yllykkeen kuin tuon kapinallisen lauman kiihottamana, kyennyt englanniksi vyöryttämään lauseita, jotka olisivat häväisseet tyttöjen juonet tavalla minkä ne ansaitsivat, ja sitten tuntui minusta että jonkin verran pilkallisella käytöksellä, jota höysti ylenkatseellinen katkeruus kapinan johtajia ja keveä ivallisuus heikompia ja vähemmän vallattomia seuraajia kohtaan, olisi kenties lopullisesti voinut lannistaa tämän villin lauman ja saada sen seuraamaan opetusta. Kaikki mitä nyt voin tehdä, oli että menin Blanchen – mademoiselle de Melcyn, nuoren vapaaherrattaren, vanhimman, pisimmän, kauneimman ja pahankurisimman luo, pysähdyin hänen pulpettinsa eteen, otin hänen käsistään hänen harjoitusvihkonsa, palasin opettajan paikalle, luin kylmäverisesti hänen harjoitelmansa, jonka havaitsin sangen typeräksi, ja yhtä kylmäverisesti, koko koulun edessä, repäisin tuhrin sivun kahtia.

Tämä teko onnistui herättämään huomiota ja hillitsemään metelin. Vain yksi tyttö kaukana takapenkillä jatkoi elämöimistään vähentymättömällä tarmolla. Katsoin häneen tarkkaavasti. Hänellä oli kalpeat kasvot, tukka musta kuin yö, paksut leveät kulmakarvat, jyrkät piirteet ja tummat, kapinalliset, synkät silmät. Panin merkille että hän istui pienen oven vieressä, ja tiesin tämän oven johtavan pieneen komeroon, jossa säilytettiin kirjoja. Hän oli noussut seisomaan saadakseen metelöimisensä vieläkin pontevammaksi. Mittelin hänen vartaloaan ja arvioin hänen voimansa. Hän näytti sekä kookkaalta että jäntevältä, mutta jos taistelu olisi lyhyt ja hyökkäys odottamaton, luulin selviäväni hänestä.

Kävelin huoneen perälle niin huolettoman ja levollisen näköisenä kuin mahdollista, lyhyesti sanoen täysin viattomana, työnsin ovea hiljaa ja huomasin sen olevan raollaan. Seuraavassa silmänräpäyksessä olin navakasti iskenyt kiinni tyttöön. Silmänräpäys vielä ja hän istui komerossa, ovi oli lukossa ja avain minun taskussani.

Sattui niin että tämä tyttö, Dolores nimeltään ja katalonialainen sukuperältään, oli sellainen luonne, jota kaikki toverit pelkäsivät ja vihasivat. Edellä kerrottu pikainen oikeudenkäyttö osoittautui olevan kaikille mieleen: ei ainoakaan läsnäolija syvimmillä sydämessään voinut muuta kuin iloita siitä. Ensin he hiljenivät, sitten hiipi hymy – ei nauru – pulpetilta pulpetille, sitten – kun olin vakavana ja levollisena palannut paikalleni, kohteliaasti pyytänyt heitä olemaan hiljaa ja aloittanut sanelun ikään kuin ei mitään olisi tapahtunut – kynät liukuivat rauhallisesti yli sivujen ja lopputunti kului järjestyksessä ja ahkeruudessa.

"*C'est bien*",¹⁶ sanoi madame Beck, kun tulin luokasta kuumissani ja hieman uupuneena, "*ça ira*".¹⁷

Hän oli kuunnellut ja tirkistellyt avaimenreiästä koko ajan. Siitä päivästä lakkasin olemasta lastenhoitaja ja ylenin englanninopettajaksi. Madame kohotti palkkaani mutta sai puserretuksi minusta työtä kolme kertaa enemmän kuin herra Wilsonista, ja puolella hinnalla.

---

¹⁶ Hyvä on.

¹⁷ Kyllä se menee.

IX ISIDORE

Aikani tuli nyt hyvin ja hyödyllisesti käytetyksi. Opetin toisia, opiskelin itse ahkerasti, ja vapaata hetkeä minulle jäi tuskin ollenkaan. Se oli hauskaa. Tunsin edistyväni, tunsin että nyt en jäänyt paikalleni homeen ja ruosteen saaliiksi, vaan kiillotin ja kehitin taipumuksiani ja alituisen käytön avulla hioin ne teräviksi. Edessäni oli mahdollisuus saavuttaa eräänlaisia kokemuksia, eikä niinkään ahtaalta alalta. Villette on yleismaailmallinen kaupunki, ja koulussa on tyttöjä miltei kaikista Euroopan kansallisuuksista ja myös hyvin erilaisilta arvoasteilta. Labassecourissa harrastetaan tasa-arvoisuutta; joskaan ei muodollisesti, on maa todellisuudessa melkein tasavalta, ja madame Beckin oppilaitoksen tuoliriveillä istuivat nuori kreivitär ja nuori porvaristyttö rinnan. Eikä suinkaan aina voinut ulkonaisista merkeistä päättää kumpi oli aatelinen ja kumpi alhaissäätyinen, jollei kenties siitä, että jälkimmäisellä usein oli suorasukaisempi ja kohteliaampi käytös, kun taas edellisen erikoisalana oli hienonhieno yhdistelmä julkeutta ja vilpillisyyttä. Edellisessä yhtyi usein vilkas ranskalaisveri marskimaitten flegmaattisuuteen, ja minun täytyy mielihakseni myöntää, että tuon eloisan nesteen vaikutus ilmeni etupäässä kielen liukkaammassa kerkeydessä laskettelemaan mairitteluja ja seipitettyjä juttuja sekä vilkkaammassa ja kevyemmässä mutta läpeensä sydämättömässä ja epärehellisessä käytöksessä.

Jotta kaikille tapahtuisi oikeus, mainittakoon että kunniallisilla syntyperäisillä Labassecourin tytöillä oli oma ulkokultaisuutensa heilläkin, mutta se oli karkeampaa laatua ja saattoi pettää vain harvoja. Milloin heille vain sattui tilanne jossa valhe oli tarpeellinen, he laskettelivat valheen huolettoman helposti ja ilman minkäänlaista häiriötä omantunnon puolelta. Ei ollut sieluakaan madame Beckin talossa, keittiötyöstä hamaan johtajattareen asti, jolle valheen häpeäminen ei ollut voitettu kanta. He eivät pitäneet valhetta vähääkään vaarallisena – eihän sellaisten keksiminen nyt suorastaan hyvekään ollut, mutta ainakin se oli virheistä luvallisin. "*J'ai menti plusieurs fois*"¹⁸ oli vakainainen pykälä joka tytön ja naisen kuukausiripissä, ja pappi kuunteli pahentumatta vähääkään ja antoi synninpäästön empimättä. Jos he olivat laiminlyöneet messun tai lukeneet luvun romaania – kas se oli toista, ne olivat rikoksia, jotka välttämättä vaativat nuhteita ja katumustöitä sovitukseseen.

Vaikkakin vasta puoliksi tiesin tästä asiointilasta enkä tuntenut sen tuloksia, menestyin uudessa ympäristössäni sängen hyvin. Parin ensimmäisen vaikean tunnin kuluttua, jotka annoin keskellä vaaroja, moraalisen tulivuoren partaalla, joka järisi jalkaini alla ja sinkahutti kipinöitä ja kuumaa savua silmiini, näytti mullistuksen henki asettuvan, ainakin mitä minuun tuli. Olin päättänyt menestyä: en voinut sietää ajatusta että pelkkä kuriton nurjamielisyys ja tyttöletukkain tottelemattomuus nolaisi minua tässä ensi yrityksessäni päästä eteenpäin maailmassa. Monta yön hetkeä makasin valveilla miettien mitä suunnitelmia minun olisi paras noudattaa saadakseni tukevan otteen noista kapinoitsijoista ja lannistaakseni tuon uppiniskaisen heimon pysyvän vaikutukseni alle. Ennen kaikkea näin selvästi, ettei minulla ollut odotettavissa minkään laatuista apua madamelta: hänen oikeudenmukainen suunnitelmansa oli pysyä oppilaiden rikkoutumattomassa suosiossa, maksoi se sitten opettajille mitä oikeuden tai mukavuuden uhreja tahansa. Avun etsiminen häneltä jossakin kapinakohtauksessa oli opettajalle yhtä kuin hankkia varmuus omasta karkotuksestaan. Seurustelussa oppilaiden kanssa madame otti omalle osalleen kaiken mikä oli mieluista, ystävällistä ja suositeltavaa, mutta vaati järkähtämättömästi apulaisiltaan taitoa selviytyä omin neuvoin epämiellyttävistä selkkauksista, missä asianmukainen ripeä toiminta merkitsi suosion menettämistä. Näin ollen minun oli luotettava vain itseeni.

---

¹⁸ Olen valehdellut monta kertaa.

Ennen kaikkea oli päivänselvää, että tuota sikalaumaa ei väkipakolla saanut mihinkään. Heitä piti ymmärtää, heidän heikkouksiaan piti sietää hyvin kärsivällisesti; kohtelias, tyyni käytös tehoi heihin, hyvin harvinainen leikinlaskun välähdys teki hyvää. Ankaraa tai pitkäaikaista päänvaivaa he eivät voineet – tai tahtoneet – sietää: liian raskaat vaatimukset muistille, järjelle ja tarkkaavaisuudelle he hylkäsivät ilman muuta. Missä vain keskinkertaisenkin lahjakas ja oppivainen englantilais-tyttö olisi kiltisti ottanut, vastaan tehtävän ja koettanut ymmärtää ja voittaa sen, siinä labassecouritar nauroi vasten kasvojasi ja viskasi työn takaisin sanoen: "*Dieu que c'est difficile! Je n'en veux pas. Cela m'ennuie trop.*"¹⁹

Opettaja, joka ymmärsi asiansa, otti tehtävän takaisin empimättä, ilman vastaväitteitä, ryhtyi vieläpä liioitellun huolellisesti tasoittamaan kaikkia vaikeuksia ja sovittelemaan sitä heidän ymmärryksensä tasalle, antoi sen sitten muunnettuna heille takaisin ja ruoski heitä säälimättä ivallaan. Tytöt tunsivat piston, kenties hieman kiemurtelivat kivusta, mutta eivät kantaneet mitään kaunaa tämän laatuksen hyökkäyksen johdosta, edellytettynä että iva ei ollut häijyä vaan hyväntahtoista, ja että se armottoman selvästi, kirkkaasti ja ymmärrettävästi osoitti heille heidän kyvyttömyytensä, tietämättömyytensä ja laiskuutensa. He kapinoivat jos saivat kolme riviä lisää läksyä, mutta en tiedä heidän koskaan mukisseen vastaan jos heidän itsekunnioitustaan haavoitettiin: se pieni annos, mitä heillä oli tätä ominaisuutta, oli niin tottunut musertamiseen, että lujan kantapään paino oli sille melkein mieluista.

Vähitellen, sitä mukaa kuin opin puhumaan heidän kieltään sujuvasti ja vapaasti ja totuin käyttämään sen mehevimpiä sanamuotoja sen verran kuin heidän seurassaan soveltui, alkoivat vanhimmat ja lahjakkaimmat tytöt omalla tavallaan pitää minusta. Huomasin että niin pian kuin oppilas sielussaan oli herännyt tuntemaan terveellisen kunnianhimon kiihotusta tai rehellisen häpeän virkistävää vaikutusta, oli hän siitä päivästä alkaen voitettu. Jos vain kerrankin sain heidän (tavallisesti suuret) korvansa kuumenemaan paksun kiiltävän tukan alla, oli kaikki verrattain hyvin. Ennen pitkää alkoi kukkavihkoja ilmaantua pöydälleni aamuisin, ja osoittaakseni kiitollisuuttani tuon pikku huomaavaisuuden johdosta kävelin joskus välitunneilla harvojen valittujen kanssa. Keskustelun kuluessa sattui kerran tai pari, että tein ajattele mattoman yrityksen oikaista erinäisiä heidän ihmeen vääristyneitä oikeuskäsitteitään, varsinkin lausuin mielipiteeni valheen pahuudesta ja alhaisuudesta. Varomattomana hetkenä satuin mainitsemaan, että pidin vilpillisyyttä pahempana syntinä kuin satunnaista laiminlyöntiä kirkonmenoissa. Tyttöparkoja oli opetettu saattamaan katolisiin korviin kaikki mitä heidän protestanttinen opettajansa sanoi. Seuraus oli erittäin mieltä ylentävä. Jokin – jokin näkymätön, nimetön, epämääräinen – hiipi minun ja parhaiden oppilaitteni väliin: kukkavihkoja saapui edelleen, mutta keskusteluista ei siitä lähtien tullut mitään. Kun kuljin käytävää tai istahdin lehtimajaan, ei tyttö koskaan tullut oikealle puolelleni ilman että joku opettaja kuin taikavoiman lähettämänä ilmaantui vasemmalle. Niinpä, ihmeellistä kyllä, madame hiljaisuuden-kengissä oli aina kintereilläni, yhtä nopeana, äänettömänä ja odottamattomana kuin harhaileva tuulenhenkäys.

Eräessä tilaisuudessa minulle ilmaistiin jotenkin yksinkertaisella tavalla katolisten tuttavieni käsitys hengellisistä mahdollisuuksistani. Muuan sisäoppilas, jolle olin tehnyt jonkin pienen palveluksen, huudahti eräänä päivänä istuessaan vieressäni:

"Mademoiselle, mikä vahinko että olette protestantti!"

"Miksi niin, Isabelle?"

"Siksi että kun kuolette, joudutte suoraa päätä helvetin tuleen."

"Niinkö luulette?"

"Luulen toki, koko maailma sen tietää, ja sitä paitsi pappi on sanonut sen minulle."

Isabelle oli yksinkertainen pikku olento. Hän lisäsi, *sotto voce*:²⁰

¹⁹ Herra Jumala, kuinka vaikeata! En minä viitsi. Se ikävyyttää minua liiaksi.

²⁰ Puoliääneen.

"*Pour assurer votre salut là-haut, on ferait bien de vous bruler toute vive ici-bas.*"²¹

Minä nauroin, sillä olihan mahdotonta muutakaan tehdä.

Onko lukija unohtanut neiti Genevra Fanshawn? Jos niin on, täytyy minun uudelleen esittää tämä nuori neiti kukoistavana oppilaana madame Beckin koulussa, sillä sellainen hän oli. Saapuessaan Rue Fossetten varrelle pari päivää minun tuloni jälkeen hän osoitti hyvin vähän kummastusta kohdatessaan minut. Hänellä mahtoi olla hyvää verta suonissaan, sillä yksikään herttuatar ei voisi olla täydellisemmin, jyrkemmin, järkähtämättömämmin *nonchalante* kuin hän. Kevyt hetkellinen hämmästys oli kaikki mitä hän tiesi ihmetyksentunteesta. Suurin osa hänen ominaisuuksistaan näytti olevan samaa hataraa laatua: hänen mieltymyksensä ja vastenmielisyytensä, rakkautensa ja vihansa olivat pelkkää hämähäkinverkkoa ja hölynpölyä, mutta yksi asia oli luja ja kestävä, ja se oli – hänen itsekkyytensä.

Ylpeä hän ei ollut, ja niin lastenhoitaja kuin olinkin olisi hän edelleen tahtonut saada minusta jonkinlaisen ystävän ja uskotun. Hän vaivasi minua tuhansilla joutavilla voitoksilla kouluriidoista ja talousasioista: ruoka ei ollut hänen makunsa mukaista, ihmiset hänen ympärillään, opettajat ja oppilaat, olivat hänen mielestään halveksittavia, koska olivat ulkomaalaisia. Kestin jonkin aikaa kärsivällisesti hänen valituksensa perjantain suolakalasta ja kovaksi keitetyistä munista, hänen panettelunsa liemestä, leivästä ja kahvista, mutta vihdoinkin kyllästyin tuohon ainaiseen jankutukseen, muutuin äreäksi ja annoin hänelle aika läksytyksen. Se minun olisi pitänyt tehdä heti alussa, sillä terveellinen saarna teki hänelle aina hyvää.

Paljon kauemmin sain sietää hänen pyyntöjään työasioissa. Hänen pukuvarastonsa, mitä tulee päällimmäisiin vaatekappaleisiin, oli hieno ja hyvässä kunnossa, mutta toisia kappaleita hänelle oli varustettu huonommin: se mitä hänellä oli, tarvitsi alituista korjausta. Hän itse vihasi ompelupuuhia ja toi kasoittain sukkia ym. minulle parsittaviksi. Muutaman viikon myöntöväisyydestä uhkasi koitua alituinen sietämätön rasitus – ja vihdoinkin sanoin hänelle selvästi, että hänen täytyi suostua itse paikkaamaan vaatteensa. Hän itki saadessaan tämän ilmoituksen, ja syytti minua siitä etten enää ollut hänen ystävänsä, mutta minä pysyin päätöksessäni ja annoin hänen selviytyä kohtauksestaan niin hyvin kuin taisi.

Kuinka kaunis hän olikaan, jollei ota huomioon näitä heikkouksia ja lukuisia muita, joita on turha mainita mutta jotka eivät suinkaan osoittaneet hienostusta eikä luonteen ylevyyttä. Kuinka viehättävä hän olikaan tullessaan alas aurinkoisina sunnuntaiamuina, yllään himmeänvioletti silkkipuku, pitkät vaaleat kutrit valtoiminaan valkoisilla olkapäillä. Sunnuntai oli lupapäivä, jonka hän aina vietti kaupungissa asuvien ystäviensä luona, ja hän antoi minun pian ymmärtää, että näiden ystävien joukossa oli eräs, joka mielellään olisi ollut hänelle enemmän kuin ystävä. Silmäniskut ja viittaukset sekä hänen ilmeittensä ja käytöksensä yleinen hilpeys osoittivat minulle ennen pitkää, että tulinen ihailu – kenties todellinen rakkaus – oli hänen valtassaan. Hän nimitti ihailijaansa "Isidoreksi", mikä, kuten hän usko minulle, ei kuitenkaan ollut tämän oikea nimi. Genevraa vain huvitti nimittää häntä niin, koska miehen oma nimi nähtävästi ei ollut "juuri sievä". Kerran kun hän taas oli kerskaillut "Isidoren" ihailun kiihkeydestä, kysyin rakastiko hän puolestaan tätä.

"Noin vain", hän sanoi, "hän on kaunis ja rakastaa minua mielettömästi, ja se on minusta hauskaa. Se riittää."

Huomasin että hän oli antanut asian kehittyä pitemmälle kuin mitä olisin odottanut hänen huikentelevaiselta mieleltään, ja ryhdyin eräänä päivänä vakaviin kyselyihin, koettaen saada selville missä määrin mainittu herrasmies oli sellainen, että Genevran vanhemmat ja ennen kaikkea hänen setänsä, josta hän nähtävästi oli riippuvainen, todennäköisesti olisivat hyväksyneet hänet. Tyttö tunnusti että se oli hyvin epäiltävää, hän kun ei uskonut Isidorella olevan paljon rahaa.

"Rohkaisetteko häntä?" kysyin.

"Aivan hurjasti toisinaan", hän vastasi.

²¹ Jotta pelastuisitte tuolla ylhäällä, olisi hyvä polttaa teidät maan päällä.

"Vaikka ette olekaan varma että saatte mennä naimisiin hänen kanssaan?"

"Oh mikä hupakko olette! En minä tahdo mennä naimisiin. Olen liian nuori."

"Mutta jos hän rakastaa teitä niin suuresti kuin sanotte, eikä koko asiasta lopulta tule mitään, teette hänet onnettomaksi."

"Tietysti hänen sydämensä on särkyvä. Olisin harmissani ja pettynyt, jollei niin kävisi."

"Tahtoisinpa tietää onko herra Isidore hullu."

"Hullaantunut hän on, minuun, mutta hän on viisas muissa asioissa, *à ce qu'on dit*.²² Rouva Cholmondeley pitää häntä erittäin etevänä ja sanoo hänen pääsevän eteenpäin lahjojensa avulla. Minä tiedän vain, ettei hän juuri muuta tee kuin huokaa minun aikanani ja että voin kietoa hänet pikkusormeni ympäri."

Haluten saada selvemmän käsityksen rakastuneesta Isidoresta, jonka asema tuntui minusta kaikkea muuta kuin varmalta, pyysin Genevraa antamaan minulle henkilökohtaisen kuvauksen hänestä, mutta Genevra ei osannut kuvata, hänellä ei ollut sanoja eikä kykyä liittää sanoja kuvaileviksi lauseiksi. Hän ei myöskään näyttänyt kunnollisesti panneen merkille, minkälainen hänen ihailijansa oli: mikään seikka tämän ulkomuodossa ja ilmeiden vaihtelussa ei ollut liikuttanut hänen mieltään eikä pysynyt hänen muistissaan – että Isidore oli "*beau, mais plutôt bel homme que joli garçon*",²³ siinä kaikki mitä hän saattoi vakuuttaa. Kärsivällisyyteni olisi usein loppunut ja mielenkiintoni laimentunut kuunnellessani häntä, jollei erästä asiaa olisi ollut. Kaikki vihjaukset joita hän antoi, kaikki pikkuseikat jotka hän mainitsi, osoittivat minulle hänen tietämättään, että Isidore ilmaisi ihailunsa hyvin hienotunteisesti ja kunnioittavasti. Ilmoitin suoraan, että arvelin Isidoren olevan aivan liian hyvä hänelle, ja uskoin hänelle yhtä suoraan, että hän itse mielestäni oli vain tyhjänpäiväinen keimailija. Hän nauroi, ravisti kiharat silmiltään ja tanssi tiehensä ikään kuin olisin sanonut hänelle kohteliaisuuden.

Neiti Genevran kouluopinnot olivat vähän paremmat kuin nimelliset, mutta oli vain kolme ainetta joita hän harrasti vakavasti, nimittäin soittoa, laulua ja tanssia. Niin ikään hän mielellään kirjaili hienoja kamritsinenäliinoja, joita hänen ei kannattanut ostaa valmiina. Mutta sellaiset pikkuseikat kuin historian, maantieteen, kieliopin ja laskuopin läksyt hän jätti lukematta tai antoi toisten lukea puolestaan. Hyvin suuri osa hänen ajastaan kului vierailuihin. Madame, tietäen että hän oli viipyvä koulussa määrätyn ajan, jota ei pidennettäisi, edistyi hän tai ei, salli hänelle tässä suhteessa paljon vapautta. Rouva Cholmondeley, hänen "kaitsijansa", iloinen muodinmukainen nainen, kutsui hänet luokseen aina kun hänen omassa talossaan oli vieraita, ja otti hänet vähin mukanaan iltakutsuihin tuttaviansa luo. Genevra hyväksyi täydellisesti tämän menettelytavan: siinä oli vain yksi epäkohta, nimittäin se, että hänen oli pakko käydä hyvin pukeutuneena, eikä hänellä ollut varaa ostaa useita pukuja. Kaikki hänen ajatuksensa askartelivat tässä vaikeassa kysymyksessä; koko sielullaan hän koetti keksiä keinoja sen ratkaisemiseksi. Oli ihmeellistä nähdä kuinka toimellinen hänen muutoin niin veltto mielensä oli tässä yhdessä asiassa ja kuinka uskaliaisiin tekoihin häntä kannusti muka välttämättömyys – ja halu loistaa.

Hän kerjasi rohkeasti rouva Cholmondeleyltä – rohkeasti, sanon minä, ei häpeissään ja vastahakoisesti, vaan tähän suuntaan:

"Rakkahin rouva Cholmondeley, minulla ei ole niin mitään mitä voisin panna ylleni kutsuihinne ensi viikolla; *teidän täytyy* antaa minulle musliinipuku ja taivaansininen vyönauha. *Olkaa niin kiltti* – olette enkeli! Annattehan!"

"Rakkahin rouva Cholmondeley" myöntyi ensin, mutta huomattessaan että anomukset lisääntyivät mikäli niihin suostuttiin, hänen täytyi pianikin, kuten kaikkien neiti Fanshawen ystävien, asettua vastustamaan liikaa julkeutta. Jonkin ajan kuluttua en enää kuullut mitään rouva Cholmondeleyn lahjoista, mutta vierailuja jatkui yhä ja ehdottomasti välttämättömiä pukuja

---

²² Mikäli sanotaan.

²³ Kaunis, mutta pikemmin kaunis mies kuin korea poika.

hankittiin, niinpä myös monta kallisarvoista pikkuesinettä – käsineitä ja kukkavihkoja, vieläpä koruja. Näitä tavaroita hän jonkin aikaa – vasten tapaansa ja myös luonnettaan, sillä hän ei ollut salamyhkäinen – piti mitä tarkimmin salassa, mutta eräänä iltana lähtiessään suuriin kutsuihin, joihin vaadittiin erityisen huolellista ja hienoa pukeutumista, hän ei voinut vastustaa haluaan tulla huoneeseeni näyttäytymään koko loistossaan.

Kaunis hän oli, niin nuori ja raikas, niin hienohipiäinen ja sulavavartinen kuin vain englantilainen tyttö voi olla – nämä kaksi seikkaa eivät kuulu mannermaan naisten suloihin. Hänen pukunsa oli uusi, kallisarvoinen ja virheetön. Näin ensi silmäyksellä, että siitä ei puuttunut ainoatakaan noista täydentävistä pikkuseikoista, jotka maksavat niin paljon ja antavat yleisvaikutukselle niin aistikkaan ja täydellisen leiman.

Tarkastin häntä kiireestä kantapäähän. Hän kääntyi hilpeästi ympäri, jotta sain tutkia häntä joka puolelta. Tuntien viehätysvoimansa hän oli parhaalla tuulellaan, ja hänen pienehköt silmänsä säkenöivät ilosta. Hän aikoi juuri koulutyttömaisella tavallaan suudella minua riemunsa osoitukseksi, mutta minä sanoin: "Seis! Pysytään vakavina, harkitaan mitä aiomme tehdä ja otetaan selville loistomme tarkoitus", ja työnsin hänet kyynärän välimatkan päähän, kestäämään kylmemmän tarkastuksen.

"Kelpaanko?" hän kysyi.

"Kelpaatteko?" sanoin minä. "Voi kelvata niin monella eri tavoin, ja kautta kunniani, minä en ymmärrä teidän tapanne."

"Mutta miltä minä näytän?"

"Te näytätte hyvin pukeutuneelta."

Hän ei katsonut kiitosta kyllin lämpimäksi, vaan ryhtyi kiinnittämään huomiotani kauniin asunsa erinäisiin yksityiskohtiin. "Katsokaahan näitä koruja", hän sanoi. "Rintasolki, korvarenkaat, rannerenkaat: ei kellään koko koulussa ole sellaisia, ei edes madamella itsellään."

"Minä näen ne kaikki." Äänettömyys. "Onko herra de Bassompierre antanut teille nämä jalokivet?"

"Setäni ei tiedä niistä mitään."

"Ovatko ne sitten rouva Cholmondeleyn lahjoja?"

"Eivät ole. Rouva Cholmondeley on viheliäinen, kitsas olento; hän ei anna minulle enää mitään."

Minä en viitsinyt kysyä enempää, vaan käännyin jyrkästi pois.

"No mitä nyt, vanha Äkäpussi – vanha Diogenes?" (Nämä olivat hänen lempinimensä minulle, kun olimme vihoissa).

"Menkää matkoihinne! Minua ei huvita katsella teitä eikä teidän korujanne."

Hän näytti ällistyvän hetkiseksi.

"Mitä nyt, äiti Viisus? En ole velkaantunut niiden tähden – so. jalokivien, käsineiden ja kukkakimpun. Pukuni ei tosin ole vielä maksettu, mutta setä de Bassompierre maksaa sen samalla kun muutkin laskut: hän ei koskaan katso muuta kuin loppusummaa, ja hän on niin rikas, pari guineaa enemmän tai vähemmän ei merkitse hänelle mitään."

"Ettekö lähde! Minä tahdon sulkea oven... Ginevra, ihmiset sanokoot että olette hyvin kaunis tuossa tanssiaispuvussa, mutta *minun* silmissäni ette koskaan ole niin kaunis kuin olitte pumpulipuvussa, yksinkertainen olkihattu päässä, silloin kun näin teidät ensi kerran."

"Toisilla ihmisillä ei ole teidän puritaanista makuanne", vastasi hän suuttuneena. "Ja sitä paitsi mielestäni teillä ei ole mitään oikeutta saarnata minulle."

"Epäilemättä! Minulla on hyvin vähän oikeutta siihen, ja teillä kenties vielä vähemmän tulla teikaroimaan ja pöyhistelemään minun huoneeseeni – senkin harakka lainahöyhenissä! En vähääkään kunnioita höyheniänne, neiti Fanshawe, enkä varsinkaan noita riikinkukon silmiä, joita nimitätte koruiksi. Hyvin kauniita kylläkin, jos olisitte ostanut ne omilla rahoillanne, jotka hyvin olisitte voinut heittää pois, mutta ei ensinkään kauniita näissä olosuhteissa."

"_On est là pour Mademoiselle Fanshawe",²⁴ ilmoitti ovenvartijatar, ja Ginevra tipsutti tiehensä. Korujen salaisuus ei selvinnyt ennen kuin pari kolme päivää myöhemmin, jolloin Ginevra tuli tekemään vapaaehtoisen tunnustuksen.

"Teidän ei tarvitse murjottaa minulle", hän aloitti, "eikä ajatella että saatan isän tai herra de Bassompierren suuriin velkoihin. Minä vakuutan teille että mitään ei ole maksamatta, lukuun ottamatta paria pukua, jotka hiljattain olen teettänyt; kaikki muu on kunnossa."

"Tässä on jokin salaisuus", ajattelin, "koska kerran ette ole saanut niitä rouva Cholmondeyleytä ja koska itsellänne on vain muutamia shillinkejä, joita kyllä tiedän teidän osaavan käyttää hyvinkin varovasti."

"*Ecoutez*",²⁵ jatkoi hän siirtyen lähemmäksi ja puhuen tutunomaisimmalla ja maanittelevimmalla äänellään, sillä "murjottamiseni" oli hänelle epämukavaa: hän tahtoi saada minut puhelu- ja kuuntelutuulelle, vaikka puhuinkin vain toruakseni ja kuuntelin hillitäkseni häntä. "*Ecoutez, chère grogneuse!*"²⁶ Minä kerron teille koko asian, ja sitten saatte nähdä ei ainoastaan kuinka hyvällä tolalla kaikki on, vaan myös kuinka viisaasti kaikki on järjestetty. Ensiksikin: minun täytyy käydä kutsuissa. Isä itse on sanonut, että hän soisi minun näkevän vähän maailmaa; hän nimenomaan huomautti rouva Cholmondeyleylle, että vaikka olenkin aika suloinen olento, näytän sentään vielä voileipää syövältä koulutytöltä, ja siitä hän erityisesti toivoo minun pääsevän olemalla mukana seuraelämässä täällä ennen kuin teen varsinaisen ensi esiintymiseni Englannissa. No niin, jos olen mukana, minun täytyy pukeutua hyvin. Rouva Cholmondeley on käynyt ilkeäksi eikä anna enää mitään; olisi liian kovaa panna setä maksamaan *kaikki* mitä tarvitsen: *sitä* ette voi kiistää – *se* on omien saarnejenne mukaista. No niin, eräs joka kuuli (aivan sattumalta, minä vakuutan teille) kuinka valitin rouva Cholmondeyleylle tukalia olojani ja kuinka minun täytyi otella parin koristuksen tähden – *eräs* ei suinkaan kitsastellut, vaan oli aivan hurmaantunut siitä ajatuksesta, että saisi lahjoittaa minulle jonkin pikkukapineen. Olisittepa vain nähnyt kuinka keltanokkaiselta hän näytti puhuessaan siitä ensin, kuinka hän epäröi ja punasteli ja suorastaan vapisi kiellon pelosta."

"Se riittää, neiti Fanshawe. Otaksun saavani ymmärtää että herra Isidore on hyväntekijä, että häneltä olette saanut nuo kallisarvoiset korut ja että hän hankkii teille kukkavihot ja käsineet."

"Te sanotte asian niin epämiellyttävästi", hän sanoi, "tuskin tietää mitä vastata. Minä tarkoitan vain että silloin tällöin suon Isidorelle sen ilon ja kunnian, että hän saa osoittaa ihailuaan tarjoamalla minulle jonkin joutavan kapineen."

"Sama asia se kuitenkin on... No niin, Ginevra, sanoakseni täyden totuuden en oikein ymmärrä noita asioita, mutta minä uskon että teette väärin, hyvin väärin. Ehkä kuitenkin nyt olette varma siitä, että voitte mennä naimisiin herra Isidoren kanssa; vanhempanne ja setänne ovat antaneet suostumuksensa, ja te puolestanne rakastatte häntä koko sydämestänne?"

"*Mais pas du tout!*"²⁷ (Hän aina turvautui ranskankieleen aikoessaan sanoa jotakin erityisen sydämetöntä ja nurinkurista.) "*Je suis sa reine, mais il n'est pas mon roi.*"²⁸

"Suokaa anteeksi, mutta minun täytyy uskoa että tuollainen puhe on pelkkää lorua ja keimailua. Teissä ei ole mitään suurta, mutta kuitenkin ette pysty käyttämään hyväksenne sen miehen hyväntahtoisuutta ja kukkaroa, jota kohtaan tunnette ehdotonta välinpitämättömyyttä. Te rakastatte Isidorea paljon enemmän kuin luulettekaan tai tahdotte tunnustaa."

"Enkä. Tanssin toissailtana erään nuoren upseerin kanssa, josta pidän tuhannen kertaa enemmän. Ajattelen usein ihmeissäni, miksi olenkin niin kovin kylmä Isidorelle, sillä kaikki sanovat

---

²⁴ Neiti Fanshawta kysytään.

²⁵ Kuulkaa nyt.

²⁶ Kuulkaa nyt, rakas äkäpussi.

²⁷ Ei ollenkaan.

²⁸ Minä olen hänen kuningattarensa, mutta hän ei suinkaan ole minun kuninkaani.

häntä kauniiksi ja toiset naiset ihailevat häntä, mutta kuitenkin hän vaivaa minua. Antakaahan kun ajattelen asiaa..."

Ja hän näytti ponnistavan ajatuksiaan. Rohkaisin häntä siinä.

"Oikein", sanoin, "koettakaa saada selvä käsitys mielentilastanne.

Minusta se näyttää olevan hyvin sekava – kirjava kuin ryysykasa."

"Jotakin tämäntapaista se on", huudahti hän ennen pitkää. "Mies on liian romanttinen ja rakastunut ja luulee minun olevan jotakin suurempaa kuin minusta on sovelias olla. Hän pitää minua täydellisenä, luulee minun omaavan kaiken maailman hyvät ominaisuudet ja täysipainoiset hyveet, joita minulla ei koskaan ole ollut ja joita en aio saadakaan. No niin, hänen aikanaan ei muuta voi kuin jotenkin koettaa osoittaa hänen hyvät käsityksensä oikeiksi, ja on niin väsyttävää olla ihmisiksi ja puhua järkeä – hän tosiaanakin luulee minua järkeväksi. Minun on paljon helpompi olla teidän kanssanne, vanha neiti – teidän, te rakas ärripussi, joka tunnette minut sellaisena kuin pahimmillani olen, ja tiedätte että olen keimaileva, tietämätön, hakkaileva, huikentelevainen, tyhmä, itseks ja paljon muuta herttaista, mitä te ja minä olemme päättäneet kuuluvan luonteeseeni."

"Tämä kaikki on erittäin hyvä", sanoin minä ja tein innokkaan ponnistuksen säilyttääkseni vakavan ankaruuteni, jota tämä eriskummainen suoruus oli vähällä järkyttää, "mutta se ei muuta tuota viheliäistä lahjajuttua. Käärrikää ne kokoon, Ginevra, niinkuin hyvä ja rehellinen tyttö, ja lähettäkää ne takaisin."

"Kas sitäpä en tahdo", hän sanoi päättäväisenä.

"Sitten petätte herra Isidorea. Onhan päivän selvää, että ottaessanne vastaan hänen lahjansa annatte hänen ymmärtää että hän on kerran saava teiltä palkinnon..."

"Mutta sitä hän ei saa", keskeytti hän, "hän on jo saanut palkkansa – hänen palkkana on se ilo, että saa nähdä minun käyttävän hänen korujaan. Aivan tarpeeksi hänelle: hän on vain porvari."

Tämä lause typerässä ylimielisyydessään paransi minut kokonaan siitä hetkellisestä heikkoudesta, joka oli saanut ilmeeni ja käytökseni lauhtumaan. Hän räpähti edelleen:

"Asiani tällä hetkellä on nauttia nuoruudesta eikä ajatella itseni kahlehtimista lupauksella tai valalla miehelle tai toiselle. Kun ensin näin Isidoren, uskoin että hän auttaisi minua nauttimaan. Uskoin hänen tyytyvän siihen, että olen kaunis tyttö, uskoin että kohtaisimme ja eroaisimme ja lentelisimme kuin kaksi perhosta ja olisimme onnelliset. Mutta katso! väliin hän on vakava kuin tuomari, syvätunteinen ja miettiväinen. *Bah! Les penseurs, les hommes profonds et passionnés ne sont pas à mon goût.*²⁹ Luutnantti Alfred de Hamal miellyttää minua paljon enemmän. *Va pour les beaux fats et les jolis fripons! Vive la joie et les plaisirs! A bas les grandes passions et les sévères vertus!*"³⁰

Hän odotti vastausta sanatulvaansa. Minä en vastannut.

"*J'aime mon beau Colonel*", hän jatkoi, "*je n'aimerai jamais son rival. Je ne serai jamais femme de bourgeois, moi!*"³¹

Ilmoitin nyt olevan ehdottomasti välttämätöntä, että huoneeni vapautuu hänen läsnäolonsa tuomasta kunniasta. Hän meni tiehensä nauraen.

---

²⁹ Pyh! Ajattelijat, syvät ja intohimoiset miehet eivät ole minun makuuni.

³⁰ Tänne kauniit narrit ja koreat hulivilit! Eläköön ilo ja huvitukset! Alas suuret intohimot ja ankarat hyveet.

³¹ Rakastan kaunista luutnanttiani. En koskaan tule rakastamaan hänen kilpailijaansa. Minusta ei koskaan tule porvarismiehen vaimoa, minusta.

X TOHTORI JOHN

Madame Beck oli erittäin eheä luonne: sieti kaikkia ihmisiä, mutta ei ollut hellä kenellekään. Hänen omat lapsensa eivät kertaakaan saaneet häntä hairahtumaan stoalaisen rauhansa tasaisuudesta. Hän piti huolta perheestään, valvoi sen etuja ja ruumiillista hyvinvointia, mutta ei nähtävästi koskaan tuntenut halua ottaa pikku lapsiansa polvelle, painaa huuliaan heidän ruusuisille huulilleen, sulkea heitä sydämelliseen syleilyyn, tuhlata heille lempeitä hyväilyjä, helliä sanoja.

Pidin häntä väliin silmällä, kun hän istui puutarhassa ja kaukaa katseli pienokaisiaan, jotka tepastelivat käytävällä hoitajansa Trinetten seurassa. Hänen katseensa oli huolehtiva ja ymmärtäväinen. Tiesin että hän usein levottomana mietti lastensa tulevaisuutta, mutta jos nuorin, heikko ja hintelä mutta suloinen lapsi, sattui huomaamaan hänet, erosi hoitajastaan ja juosta lyllerteli nauraen ja innoissaan hänen luokseen tahtoen likistää hänen polviaan, silloin madame ojensi levollisesti kätensä ikään kuin ehkäistäkseen lapsen, äkillisestä hyökkäyksestä johtuvaa epämukavuutta, sanoi helymättä: "Varo, varo, lapseni!", salli kärsivällisesti lapsen seisoa lähellään muutaman minuutin, ja sitten, ilman hymyä tai suudelmaa tai hellää tavuakaan hän nousi ja talutti lapsen takaisin Trinetten luo.

Hänen suhtautumisensa vanhimpaan tyttöön oli yhtä kuvaavaa, joskin toisella tavoin. Tämä oli pahantapainen lapsi: "*Quelle peste que cette Désirée! Quelle poison que cette enfant là!*"³² olivat lausetapoja joita käytettiin hänestä niin keittiössä kuin kouluhuoneissa. Paitsi muita avuja hänellä oli verraton ärsyttämistaito, ja väliin hän sai hoitajansa ja palvelustytöt ihan suunniltaan. Hän livahti salaa heidän huoneisiinsa, avasi heidän laatikkonsa ja lippaansa, repi kuin leikillään heidän parhaat myssynsä ja tahri heidän parhaat huivinsa, hän vaani tilaisuutta päästä ruokasalin tarjoilupöydän luo, missä rikkoi lasia ja porssiinia, tai ruokakomeroon, mistä ryösti säilykkeitä, joi makeata viiniä, rikkoi ruukkuja ja pulloja, ja osasi johtaa asiat niin että epäluulo lankesi keittäjäntareen ja palvelustyttöihin. Kun madame näki tämän kaiken ja kun hänelle siitä annettiin tieto, oli hänen ainoa huomautuksensa – ja sen hän lausui verrattoman tyynesti:

"Désirée tarvitsee aivan erikoista silmälläpitoa." Ja niinpä hän pitikin tämän lupaavan taimen enimmäkseen läheisyydessään. Luulen ettei hän koskaan suoraan huomauttanut tytölle hänen virheistään, selittänyt kuinka pahoja tuollaiset tavat olivat, eikä osoittanut minkälaiset seuraukset niistä olisi. Silmälläpidon piti saada aikaan koko parannus. Tietysti keino petti. Désiréetä estettiin jossain määrin olemasta palvelustyttöjen seurassa, mutta sen sijaan hän kiusasi ja rosvoili äitiään. Mitä ikinä hän sai irti madamen työ- tai pukupöydältä, sen hän varasti ja kätki. Madame näki tämän kaiken, mutta ei kuitenkaan ollut näkevinään: hänen oma sielunsa ei ollut kyllin vilpitön vastustamaan tuon lapsen paheita. Kun katosi jokin esine joka oli välttämättä saatava takaisin, hän aina arveli Désiréen ottaneen sen, muka leikillään, ja pyysi häntä tuomaan sen takaisin. Mutta Désiréetä ei niin vain puijattu, hän oli oppinut tukemaan varkauksiaan valheella ja kielsi koskeneensa rintasolkeen, sormukseen tai saksiiin. Edelleen noudattaen onttoa järjestelmänsä äiti oli aivan tyynesti uskovinaan häntä ja perästäpäin vakoili ja vainusi lasta alituisen, kunnes sai selville hänen kätöksensä – reiän puutarhan aidassa, raon tai halkeaman ullakolla tai ulkokuoneessa. Tämän tehtyään madame tavallisesti lähetti Désiréen kävelyille hoitajansa kanssa ja käytti hyväkseen hänen poissaoloaan rosvoitukseen rosvon. Désirée puolestaan osoittautui viekkaan äitinsä todelliseksi tyttärekseksi – hän ei milloinkaan antanut ilmeissään tai käytöksessään näkyä pienintäkään merkkiä siitä, että hän olisi pahoillaan huomatussaan menetyksensä.

---

³² Mikä maan vaiva onkaan tuo Désirée! Oikea käärme tuo lapsi!

Toisen lapsen, Fifinen, sanottiin muistuttavan isä-vainajaansa. Varma on, että vaikka lapsi olikin perinyt äidiltään terveen ruumiinsa, siniset silmänsä ja punaiset poskensa, ei sen henkinen olemus ollut lähtöisin äidistä. Fifine oli rehellinen ja iloinen pieni sielu; samalla myös kiihkeä, lämminverinen, meluava olento, ja sen lajin lapsi, joka helposti sotkeutuu vaaroihin ja vaikeuksiin. Eräänä päivänä hänen päähänsä pisti pudota jyrkkien kiviportaiden ylimmältä askelmalta alimmalle. Madame kuuli melun (hän kuuli aina joka äänen), tuli ruokasalista paikalle, nosti lapsen ylös ja sanoi tyvenesti:

*"Cet enfant a un os de cassé."*³³

Ensin toivoimme että asia ei ollut niin hullusti. Se oli kuitenkin vain liian totta: pieni lihava käsivarsi riippui hervottomana.

"Meess" (se olin minä) "saa ottaa hänet", sanoi madame, "ja te menkää heti hakemaan ajuria."

Ajurilla hän lähti tuota pikaa mutta ihmeteltävän kylmäverisesti ja maltillisena noutamaan lääkäriä.

Nähtävästi hän ei tavannut kotilääkäriään, mutta se ei merkinnyt mitään: hän etsi kunnes sai käsiinsä toisen mieleisensä, ja toi hänet mukanaan. Minä olin sillä välin leikannut hihan tytön käsivarrelta, riisunut hänet ja pannut vuoteeseen.

Luulen ettei kukaan meistä (*meillä* tarkoitan lastenhoitajaa, keittäjäärtä, ovenvartijatarta ja itseäni) ehtinyt tarkastaa tohtoria, kun tämä astui huoneeseen. Minä ainakin olin kokonaan syventynyt tyynnyttämään Fifineä, jonka huutoa (hänellä oli hyvät keuhkot) oli hirveä kuulla. Huuto yltyi kaksin verroin voimakkaammaksi, kun outo mies lähestyi hänen vuodettaan. "Antakaa minun olla!" hän huusi kiihkeästi murteellisella englanninkielellään (hän puhui englantia kuten muutkin lapset). "Minä en tahdo teitä, minä tahdon tohtori Pillulen."

"Tohtori Pillule on oikein hyvä ystäväni", kuului vastaus virheettömällä englanninkielellä, "mutta hän on toimessa kolmen, peninkulman päässä, ja minä olen tullut hänen sijastaan. Meidän on ryhdyttävä työhön heti kun olemme vähän rauhoittuneet, ja niin saamme tuon pienen käsivarsiraukan pian siteisiin ja hyvään kuntoon."

Tämän jälkeen hän pyysi lasin sokerivettä, juotti tyttöselle pari teelusikallista tätä makeata nestettä (Fifine oli vilpiton herkkusuu; kuka tahansa voitti hänen sydämensä kitalaen kautta), lupasi lisää käsittelyn päätyttyä ja ryhtyi ripeästi toimeen. Hän tarvitsi hieman apua ja pyysi sitä keittäjäältä, joka oli roteva ja lujakätinen nainen, mutta tämä sekä ovenvartijatar ja hoitaja pakenivat suin päin. Minusta ei ollut hauskaa pidellä tuota pientä kiusattua jäsentä, mutta koska luulin ettei muutakaan vaihtoehtoa ollut, ojensin jo käteni tehdäkseen mitä vaadittiin. Toinen ehti ennen minua. Madame Beck oli myös ojentanut kätensä, ja se pysyi lujana kun minun käteni vapisi.

"Tämä on parempi", sanoi tohtori kääntyen minusta häneen.

Hän osoitti viisautta valinnassaan. Minun stoalaisuuteni olisi ollut teeskenneltyä, lujuuteni väkinäistä. Madamen ei tarvinnut teeskennellä eikä pakottaa itseään.

"Merci, Madame; très hien, fort bien",³⁴ sanoi tohtori lopetettuaan työnsä. *"Voilà un sang-froid bien opportun, et qui vaut mille élans de sensibilité déplacée."*³⁵

Tohtoria miellytti hänen lujuutensa, häntä taas tohtorin tunnustus. Luultavaa on myös että tohtorin koko ulkonainen olemus, hänen äänensä, ilmeensä ja käytöksensä teki edullisen vaikutuksen. Tosiaankin kun oikein katseli häntä ja kun lamppu tuotiin sisään – sillä oli ilta ja alkoi olla pimeä – näki että muulla tavoin ei juuri voinut ollakaan, jollei madame Beck ollut vähemmän kuin nainen. Tämä nuori tohtori (hän *oli* nuori) ei ollut suinkaan tavallisen näköinen. Hänen vartalonsa näytti kunnioitettavan kookkaalta tuossa pienessä huoneessa ja keskellä naisryhmää; hänen profiilinsa oli selväpiirteinen, hieno ja ilmeikäs; hänen katseensa lenteli kasvoista kasvoihin kenties liian vilkkaasti,

---

³³ Tältä lapselta on taittunut luu.

³⁴ Kiitoksia, madame, oikein hyvä, erittäin hyvä.

³⁵ Kas siinä hyvin otollista kylmäverisyyttä, parempaa kuin tuhat tarpeetonta tunteellisuuden puuskaa.

liian nopeasti ja liian usein, mutta silmien ilme oli erittäin miellyttävä, niin myös hänen suunsa, ja leuka oli voimakas, kaksijakoinen, kreikkalainen, täydellinen. Mitä tulee hänen hymyynsä, ei sille aivan äkkiä voinut keksiä sopivaa kuvailusanaa. Siinä oli jotakin mikä miellytti, mutta myös jotakin mikä sai ihmisen ajattelemaan kaikkia vikojaan ja heikkoja puoliaan: kaikkea mikä voisi tehdä ihmisen naurunalaiseksi. Fifine kuitenkin mieltä tähän epäilyttävään hymyyn ja piti sen omistajaa hyvänä ihmisenä, sillä niin paljon kuin tohtori olikin kiusannut häntä, ojensi lapsi kätensä ja toivotti hänelle kiltisti hyvää yötä. Tohtori taputti pientä kättä ystävällisesti, ja sitten madame ja hän laskeutuivat portaita yhdessä. Madame puhui, mieliala ylimmillään ja liukaskielisyydessä korkea vuoksi, tohtori kuunteli hyväntahtoisen kiinnostuneena, mutta hyväntahtoisuuteen liittyi tuota itsetiedotonta kujeellisuutta, jota mielestäni on vaikea kuvata.

Huomasin että vaikka hän puhui ranskaa hyvin, hän puhui englantia paremmin, ja lisäksi hänellä oli englantilaisen ihonväri, silmät ja vartalo. Huomasin muutakin. Kun hän kulki ohitseni lähtiessään huoneesta ja käänsi kasvonsa hetkiseksi minua kohti – ei puhutellakseen minua, vaan madamea, mutta seisoi kuitenkin niin, että minun oli melkein pakko katsoa häneen – silloin välähti mielessäni selvästi muuan muisto, joka oli ponnistellut esiin siitä hetkestä saakka, jolloin ensi kerran kuulin hänen äänensä. Tämä oli sama herrasmies, jolle olin puhunut toimiston edustalla, sama joka oli auttanut minua matka-arkkuasiassa ja joka oli opastanut minua pimeän märän puiston läpi. Kun kuulin hänen astuvan pitkän eteisen poikki kadulle, tunsin vieläpä hänen askelensa: se oli sama luja ja tasainen käynti, jota olin seurannut pisaroivien puiden alla.

Otaksuttavaa olisi ollut, että nuoren lääkärin ensimmäinen käynti Rue Fossettella olisi ollut myös viimeinen. Koska kunnianarvoista tohtori Pilluleä odotettiin kotiin seuraavana päivänä, ei tuntunut olevan mitään syytä, minkä vuoksi hänen nuori sijaisensa olisi taaskin tullut hänen puolestaan, mutta toisin olivat Kohtalottaret säättäneet.

Tohtori Pillule oli kutsuttu katsomaan erästä vanhaa rikasta luulotautista Bouquin-Moishin, vanhaan yliopistokaupunkiin, ja hänen määrätessään lääkkeeksi ilmastonvaihtoa ja matkustusta pyysi tuo ujo potilas häntä seurakseen parin viikon matkalle. Ei siis ollut muuta neuvoa kuin että nuori lääkäri jatkoi palvelustaan Rue Fossettella.

Minä näin hänet usein, sillä madame ei tahtonut uskoa pikku potilasta Trinetten huostaan, vaan pyysi minua viettämään suurensa ajastani lastenkamarissa. Minun ymmärtääkseni nuori lääkäri oli taitava. Fifine toipui nopeasti hänen hoidossaan, mutta ei sekään seikka jouduttanut tohtorin häviämistä näköpiiristä. Kohtalo ja madame Beck näyttivät olevan hitossa keskenään, ja molemmat olivat päättäneet että tohtorin oli perin pohjin tutustuttava Rue Fossetten eteiseen, yksityiseen porraskäytävään ja yläkerran huoneisiin.

Tuskin oli Fifine selviytynyt hänen käsistään, kun Désirée selitti olevansa sairas. Tuo riivattu lapsi oli oikea mestari teeskentelemään, ja viehättyneenä siitä huomaavaisuudesta ja suvaitsevaisuudesta, jota sairashuoneessa saa osakseen, hän tuli siihen johtopäätökseen, että sairaus olisi täydellisesti hänen mielensä mukaista, ja niin hän paneutui vuoteeseen. Hän näytteli hyvin ja hänen äitinsä vielä paremmin, sillä vaikka koko asia oli madame Beckille tietysti selvä kuin päivä, suhtautui hän siihen hämmästyttävän vakavasti ja muka hyvässä uskossa.

Täydellinen yllätys oli minulle, että tohtori John (niin oli nuori englantilainen opettanut Fifineä nimittämään itseään, ja me kaikki totuimme siihen Fifinen mukaan, kunnes siitä tuli vakiintunut tapa, ja mitään muuta nimeä ei hänestä käytetty Rue Fossettella) – että tohtori John ääneti suostui omaksumaan madamen menettelytavan ja yhtymään hänen temppuihinsa. Jonkin aikaa hän kyllä oli hullunkurisen epäilyksen vallassa, vilkaisi kerran tai pari nopeasti lapsesta äitiin, antautui hetkiseksi mietteisiin, mutta alistui lopulta sängen luontevasti näyttämään osaansa ilveilyssä. Désirée söi kuin susi, teuhasi vuoteessaan yöt päivät, teki teltoja lakanoista ja peitteistä, vetelehti kuin turkkilainen tyynyjen ja patjojen keskellä, huvittelihe heittämällä hoitajatartaan kengillään ja irvistelemällä sisarilleen – lyhyesti, hän oli tulvillaan ansaitsematonta terveyttä ja ilkeitä juonia, mutta teeskenteli raukeutta vain sen ajan kun äiti ja lääkäri olivat jokapäiväisellä käynnillään hänen luonaan. Tiesin

että madame Beck oli iloinen saadessaan tyttärensä pysymään vuoteessa, poissa pahanteosta, mutta ihmettelin kun tohtori John ei väsynyt koko asiaan.

Tämän pelkän tekosyyän nojalla hän joka päivä saapui täsmällisesti käynnilleen, ja madame otti hänet aina vastaan yhtä innokkaasti, yhtä päivänpaisteisesti ja teeskennellen yhtä ihailtavasti levottomuutta lapsensa tähden. Tohtori John määräsi vaarattomia lääkkeitä potilaalle ja tarkasteli hänen äitiään ovelasti vilkkuvien silmin. Madame kesti hänen ilkamoivat ilmeensä pahastumatta – siihen hän olisi ollut aivan liian viisas. Niin myöntyväiseltä kuin nuori tohtori tuntuikin, ei häntä silti voinut halveksia – tällä nöyräselkäisyydellään hän silmin nähtävästi ei tavoitellut työnantajansa suosiota: vaikka hän pitikin toimestaan laitoksessa ja omituisesti viivytteli Rue Fossetten tienoilla, oli hänen esiintymisensä itsenäistä, miltei huoletonta, ja kuitenkin hän usein oli miettiväinen ja hajamielinen.

Kenties ei minun asiani ollut tehdä havaintoja hänen omituisesta käytöksestään ja koettaa keksiä sen syitä ja päämäärää, mutta asemastani johtui etten juuri muutakaan voinut. Hän pani itsensä alttiiksi silmälläpidolleni kiinnittäessään läsnäolooni juuri sen verran huomiota kuin minun ulkomuotoni omaava henkilö tavallisesti odottaakin, so. suunnilleen yhtä paljon kuin vaatimattomiin huonekaluihin, tavallisen puusepän tekemiin tuoleihin ja mattoihin, joiden kuviot eivät millään tavoin pistä silmään. Usein odottaessaan madamea hän vaipui ajatuksiinsa, hymyili, katseli tai kuunteli kuten ihminen joka luulee olevansa yksin. Sillä välin minulla oli hyvä tilaisuus kummastella hänen ilmeitään ja eleitään, ja pohtia mikä saattoikaan olla tämän omituisen harrastuksen ja kiintymyksen tarkoitus – harrastuksen johon yhtyi outoa epäilystä ja selittämätöntä voimakasta lumousta ja joka vihki hänet tähän luostarimaiseen, keskellä kaupungin sydäntä sijaitsevaan eristettyyn taloon. Hän luullakseni ei koskaan muistanut, että minulla oli silmät päässä ja aivot niiden takana.

Eikä hän koskaan olisi sitä keksinytkään, jollei eräänä päivänä, hänen istuessaan auringonpaisteessa ja minun tarkatessani hänen tukkansa, poskipartansa ja ihonsa väriä, joka oli niin, sanoisinko, vaarallisen väkevä kuin värit voivat kirkaassa valossa olla (muistan tosiaankin, että jouduin vertaamaan hänen säteilevää päätään kuningas Nebukadnesarin "kultaiseen kuvaan"), uusi, äkillinen ja yllättävä ajatus olisi vallannut huomiotani vastustamattomalla voimalla ja kiinteydellä. En vielä tänä päivänä tiedä kuinka katselin häntä: yllätyksen ja vakaumuksen voima sai minut unohtamaan itseni, ja palasin tavalliseen tietoisuuteeni vasta kun näin, että hänen huomionsa oli nyt herännyt ja hän oli äkännyt liikkeeni pienestä kirkaasta soikiopeilistä, joka oli kiinnitetty ikkunasyvennyksen seinään – sen avulla madame usein salaa vakoili puutarhassa käveleviä ihmisiä. Niin iloinen ja vilkas kuin tohtori John olikin luonteeltaan, ei häneltä puuttunut eräänlaista hermostunutta herkkyyttä, joka sai hänet kiusaantumaan jos joku tuijotti häneen suoraan ja kysyvästi. Yllättäessään katseeni hän kääntyi ja sanoi äänellä joka kyllä oli kohtelias, mutta jossa oli juuri sen verran kuivuutta kuin tarvittiin ilmaisemaan hienoa pahastumista ja kevyttä moitetta:

"Neiti ei säästä minua: en ole niin turhamainen, että kuvittelisin ansioitteni kiinnittävän huomiotanne, vaan epäilemättä näette jonkin vian. Uskallanko kysyä – minkä?"

Minä tulin noloksi, kuten lukija voi ymmärtää, mutta hämmentymiseni ei kuitenkaan ollut parantumaton, koska tiesin että saamaani moitteeseen ei ollut syynä varomaton ihailu eikä epäoikeutettu uteliaisuus. Olisin voinut puhdistaa itseni paikalla, mutta en tahtonut. Minä en puhunut. En ollut tottunut puhumaan hänelle. Niinpä annoin hänen ajatella minusta mitä suvaitsi ja syyttää minua mistä halutti, otin käsityön, jonka olin pudottanut, ja pysyin kumartuneena sen yli hänen käyntinsä loppuajan. On olemassa nurinkurinen mielentila, jolloin olemustamme koskevat väärinkäsitykset pikemmin rauhoittavat kuin harmittavat meitä, ja paikoissa joissa meitä ei koskaan oikein tunneta, meitä huvittaa, luullakseni, pysyä kokonaan tuntemattomina. Kukapa kunniallinen mies, jota sattumalta luullaan murtovarkaaksi, ei pikemmin olisi melkein mielissään kuin suutuksissaan moisesta erehdyksestä?

XI

OVENVARTIJATTAREN KOMERO

Oli kesä ja hyvin kuuma. Georgette, nuorin madame Beckin lapsista, sairastui kuumeeseen. Désirée, joka äkisti parani kivulloisuudestaan, lähetettiin Fifinen kanssa kummitädin luo maalle tartunnan vaaraa pakoon. Lääkärin apua tarvittiin nyt todella, ja nähden hyväksi unohtaa toht. Pillulen, joka oli ollut kotona jo viikon päivät, madame rukoili hänen englantilaista kilpailijaansa jatkamaan käyntejään. Pari oppilasta valitti päänkipua ja näytti muutenkin lievästi sairastavan Georgetten tautia. "Nyt vihdoinkin on tohtori Pillule kutsuttava: varovainen johtajatar ei koskaan uskalla antaa nuoren miehen hoitaa oppilaitaan."

Johtajatar oli kyllä hyvin varovainen, mutta saattoi myös olla huikean uskalias. Hän johdatti tohtori Johnin kouluun ja uskoi hänen hoitoonsa ylpeän ja kauniin Blanche de Melcyn ja hänen ystävättärensä, turhamaisen ja hakkailevan Angeliquen. Tohtori John oli luullakseni jonkin verran mielissään tästä luottamuksenosoituksesta, ja jos hienotunteinen käytös olisi antanut oikeutuksen moiselle askelelle, olisi hänen käytöksensä jos mikään sen oikeuttanut. Tässä luostarien ja rippituolien maassa ei kuitenkaan rankaisematta suvaittu hänenlaisensa henkilön läsnäoloa "tyttöoppilaitoksessa". Koulussa juoruiltiin, keittiössä supatettiin, huhu levisi kaupungille, vanhemmat kirjoittivat kirjeitä ja kävivät antamassa muistutuksia. Jos madame olisi ollut heikko, hän olisi nyt ollut hukassa: tusina kilpailevia oppilaitoksia oli valmiina käyttämään omaksi hyväkseen ja hänen häviökseen tätä väärää askelta – mikäli se nyt oli väärä. Mutta madame ei ollut heikko, ja niin jesuiitta kuin hän saattoikin olla, taputin hänelle hengessäni käsiä ja, seuratesani hänen taitavaa esiintymistään, viisasta menettelyään, maltillisuuttaan ja lujuttaan tässä asiassa, huusin mielessäni: "Hyvä!"

Hän otti hätäntyneet vanhemmat vastaan hyväntuulisesti ja luontevasti, sillä kukaan ei vetänyt hänelle vertoja eräänlaisessa *rondeur et franchise de bonne femme*,"³⁶ oli se sitten todellista tai näyteltyä, ja se saavutti aiotun päämäärän välittömästi ja täydellä menestyksellä tilanteissa joissa ankara juhlallisuus ja vakava järkisyiden esittäminen luultavasti olisi epäonnistunut.

"_Ce pauvre docteur Jean!"³⁷ hän sanoi nauraen ja hykerteli hilpeänä pieniä, valkoisia, lihavia käsiään. "*Ce cher jeune homme! le meilleur créature du monde!*"³⁸ Ja sitten hän selitti edelleen kuinka hän sattui käyttämään tohtori Johnia omia lapsiaan varten, jotka olivat niin kiintyneet häneen, että parkuivat itsensä sairaiksi jos vain ajateltiin toista lääkäriä, ja kuinka hän piti luonnollisena uskoa oppilaansa lääkärille jolle uskoi omat lapsensa, – sitä paitsi koko asia oli kerrassaan väliaikainen. Blanche ja Angélique valittivat päänsärkyä, tohtori John kirjoitti määräyksen, siinä kaikki.

Vanhempien suut sulkeutuivat. Blanche ja Angélique säästivät madamelta enemmän vaivat laulamalla lääkäriänsä ylistystä äänekkäässä duetossa, toiset oppilaat säästivät heitä selittäen yksimielisesti tahtovansa tohtori Johnin eikä ketään muuta lääkäriä, kun sairastuivat, ja madame nauroi ja vanhemmat nauroivat myös. Labassecourilaisissa mahtaa olla tuntuva annos jälkeläisrakkautta: ainakin oli heidän pitkämielisyytensä vesojaan kohtaan äärimmäisen venyvää, ja useimmissa taloissa oli lasten tahto lakina. Madamelle luettiin nyt kunniaksi hänen äidillisen puolueellinen menettelynsä tässä asiassa, hän selvisi tapauksesta kirkkain värein, ja ihmiset pitivät hänestä johtajattarena enemmän kuin konsanaan.

Tähän päivään saakka en koskaan ole täydellisesti ymmärtänyt, miksi hän noin pani alttiiksi oman etunsa tohtori Johnin tähden. Kyllähän minä tiesin mitä ihmiset sanoivat: koko talo – oppilaat,

---

³⁶ Kunnon naisen luontevuudessa ja suoruuudessa.

³⁷ Tuo tohtori Jean parka.

³⁸ Tuo rakas nuori mies, maailman paras ihminen.

opettajat, palvelijat – oli sitä mieltä, että hän aikoi ottaa puolisoikseen tohtori Johnin. Niin päättivät ihmiset asian, ikäero ei näyttänyt merkitsevän mitään heidän silmissään: niin täytyi käydä.

Myönnettävä on, että näennäiset seikat eivät kokonaan kumonnet tää olettamusta. Madame näytti tahtovan pitää hänet palveluksessaan kaikin mokomin ja kokonaan unohtavan entisen suojattinsa, Pillulen. Hän piti myös erittäin tärkeänä olla itse läsnä tohtorin käynneillä, ja oli erehtymättömän herttainen, ystävällinen ja suojea käytöksessään häntä kohtaan. Lisäksi hän tähän aikaan piti huomattavan hyvää huolta puvustaan. Hän oli luopunut tavastaan esiintyä aamuisin yömyssä päässä ja huivi hartioilla, ja tohtori Johnin aikaisilla käynneillä hänen ruskeat kutrinsa olivat sievästi järjestyksessä, silkipuku oli kauniisti yllä, jaloissa oli tohvlien asemasta siistit nauhakengät: sanalla sanoen koko asu oli täydellinen kuin muotilehdessä ja raikas kuin kukkanen. Minä en kuitenkaan usko hänen tarkoituksensa tässä ulottuneen pitemmälle kuin että hän tahtoi näyttää kauniille miehelle ettei hänkään sentään ollut aivan ruma nainen, eikä hän ruma ollutkaan. Ilman piirteiden kauneutta ja vartalon hienouuttakin hän oli miellyttävä. Ilman nuoruutta ja sen iloista tenhoa hän osasi viehättää. Hänen katselemiseensa ei väsynyt: hän ei koskaan ollut yksitoikkoinen, laimea, väritön eikä penseä. Hänen himmentymätön tukkansa, hänen silmiensä tyyni sininen loiste, hänen poskiensa kukkeus, joka muistutti tervettä hedelmää – kaikki tämä miellytti kohtalaisesti mutta jatkuvasti.

Oliko hänellä tosiaankin epämääräisiä haaveita saada tohtori John miehikseen, ottaa hänet asumaan hyvin varustettuun kotiinsa, lahjoittaa hänelle säästönsä, joiden sanottiin nousevan sievoiseen summaan, ja turvata hänelle vaivaton elämä hänen loppuiäkseen? Epäilikkö tohtori John häntä tällaisista haaveista? Olin nähnyt hänen poistuvan madamen luota huulillaan kujeellinen hymyn väre, silmissä katse josta heijastui mairiteltu miehinen turhamaisuus. Niin kaunis ja hyväluonteinen kuin olikin, ei tohtori John suinkaan ollut täydellinen, mutta jopa hän olisikin ollut kaikkea muuta kuin täydellinen, jos olisi ilkeästi antanut yllykettä suunnitelmille joiden ei koskaan aikunut sallia toteutuvan. Mutta eikö hän siis aikunut? Ihmiset sanoivat ettei hänellä ollut varoja, vaan että hän oli kokonaan riippuvainen toimestaan. Madame – joskin ehkä noin neljätoista vuotta vanhempi kuin hän – oli kuitenkin niitä naisia, jotka eivät milloinkaan vanhene, milloinkaan kuihdu, milloinkaan lannistu. Epäilemättä heidän välinsä olivat hyvät. Tohtori John ei kenties ollut rakastunut, mutta kuinkahan moni ihminen koskaan rakastaa tai menee naimisiin rakkaudesta tässä maailmassa? Me odotimme päätöstä.

Mitä tohtori John odotti, sitä en tiedä, en myöskään mitä hän piti silmällä, mutta hänen omituinen käytöksensä, hänen odottava ja valpas, keskittynyt ja kiihkeä katseensa ei koskaan laimentunut, pikemmin päinvastoin. Hän ei ollut milloinkaan ollut oikein minun tutkimusteni piirissä, ja luulen että hän asettui yhä vain loitommalle siitä.

Eräänä aamuna pikku Georgette oli ollut tavallista kuumeisempi ja niin ollen tavallista oikukkaampi, itki vain eikä ottanut rauhoittuakseen. Arvelin että eräs äskettäin määrätty lääke ei ollut hänelle sovelias, ja epäilin oliko sitä annettava hänelle edelleen. Odotin kärsimättömästi tohtoria saadakseni neuvotella hänen kanssaan.

Ovikello soi, hänet laskettiin sisään – siitä olin aivan varma, sillä kuulin hänen puhuttelevan ovenvartijatarta. Hänen tapansa oli nousta suoraan lastenkamariin, hypätä tullessaan pari kolme porrasta kerralla ja yllättää meidät iloisesti. Viisi minuuttia kului – kului kymmenen – enkä nähnyt enkä kuullut hänestä mitään. Mitä hän mahtoi tehdä? Kenties hän odotti alhaalla käytävässä. Pikku Georgette uikutti surkeasti vedoten minuun tuttavallisella tavallaan: "Minnie, Minnie, minä kovin kipeä", kunnes sydäntäni vihloi. Lähdin ottamaan selvää miksi hän ei tullut. Käytävä oli tyhjä. Minne hän oli hävinnyt? Oliko hän madamen kanssa ruokasalissa? Mahdotonta, olin vain hetki sitten jättänyt madamen, joka pukeutui omassa huoneessaan. Minä kuuntelin. Kolme oppilasta harjoitteli ahkerasti soittoläksyään kolmessa lähimmässä huoneessa – ruokasalissa sekä suuremmassa ja pienemmässä salongissa, joita erotti käytävästä vain ovenvartijattaren huone. Tämä huone oli alkuaan aiottu budoariksi ja oli yhteydessä salonkien kanssa. Kauempana, neljännen soittokoneen

ääressä oli koko luokalla, johon kuului ainakin kaksitoista tyttöä, laulutunti. Juuri sillä hetkellä he lauloivat "barcarolea" (luulen että he nimittivät laulua siksi), josta vieläkin muistan sanat "*frâche brisè*" ja "*Venisè*". Mitä saatoin kuulla tällaisissa olosuhteissa? Yhtä ja toista kuitenkin – jospa se vain olisi ollut tarkoituksenmukaista.

Niin, minä kuulin kevytmielistä kimakkaa naurua äsken mainitsemastani pienestä huoneesta, jonka oven vieressä seisoin – ovi oli raollaan. Miehen ääni, jonka sävy oli pehmeä, syvä, pyytävä, lausui muutamia sanoja, joista erotin ainoastaan: "Jumalan tähden!" Sekunnin äänettömyyden jälkeen astui huoneesta tohtori John, silmät loistavina, mutta ei ilosta eikä voitonriemusta, kaunis englantilainen poski hehkuvan punaisena, otsassa hämmentynyt, levoton, kiusaantunut mutta kuitenkin hellä ilme.

Avonainen ovi oli minulle suojana, mutta vaikka olisinkin ollut suoraan hänen tiellään, en usko että hän olisi minua nähnyt. Jokin harmi, jokin väkevä mielipaha oli vallannut hänen sielunsa – tai pikemmin, kirjoittaakseni vaikutelmani sellaisena kuin ne aikoinaan sain, minun tulisi sanoa: jokin suru, jokin väärydentunne. En luule niinkään, että hänen ylpeyttään oli loukattu, pikemminkin oli haavoitettu hänen tunteitaan – haavoitettu julmasti, niin näytti minusta. Mutta kuka oli kiduttaja? Kuka olento talossa piti häntä siinä määrin vallassaan? Madamen uskoin olevan kamarissaan; huone josta hän oli tullut, oli yksinomaan ovenvartijattaren hallussa, ja tämä, Rosine Matou, periaatteeton sievä ranskalainen tytönletukka, tyhjäpäiväinen, kevytmielinen, koreileva, turhamainen ja rahanhimoinen – tämä ei varmaankaan voinut olla sen tulikokeen aiheuttajana, jonka tohtori John näytti läpäisseen.

Mutta kun vielä pohdin asiaa, kajahutti Rosinen kirkas joskin hieman terävä ääni hilpeän ranskalaisen laulun, joka helisi vieläkin raollaan olevan oven läpi. Vilkaisin sisään epäillen aistejani. Siinä hän istui pöydän ääressä vaaleanpunaisessa musliinipuvussaan päärmäten pientä vaaleata myssyä. Paitsi häntä ei huoneessa ollut ainoatakaan elävää sielua – lukuunottamatta paria kultakalaa lasikuvussaan, muutamia kukkia maljakossa ja leveätä heinäkuun auringon valoläikkää.

Tässäpä arvoitus, mutta minun täytyi mennä yläkertaan kysymään lääkkeestä.

Tohtori John istui tuolilla Georgetten vuoteen vieressä, madame seisoi hänen edessään, pientä potilasta oli tutkittu ja tyynnytetty ja nyt hän vihdoinkin makasi rauhallisena pikku sängyssään. Kun tulin sisään, puheli madame parhaillaan tohtorin omasta terveydestä, huomautti todellisesta tai kuvitellusta muutoksesta hänen ulkonäössään, syytti häntä liiasta työstä ja suositteli lepoa ja ilmaston vaihtoa. Tohtori kuunteli hyväntahtoisesti, mutta sanoi välinpitämättömänä ja nauraen, että madame oli "liian hyvä" ja että hän itse voi täysin hyvin. Madame vetosi minuun – tohtori Johnin seurattessa hänen elettään hitain katsein, jotka näyttivät ilmaisevan raukeata yllätystä sen johdosta, että madame kysyi neuvoa niin vähäpätöiseltä taholta.

"Mitä te ajattelette, neiti Lucie?" kysyi madame. "Eikö hän olekin kalpeampi ja laihempi?"

Olin hyvin harvoin lausunut muuta kuin yksitavuisia sanoja tohtori Johnin läheisyydessä. Hän oli senlaatuinen ihminen, jonka silmissä mieluummin jäin ainiaaksi olemaan se yhdentekevä passiivinen olento, joksi hän minua luuli. Nyt kuitenkin katsoin sopivaksi sanoa kokonaisen lauseen, vieläpä lauseen jonka tahallani tein merkitseväksi.

"Hän näyttää sairaalta tällä hetkellä, mutta siihen saattaa olla jokin satunnainen syy: tohtori Johnilla on ehkä ollut mielipahaa tai ikävyyksiä." En voi sanoa miltä kannalta hän otti tämän puheen, koska en katsonut hänen kasvoihinsa saadakseni sen tietää. Georgette alkoi kysyä minulta katkonaisella englanninkielellään, eikö hän voisi saada lasillista sokerivettä. Minä vastasin englanniksi. Luulen että tohtori John ensi kerran huomasi minun puhuvan hänen omaa kieltään. Tähän asti hän aina oli pitänyt minua ulkomaalaisena, käyttänyt minusta sanaa "mademoiselle" ja antanut ranskaksi tarpeelliset ohjeet lasten hoitoa varten. Hän näytti olevan tekemäisillään huomautuksen, mutta tarkemmin ajateltuaan pitikin suunsa kiinni.

Madame rupesi taaskin neuvomaan häntä, mutta hän pudisti nauraen päättään, nousi ja toivotti hänelle hyvää vointia kohteliaasti mutta kuitenkin huolimattomasti, kuin ihminen jota pyytämättä tyrkytetty huolenpito tympäisee.

Hänen mentyään madame vajosi nojatuoliin josta hän oli juuri noussut, ja nojasi leukansa käden varaan. Kaikki eloisa ja sydämellinen hävisi hänen kasvoiltaan, hän näytti ankaralta ja tunteettomalta, miltei loukkautuneelta ja äreältä. Hän huokasi – kerran vain, mutta syvään. Koulun kello soitti äänekkäästi koulutunneille. Hän nousi, ja kulkiessaan pukeutumispöydän ohi, jonka yläpuolella riippui peili, hän katsoi kuvaansa siitä. Yksi ainoa valkoinen hapsi pisti esiin hänen pähkinänruskeista palmikoistaan. Hän nykäisi sen irti vavahtaen. Kesäpäivän täydessä valossa saattoi selvästi nähdä että hänen kasvonsa, niin värikkäät kuin ne vielä olivatkin, olivat menettäneet nuoruuden kirkkauden, ja missä sitten olivat nuorekkaat vartalonviivat? Ah, madame, niin viisas kuin olitkin, oli *sinullakin* heikkoutesi. En koskaan ennen ollut säälinyt madamea, mutta sydämeni pehmeni häntä kohtaan kun hän synkännäköisenä kääntyi pois peilistä. Häntä oli kohdannut onnettomuus. Ilkeä noita Pettymys huusi hänelle pahansuovan tervehdysshuutonsa, ja hänen sielunsa vieroi sen läheisyyttä.

Mutta Rosine! Hämmästykseni oli kaiken kuvailun yläpuolella. Viisi kertaa sinä päivänä käytin hyväkseni tilaisuutta kulkea hänen huoneensa ohi ja tarkastella hänen sulojaan saadakseni selville niiden viehätysvoiman salaisuuden. Hän oli kaunis, nuori ja hyvin pukeutunut. Kaikki erittäin hyviä seikkoja ja luullakseni täysin riittävät selittämään kaiken tuskan ja mielenkuohun tohtori Johnin kaltaisessa nuorena mieheessä. En kuitenkaan voinut olla puolittain toivomatta että mainittu tohtori olisi veljeni tai että hänellä ainakin olisi sisar tai äiti, joka voisi häntä ystävällisesti läksyttää. Sanon toivoneeni *puolittain*, sillä särjin toiveeni ja viskasin sen pois ennen kuin siitä tuli kokonainen, huomattuani ajoissa sen ylenpalttisen hulluuden. "Yhtä hyvin", ajattelin, "voisi joku läksyttää madamea hänen suhteestaan nuoreen tohtoriinsa, ja mitä hyötyä siitä olisi?"

Uskon että madame läksytti itse itseään. Hän ei käyttäytynyt heikon tavoin eikä missään suhteessa tehnyt itseään naurunalaiseksi. Totta on että hänellä ei ollut voimakkaita tunteita voitettavinaan, eikä helliä tunteita, jotka olisivat aiheuttaneet vihlova kipua. Olihan hänellä myös tärkeä toimi, asiallinen työ, joka täytti hänen aikansa, suuntasi hänen ajatuksensa toisaalle ja jakoi hänen mielenkiintonsa. Ja ennen kaikkea hänellä oli synnynnäinen terve järki, jota ei ole annettu kaikille naisille eikä kaikille miehille, ja kaikkien näiden etujen avulla hän käyttäytyi viisaasti – käyttäytyi hyvin. Hyvä, madame Beck, vieläkin kerran! Näin sinun taistelevan erityisen mieltymyksen Apollyonia vastaan, sinä kilvoittelit hyvän kilvoituksen, ja sinä pääsit voitolle!

XII LIPAS

Rue Fossetten talon takana oli puutarha – suuri puutarha siihen nähden, että se sijaitsi kaupungin sydämessä, ja muistissani se tuntuu mieluisalta vielä tänä päivänä. Mutta aika, kuten etäisyyskin, vaikuttaa muutamiin seikkoihin niin pehmentävästi, ja kuinka kallisarvoiselta tuntuukaan yksi ainoa pensas siinä, missä joka taholla on vain kiveä, kiviseiniä ja kuumia katuja, ja kuinka suloiselta tuntuu siinä aidattu kappale viljeltyä maata.

Muuan perimätieto kertoi että madame Beckin talo oli ennen vanhaan ollut luostari ja että menneinä vuosina – kuinka kauan sitten, en osaa sanoa, mutta luullakseni siitä oli jo vuosisatoja – ennen kuin kaupunki ulottui tälle tienoolle ja kun paikka vielä oli viljeltyä maata ja puistoa, syvää lehtevää siimestä, joka saattoi sulkea sisäänsä luostarin – oli tällä paikalla tapahtunut jotakin joka aikoinaan oli herättänyt pelkoa ja kauhua ja jättänyt talolle perinnöksi kummitusjutun. Epämääräinen tarina tiesi musta- ja valkopukuisesta nunnasta, joka väliin, muutamina öinä vuodessa, nähtiin jossakin tällä tienoolla. Kummitus oli varmaan muurattu kiinni jokin aika sitten, sillä nyt oli taloja kaikkialla, mutta muutamat luostariajan jätteet, ikivanhat jättiläiskokoiset hedelmäpuut pyhittivät paikkaa vielä, ja erään juurella – se oli oikea Metusalemien päärynäpuu, kuollut muuten, lukuunottamatta paria oksaa, jotka uskollisesti joka kevät peittyivät tuoksuviin lumikukkiinsa – jos sen paljaiden juurten välistä raapi sammalta pois, pilkotti sieltä metalli, sileä, kova ja musta. Epävarma taru, johon kukaan oikeastaan ei uskonut mutta joka kuitenkin oli levinnyt aika laajalle, kertoi että siinä oli oviaukko holviin, joka syvällä ruohoja ja kukkia kasvavan maan alapuolella katki sisäänsä nuoren tytön ruumiin, tytön jonka luostarioikeus oli keskiajan hirmupäivinä haudannut elävältä jonkin rikoksen tähden, jonka hän oli tehnyt vastoin nunnanlupaustansa. Hänen haamunsa se oli saanut pelokkaat vapisemaan monta sukupolvea sen jälkeen kun hänen poloinen ruumiinsa jo oli tomuna. Hänen mustan pukunsa ja valkoisen huntunsa ovat kuutamo ja varjot loihtineet arkojen silmien eteen hänen kisaillessaan yötuulen kera puutarhan tiheikössä.

Romanttisista jutuista huolimatta oli vanhalla puutarhalla oma viehätyksensä. Kesäaamuina tavallisesti nousin aikaisin saadakseni nauttia siitä yksin, kesäiltoina viivytelin siellä yksinäni kohdatakseni nousevan kuun, saadakseni suudelman iltatuulelta ja tunteakseni – tai ehkä pikemmin kuvitellakseni maahan laskeutuvan kasteen raikkautta. Ruoho oli vihantaa, hiekkaiset käytävät valkoisia, helakat nenätit loistivat kauniina ryhminä hedelmätarhan jättiläisten juurella, joiden rungoilla köynnöskasvit kiemurtelivat. Siellä oli suuri lehtimaja, jonka yli levisi akaasiapuun varjo, siellä oli toinen pienempi, yksinäisempi, viiniköynnösten kätöksessä. Köynnökset peittivät kokonaan korkean harmaan muurin, yhdistivät lonkeronsa viehättäviksi sykermiksi ja ripustivat rypäleensä runsaina ja auliina tuolle luonnon suosimalle paikalle, missä jasmiini ja muratti yhtyivät niihin.

Epäilemättä keskipäivällä, keskellä leveätä arkea, kun madame Beckin suuri koulu oli väliajalla ja ulko- ja sisäoppilaat kilvan läheisen poikakoulun vesojen kanssa täyttivät maan ja vimmatusti harjoittivat keuhkojaan ja jäseniään – epäilemättä puutarha oli *silloin* sangen jokapäiväinen ja tallattu paikka. Mutta auringon laskiessa tai iltasoiton jälkeen, kun ulko-oppilaat olivat menneet kotiin ja sisäoppilaat istuivat hiljaa läksyjensä ääressä, silloin oli mieluisaa samoilla pitkin rauhallisia käytäviä ja kuunnella St. Jean Baptisten kellojen kaikuvan vienoa, pehmeätä, harrasta soittoaan.

Eräänä iltana olin tällaisella kävelyllä, ja minut oli pidättänyt tavallista kauemmin hämyssä yhä syvenevä rauha, suloinen viileys, hyväntuoksuinen hengitys jolla kukkaset, joita mikään päivänpaiste ei voittanut, nyt vastasivat iltakasteen suostutteluihin. Näin valoa rukoussalin ikkunassa ja arvasin katolisen huonekunnan kokoontuneen iltarukoukseen – toimitus josta protestanttina silloin tällöin jäin pois.

"Hetkiseksi vielä", kuiskasivat yksinäisyys ja kesäinen kuu, "jää luoksemme! Kaikki on todella rauhallista nyt, sinua ei kaivata vielä neljännestuntiin, päivän helle ja hälinä on väsyttänyt sinua, nauti näistä kallisarvoisista hetkistä."

Puutarhaa ympäröi ryhmä ikkunattomia talon takaseiniä, ja koko toista puolta reunusti pitkä rivi seiniä – läheisen poikakoulun rakennukset. Tämä seinärivi oli pelkkää kiveä, lukuunottamatta pieniä ullakkoikkunoita, jotka kuuluivat palvelijatarten makuuhuoneisiin, samoin kuin erästä alemman kerroksen avattavaa ikkunaa, jonka sanottiin vievän erään opettajan työhuoneeseen. Mutta niin turvallinen kuin paikka olikin, oli oppilaita kielletty kävelemästä tuossa osassa puutarhaa olevalla käytävällä, joka kulki yhdensuuntaisesti mainitun korkean seinän kanssa. Sitä nimitettiin "kielleytyksi käytäväksi", ja se tyttö, joka jalallaan astui sinne, sai kärsiä niin ankaran rangaistuksen kuin madame Beckin koulun lempeät säännöt vain myönsivät. Opettajat tietysti saivat kävellä siellä vapaasti, mutta koska käytävä oli ahdas ja hoitamattomat pensaat molemmin puolin olivat kasvaneet hyvin taajoin ja liki toisiaan, muodostaen sen yläpuolelle lehtikaton, jonka läpi auringonsäteet vain harvoin pääsivät pilkistämään, ei tähän käytävään usein tultu edes päivälläkään, ja pimeän tullen sitä vältettiin huolellisesti.

Jo alusta saakka minulla oli ollut kiusaus poiketa tästä tavasta, sillä käytävän eristetty asema, vieläpä synkkyys houkuttelivat minua. Omituiselta näyttämisen pelko pidatti minua kauan, mutta vähitellen, sitä mukaa kuin ihmiset tottuivat minuun ja tapoihini ja luonteeni erikoisuuksiin – ne olivat vain erikoisuuksien varjoja, jotka eivät varmaankaan olleet kyllin merkillisiä herättääkseen mielenkiintoa eikä kyllin huomattavia loukatakseen ketään, mutta ne olivat minulle synnynnäisiä ja yhtä lähtemättömiä kuin oma minuuteni – tuli minusta vähitellen vakituinen kävelijä tuolla kapealla ja ahtaalla polulla. Rupesin hoitamaan muutamia väröttömiä kukkia, joita kasvoi sen tiheiden pensasrivien välissä, puhdistin pois menneiden syksyjen jätteet ja panin kuntoon kaukana toisessa päässä olleen puutarhapenkin. Lainasin Gotonilta, keittäjäntäreltä, vesisoikon ja pesuharjan, ja hankasin penkin puhtaaksi. Madame näki minut puuhassani ja hymyili hyväksyvästi – oliko se vilpittäjä vai ei, sitä en tiedä, mutta hän näytti vilpittömältä.

"Katsokaahan", hän huudahti, "kuinka tuo demoiselle Lucie on siisti?"

Pidättekö siis tästä käytävästä, Meess?"

"Pidän", vastasin, "se on hiljainen ja varjoisa."

"Se on oikein", sanoi hän suopean näköisenä ja kehoitti ystävällisesti minua harrastamaan sitä niin paljon kuin halutti, lisäten että koska valvonta ei kuulunut velvollisuuksiini, ei minun tarvinnut vaivautua kävelemään oppilaiden kanssa, mutta sallisin kai hänen lastensa tulla sinne puhelemaan englantia kanssani.

Puheena olevana iltana istuin piilopenkilläni, jonka olin vallannut homeelta ja sammalelta, ja kuuntelin kaupungin huminaa, joka tuntui niin etäiseltä. Etäistä se itse asiassa ei ollut; koulu sijaitsi kaupungin keskuksessa, siitä oli vain viiden minuutin kävely puistoon ja tuskin kymmenen minuutin kävely loistavien palatsirakennusten luo. Aivan lähellä oli kirkkaasti valaistuja valtakatuja, jotka tällä hetkellä vilisivät elämää ja joita pitkin ajopelit vierivät tanssiaisiin ja oopperaan. Sama hetki, jolloin meidän luostarissamme kaikui iltasoitto, jolloin kaikki lamput sammutettiin ja verhot laskettiin joka vuoteen eteen, sama hetki kutsui iloisen kaupungin ympärillämme juhliin ja huvituksiin. Tätä vastakohtaa en kuitenkaan ajatellut, sillä iloisia vaistoja oli luonteessani vain vähän. Tanssiaisissa ja oopperassa en ollut koskaan käynyt, ja vaikka usein olin kuullut niitä kuvailtavan, vieläpä toivonut itse pääseväni näkemään, ei toiveeni kuitenkaan ollut ihmisen joka tahtois saada osansa nautinnosta, jos vain saisi – joka tuntisi kykenevänsä loistamaan etäisessä välkkyvässä ilmakehässä, jos siihen vain pääsisi; se ei ollut saavuttamisen ikävöintiä eikä maistamisen nälkää, se oli vain tyyntä halua nähdä jotakin uutta.

Taivaalla oli kuu, ei täysikuu, vaan kapea kasvava sirppi. Lehtien raosta näin sen. Kuu ja tähdet, jotka myös saatoin nähdä, eivät olleet muukalaisia täällä, missä kaikki muu oli vierasta. Ne olivat lapsuuteni tuttuja. Himmeä kehä sylissäni olin nähnyt tuon kultaisen käyrän selällään illan sinessä,

sen vaeltaessa vanhan orapihlajan latvoilla, vanhan viljapellon töyräällä vanhassa Englannissa, monta monta aikaa sitten – aivan samanlaisena kuin se nyt virui selällään upean torninhuipun vierellä tässä keskieuropalaisessa kaupungissa.

Oi lapsuuttani! Minulla oli tunteita: niin syrjässä kuin elinkin, niin vähän kuin puhuin, niin kylmältä kuin näytin – kun ajattelin menneitä päiviä, *osasin* tuntea. Nykyhetken suhteen oli paras olla stoalainen, tulevaisuuden suhteen – sellaisen tulevaisuuden kuin minulla oli – paras olla kuin kuollut. Ja tietoisesti minä pidin luonteeni vilkkaan puolen lamassa ja kuolemanhorroksessa.

Muistan hyvin, mitkä seikat tuohon aikaan saivat minut kiihdyksiin – muutamia säitä esimerkiksi suorastaan pelkäsin, koska ne herättivät minussa eloon tuon puolen, jota aina koetin tuudittaa uneen, ja yllyttivät sen itkuun ja ikävöintiin, jota en voinut tyydyttää. Eräänä iltana puhkesi ukkosilma; oli kuin tuulispää olisi lennättänyt meidät vuoteistamme. Katolilaiset joutuivat pakokauhun valtaan ja rukoilivat pyhimyksiään. Mitä minuun tulee, otti rajuilma minut valtaansa tyrannin tavoin, tempasi minut väkivaltaisesti pystyyn ja pakotti elämään. Minä nousin ja pukeuduin, hiivin ulos ikkunasta, joka oli vuoteeni vieressä, ja istahdin ikkunalaudalle laskien jalkani matalamman rakennuksen katolle, joka oli sen alapuolella. Satoi virtanaan, myrsky raivosi, oli pilkkosen pimeä. Sisällä makuuhuoneessa toiset kokoontuivat kauhuissaan yölampun ympärille ääneen rukoillen. Minä en voinut mennä sisään, oli liian vastustamattoman ihanaa olla ulkona keskellä mustaa myrskyistä yötä, ukkosen jylistessä sellaista oodia, jota ihmiskieli ei koskaan pysty lausumaan – liian pelottavan hurmaavaa katsella pilviä joita häikäisevät salamät lävistivät ja pirstoivat.

Minä kaipasin kipeästi silloin ja seuraavan kahdenkymmenenneljän tunnin aikana jotakin, joka tempaisi minut nykyisestä olotilastani ja veisi minut ylöspäin ja eteenpäin. Sellainen kaipuu ja kaikki samantapainen oli välttämättä lannistettava, ja minä lannistinkin ne kuten Jael surmasi Sisera lyömällä kuvaannollisesti naulan sen ohimojen läpi. Päinvastoin kuin Sisera ne eivät kuolleet, ne vain hetkellisesti huumautuivat ja vähin kapinallisesti nykivät ja tempoivat naulaa, ja silloin ohimot vuotivat verta ja aivot värisivät tuskasta sisimpäänsä saakka.

Tänä iltana en ollut niin kapinallinen enkä niin onneton. Sisera uinui rauhallisena teltassaan, ja joskin kipu tuntui unessakin, oli lähellä enkelintapainen olento – ihanne – joka polvistui nukkujan viereen, vuodatti palsamia tyyntyneisiin ohimoihin, piti ummistettujen silmien edessä taikakuvastinta, jonka vienot juhlalliset näyt toistuivat hänen unissaan, ja valoi kuutamoisista siivistään ja puvustaan hohteen yli haavoitetun nukkujan, teltan kynnyksen ja ympäröivän maiseman. Jael, ankara nainen, istui syrjässä, hieman leppyneenä vankiaan kohtaan ja alttiimpana vain uskollisesti odottamaan Heberin kotiintuloa. Näillä sanoilla tarkoitan, että illan viileä rauha ja kasteinen lempeys tekivät mieleni toiveikkaaksi. En toivonut mitään erityistä, mutta mielessäni koin yleistä rohkaistumista ja hyvänolon tunnetta.

Eikö tuollaisen mielialan, joka oli niin lempeä, niin levollinen, niin harvinainen, olisi pitänyt tietää hyvää? Voi, mitään hyvää ei siitä koitunut! Karu todellisuus ryntäsi äkkiä esiin – niin pahana, kalpeana ja vastenmielisenä kuin se liiankin usein on.

Keskeltä tuota täydellisen hiljaista kiviseinää, joka kohosi yli käytävän, puiden ja korkean aidan, kuulin äänen: ikkuna narahti auki. Ennen kuin olin ehtinyt katsoa missä kerroksessa se oli ja kuka avasi, näin erään puunlatvan heilahtavan ikään kuin siihen olisi viskattu jotakin, ja muuan esine putosi suoraan jalkoihini.

Jean Baptisten kello löi yhdeksän, päivä oli laskenut, mutta ei ollut pimeä: uusikuu auttoi vain vähän, mutta syvä kultainen hohde sillä suunnalla taivasta, missä aurinko viimeksi oli loistanut, ja koko avaran ilmankannen kristallinen kirkkaus valaisivat kesäistä hämyä. Pimeässä käytävässäkin olisin jonkin aukon läheisyydessä voinut lukea pientäkin painettua tekstiä. Helppo oli minun siis nähdä, että heitetty esine oli lipas, pieni lipas valkoista ja värillistä norsunluuta. Sen irtonainen kansi aukesi käteeni, ja sisässä oli orvokkeja, joiden väliin oli piilotettu tarkasti taitettu palanen punaista

paperia – kirjelappu, ja siinä osoite "*Pour la robe grise*".³⁹ Pukuni oli todellakin harmaata ranskalaista kangasta.

Hyvä. Oliko tämä lemменkirje? Sellaisista olin kuullut puhuttavan, mutta en tähän asti ollut saanut kunniaa nähdä tai pitää käsissäni ainoatakaan. Sellainenko kappale oli minulla peukalon ja etusormen välissä tänä hetkenä?

Tuskin vain – en hetkeäkään uneksunut sellaista. Kosija- tai ihailijakäsitetä ei ollut edes tajunnassani. Kaikki opettajattaret haaveilivat rakastajistaan, yksi heistä (mutta hän tietysti olikin herkkäuskoista lajia) uskoi vieläpä tulevaan mieheen. Kaikki neljäätoista vuotta vanhemmat oppilaat tiesivät jostakin sulhasehdokkaasta, kaksi tai kolme oli jo joutunut kihloihin vanhempiensa välityksellä ja ollut kihloissa lapsuudestaan saakka. Mutta niiden tunteiden ja toiveiden maailmaan, joita tuollaiset mahdollisuudet avaavat, ei ajatuksillani, vielä vähemmän itseluottamuksellani ollut kertaakaan ollut lupa tunkeutua. Jos toiset opettajattaret menivät kaupungille tai lähtivät kävelyllä bulevardeille tai vain kuuntelivat messua, uskoivat he aivan varmaan (mikäli jäljestäpäin kerrottiin) kohtaavansa jonkun "vastakkaista sukupuolta" edustavan henkilön, jonka ihastunut vakava katse vakuutti heille heidän viehätys- ja vetovoimaansa. Minä en voi sanoa että kokemukseni tässä suhteessa oli samanlainen. Kävin kirkossa ja olin kävelyllä ja tiesin erittäin hyvin, ettei kukaan huomannut minua. Ei ollut Rue Fossetten varrella ainoatakaan tyttöä tai naista, joka ei olisi voinut eikä tahtonut todistaa aika ajoin saaneensa ihailevan katseen nuoren tohtorimme sinisistä silmistä. Minun on kuitenkin pakko, niin nöyryyttävältä kuin se kuuluneekin, jättää itseni huomioon ottamatta: mitä minuun tulee, olivat nuo siniset silmät yhtä viattomat ja tyynnet kuin taivas, jonka sini näytti olevan niille sukua. Ja niin kuulin toisten puhelevan, ihmettelin usein heidän iloisuuttaan, varmuuttaan ja itseensäytyväisyyttä, mutta en vaivannut itseäni nostamaan silmiäni tuijottaakseni polulle jota he niin varmaan uskoivat astuvansa. Tämä ei siis ollut mikään lemменkirje, ja lujasti vakuuttuneena päinvastaisesta avasin sen levollisesti. Näin se kuului – minä käänän sen:

"Unteni enkeli! Tuhannet, tuhannet kiitokset siitä, että pidit lupauksesi: tuskin uskalsin toivoakaan sen täyttymistä. Uskoin tosiaankin Sinun laskevan leikkiä, ja sitä paitsi näytit pitävän yritystä niin vaarallisena – olihan hetki niin tavaton, käytävä niin ankarasti kielletty – ja kuten sanoit, kummittelee siellä usein tuo lohikäärme, englanninopettajatar – *une véritable bégueule Britannique à ce que vous dites – espèce de monstre, brusque et rude comme un vieux caporal de grenadiers, et revêche comme une religieuse*"⁴⁰ (lukija suonee anteeksi vaatimattomuuteni, kun sallin tuon imartelevan kuvan rakastettavasta itsestäni säilyttää alkukielen hienon asun). "Sinä tiedät", jatkui tämä verraton vuodatus, "että pikku Gustave on sairautensa vuoksi siirretty erään opettajan huoneeseen – tuohon onnen suosimaan huoneeseen, jonka ikkuna viettää Sinun vankilasi pihaan. Sinne on minun, sedistä parhaan, lupa tulla tervehtimään häntä. Kuinka vavisten lähestyinkään ikkunaa ja silmäilin Edeniisi – minulle se on Eden, vaikkakin Sinulle erämaa – kuinka pelkäsinkään näkeväni vain tyhjyyttä tai äsken mainitun lohikäärmeen! Kuinka riemuisasti sykkikään sydämeni, kun noiden kateellisten oksien läpi näin vilauksen somasta olkihatustasi ja harmaan pukusi hulmahduksen – puvun jonka tuntisin tuhansien joukosta. Mutta miksi, enkelini, et katso ylös? Sinä julma, miksi epää minulta ainoatakaan sädettä noista ihanista silmistä! – Kuinka yksikin katse olisi minua elähyttänyt! Kirjoitan tämän kuumeisella kiireellä, käytän hyväkseni tilaisuutta sillä aikaa kun lääkäri tutkii Gustavea, suljen sen pieneen lippaaseen kukkakimpun kera – ne ovat kukista suloisimmat, mutta kuitenkin vähemmän suloisia kuin Sinä, minun Perini – minun iki-ihanaiseni! Ikuisesti Sinun – tiedät kyllä kuka."

"Soisinpa tietäväni kuka se on", arvelin minä, ja vielä enemmän kuin sen kirjoittajaa toiveeni tarkoitti henkilöä jolle tämä rahanarvoinen epistola oli osoitettu. Kenties se oli jonkun kihloissa olevan oppilaan sulhaselta, ja siinä tapauksessa ei ollut tehty eikä aiottu tehdä mitään suurta virhettä

³⁹ Harmaapukuiselle.

⁴⁰ Oikea brittiläinen tekopyhä, päättäen sanoistanne, jonkinlainen kuvatus, tily ja töykeä kuin vanha krenatöörikorpraali, äreä kuin nunna.

– pieni säännöttömyys vain. Monella tytöllä – varmaan suurimmalla osalla – oli veljiä tai serkkuja naapurikoulussa. Mutta "harmaa puku, olkihattu", siinä varmaan oli avain – sangen hämmennyttävä. Olkihattu oli tavallinen puutarhapäähine, jota käytti hyvin moni. Madame Beck itse käytti juuri näihin aikoihin enimmäkseen harmaata pukua, eräs toinen opettajatar ja pari oppilasta olivat hankkineet samanvärisen ja – kuosisen puvun kuin omani: se oli jonkinlainen arkipuku, joka sattui siihen aikaan olemaan muodissa.

Siinä aprikoidessani huomasin että minun oli mentävä sisään. Makuuhuoneissa välkehtivät valot ilmaisivat että rukoushetki oli ohi ja oppilaat menossa levolle. Puolen tuntia vielä, ja kaikki ovet olisivat lukossa, kaikki valot sammuksissa. Päätyovi oli vielä auki, jotta kuumentuneeseen taloon pääsisi kesäillan raikkautta, ovenvartijattaren huoneesta sen vieressä loisti valoa, ja sen hohteessa näkyi pitkä eteinen, jonka toisella puolen oli salonkiin vievä kaksoisovi, ja näköalan sulki iso kadulle aukeneva ovi.

Yhtäkkiä kuului pikainen kellonsoitto, pikainen mutta ei äänekäs – pieni kilahdus vain, kuin varoittava metallikuiske. Rosine syöksyi esiin huoneestaan ja riensi avaamaan. Henkilö jonka hän laski sisään, puheli hänen kanssaan pari minuuttia: tuntui kuin olisi epäröity ja vitkasteltu. Rosine tuli puutarhanovelle lamppu kädessä, pysähtyi portaille, kohotti lamppua ja katseli ympärilleen epämääräisesti.

"Sellaista satua", hän huudahti keimaillen. "Kukaan ei ole ollut siellä."

"Antakaa minun mennä", pyysi ääni jonka hyvin tunsin. "Pyydän vain viittä minuuttia." Ja tuttu hahmo, pitkä ja kookas (sellainen se oli meidän kaikkien Fossette-kadun asukkaiden mielestä), tuli ulos ja lähti harhailemaan keskelle puutarhan käytäviä ja pöytiä. Se oli pyhyiden loukkausta – mieshenkilön tunkeutuminen tällaiseen paikkaan, tällaisena hetkenä – mutta hän tiesi olevansa etuoikeutettu ja ehkä sitä paitsi luotti ystävälliseen yöhön. Hän vaelsi käytävää, vaelsi toista, katseli puoleen ja toiseen, katosi pensaikkoihin ja tallasi kukkia, taittoi oksia etsiessään – tunkeutui vihdoin "kielleylle käytävälle". Siellä minä ilmestyin hänen eteensä, arvatenkin kuin kummitus.

"Tohtori John, se on löytynyt!"

Hän ei kysynyt kuka löysi, sillä hänen nopea katseensa huomasi että se oli minulla kädessä.

"Älkää antako häntä ilmi", hän sanoi ja katsoi minuun kuin olisin todellakin ollut lohikäärme.

"Vaikka olisin luonnostani miten petollinen tahansa, en voi antaa ilmi sellaista mitä en tiedä", oli vastaukseni. "Luekaa kirje, niin näette miten vähän se ilmaisee."

"Ehkä olette lukenutkin sen", ajattelin itsekseni, enkä kuitenkaan voinut uskoa hänen kirjoittaneen sitä. Kirje ei juuri voinut olla hänen tyyliään; sitä paitsi olin kyllin hupsu kuvittelemaan että hän olisi ollut vähän kohtuullisempi antaessaan minulle tuollaisia nimiä. Hänen oma ilmeensä vapautti hänet epäluulosta – hän kuumeni ja punastui lukiessaan.

"Tämä on totisesti liian paljon, tämä on julmaa, tämä on nöyryyttävää", pääsi hänen huuliltaan. Minunkin mielestäni se *oli* julmaa, kun näin hänen ilmeensä niin järkyttyneenä. Yhdentekevää oliko hän moitittava vai ei; minusta näytti että joku toinen oli moitittavampi.

"Mitä aiotte sillä tehdä?" hän kysyi. "Kerrotteko madame Beckille mitä olette löytänyt, ja nostatteko hälinän – häväistysjutun?"

Minusta tuntui että minun tuli kertoa, ja sanoin sen hänelle, mutta lisäsin etten uskonut asiasta nousevan mitään hälinää eikä häväistysjuttua, madame kun oli aivan liian varovainen tehdäkseen hälytystä asiasta joka tällä tavoin koski hänen laitostaan.

Hän seisoivat katse maahan luotuna ja mietti. Hän oli sekä liian ylpeä että liian kunniallinen rukoillakseen minua olemaan vaiti, kun velvollisuuteni ilmeisesti oli puhua. Minä halusin tehdä oikein, mutta en mitenkään olisi tahtonut tuottaa hänelle mielipahaa tai ikävyyksiä. Juuri silloin Rosine vilkaisi avoimesta ovesta. Hän ei voinut nähdä meitä, vaikka minä oksien lomasta saatoinkin selvästi nähdä hänet: hänen pukunsa oli harmaa kuten minunkin. Tämä seikka, yhdistettynä aikaisempiin tapahtumiin, herätti minussa ajatuksen että asia, joskin valitettava, oli sellainen jonka suhteen minulla ei ollut mitään velvollisuuksia. Niinpä sanoin:

"Jos voitte vakuuttaa minulle, ettei kukaan madame Beckin oppilas ole sekaantunut asiaan, pysyn hyvin kernaasti siitä erilläni. Ottakaa lipas, kukkavihko ja kirje – minä puolestani unohdan koko asian ilomielin."

"Katsokaa", hän kuiskasi äkkiä, sulkiessaan käteensä sen mitä hänelle annoin, ja viitaten samalla oksien taa.

Minä katsoin. Näin madamen aamupuvussaan, huivi hartioilla ja tohvelit jalassa äänettömästi laskeutuvan portaita ja hiipivän kissan lailla ympäri puutarhaa. Kahden minuutin kuluttua hän olisi yllättänyt tohtori Johnin. Jos madame oli kissa, oli tohtori John aivan yhtä hyvin leopardi: mikään ei ollut äänettömämpää kuin hänen käyntinsä, kun hän tahtoi. Hän piti varansa, ja kun madame kääntyi erään nurkan taa, harppasi hän puutarhan poikki kahdella äänettömällä askelella. Madame tuli näkyviin, ja hän oli poissa. Rosine auttoi häntä sulkemalla viipymättä oven hänen ja vainoojattaren väliltä. Minäkin olisin voinut poistua, mutta tahdoin mieluummin kohdata madamen avoimesti.

Vaikka minulla usein ja tunnetusti oli tapana viettää hämyhetkeä puutarhassa, en tähän saakka koskaan ollut viipynyt näin myöhälle. Ihan varmaan oli madame kaivannut minua – oli tullut etsimään ja aikoi nyt iskeä syylliseen äkkiarvaamatta. Odotin nuhteita. Ei. Madame oli itse hyvyys. Hän ei lausunut edes huomautusta, hän ei osoittanut ihmetyksen varjoakaan. Ehdottomalla tahdikkaudellaan, jossa en luule ainoankaan elävän olennon koskaan voittaneen häntä, hän vain ilmoitti lähteneensä ulos hengittämään "iltailmaa".

"Mikä kaunis yö!" hän huudahti katsoen tähtiin – kuu oli nyt kadonnut Jean Baptisten leveän tornin taa. "Kuinka ihanaa, kuinka raikas ilma!"

Ja sen sijaan että olisi lähettänyt minut sisään hän veti minut kanssaan kävelemään pari kierrosta isolla käytävällä. Kun vihdoin molemmat palasimme sisään, nojautui hän rakkaasti olkapäähäni saadakseen tukea portaita noustessaan, ja erotessamme hän tarjosi poskensa suudeltavakseni. "*Bon soir, ma bonne amie: dormez bien!*"⁴¹ oli hänen ystävällinen hyvänyötoivotuksensa.

Minä huomasin hymyileväni maateessani valveilla ja miettivänä vuoteessani – hymyileväni madamelle. Hänen lienteä makea käytöksensä oli sille, joka hänet tunsi, varmana merkinä siitä että jokin epäluulo askarteli hänen aivoissaan. Jostakin raosta tai tähystystornista, oksien lomitse tai avoimesta ikkunasta hän epäilemättä oli saanut vihiä – etäistä tai läheistä, harhaanvievää tai totuudenmukaista – sen illan tapahtumista. Niin hieno ja voittamaton hän oli vakoilun taidossa, että oli melkein mahdotonta ajatella että hänen puutarhaansa oli heitetty lipas ja että joku oli juossut hänen käytävillään ristiin rastiin etsimässä sitä, ilman että hän olisi oksan heilahduksesta, kiitävästä varjosta, oudosta jalanrapsahduksesta tai hiljaisesta supatuksesta (ja vaikka tohtori John oli lausunut harvat sanansa hyvin hiljaa, tuntui minusta siltä kuin hänen miehisen äänensä hyminä vielä olisi täyttänyt koko tämän luostarialueen) – ilman, sanon minä, että madame olisi jostakin vainunnut jotakin tavatonta olevan tekeillä hänen talossaan. *Mitä* se oli, sitä hän ei mitenkään voinut nähdä eikä keksiä tällä hetkellä, mutta hurmaava pieni sotkuinen vyyhti houkutteli häntä selvitystyöhön, ja olihan hän jo saanut "Meess Lucien", tuon hupsun kärpäsen, kömpelösti takertumaan keskelle hämähäkinverkkojaan.

---

⁴¹ Hyvää yötä, ystäväni, nukkukaa hyvin!

XIII

AIVASTUS SOPIMATTOMALLA HETKELLÄ

Minulla oli tilaisuus uudelleen hymyillä madamen kustannuksella, vieläpä nauraa hänelle niiden kahdenkymmenen neljän tunnin aikana, jotka seurasivat edellisessä luvussa kerrottua pientä kohtausta.

Villetten ilmanala on yhtä vaihteleva, joskaan ei yhtä kostea kuin Englannin kaupunkien. Tuulinen yö seurasi tuota lempeätä auringonlaskua, ja koko seuraavan päivän raivosi kuiva myrsky; sää oli synkkä ja pilvinen, mutta sateeton, kadut sakeanaan hiekkaa ja pölyä, jota lenteli bulevardeilta. Tiedän ettei edes herttaisin ilma olisi houkutelut minua viettämään sen illan luku- ja lepoetkeä samassa paikassa missä olin viettänyt sen edellisenä päivänä. Käytäväni, ja itse asiassa puutarhan kaikki käytävät ja pensaikot, olivat tulleet uudella mutta ei hauskalla tavalla mielenkiintoisiksi, niiden yksinäisyyteen ei enää voinut luottaa, niiden rauha oli tullut epävarmaksi. Ikkuna josta satoi kirjelappuja, oli pilannut ennen niin rakkaan sopukan, jonka yllä se kohosi, ja sitä paitsi oli kukkasten silmillä nyt näkövoima ja puunrunkojen nystyrät kuuntelivat salaisten korvien tavoin. Tosin oli siellä muutamia kukkia, jotka tohtori John oli tallannut etsiessään ja juostessaan pois kiireisesti ja varomattomasti ja joita minä halusin suojella, kastaa ja herättää henkiin, olipa hän myös jättänyt pari jalanjälkeä kukkapenkkeihin, mutta nämä vahingot ehdin kovasta tuulesta huolimatta korjata hyvin aikaisin aamulla, ennen kuin yhteisen kansan silmät olivat ehtineet niitä nähdä. Miettivän tyytyväisenä istuin työpöytäni ja saksankirjani ääreen, oppilaiden lukiessa iltäläksyjään ja toisten opettajattarien tehdessä käsitöitä.

"Iltaluku" tapahtui aina ruokasalissa, joka oli paljon pienempi kuin kaikki kolme luokkahuonetta. Sinne ei koskaan laskettu muita kuin sisäoppilaat, ja näitä oli vain parikymmentä. Kaksi lamppua riippui katosta kahden pöydän yllä, ne sytytettiin hämärän tultua ja olivat merkinä siitä, että koulukirjat oli pantava syrjään, kasvoille oli otettava juhlallinen ilme, yleinen hiljaisuus saatava aikaan ja "*la lecture pieuse*" aloitettava. Tämä niin sanottu "hurskas lukeminen" oli etupäässä tarkoitettu, kuten pian huomasin, terveelliseksi kuoletuksiksi älylle, hyödylliseksi nöyryytykseksi järjelle ja sellaiseksi lääkeannokseksi terveelle ymmärrykselle, kuin se jouten ollessaan saattoi sulattaa ja käyttää hyväkseen parhaansa mukaan.

Kirja, joka kannettiin esiin (se ei koskaan vaihtunut, vaan kun päästiin loppuun, alettiin taas alusta), oli kunnioitettava nidos, vanha kuin vuoret, harmaa kuin kaupungintalo.

Olisin antanut kaksi frangia, jos kerran olisin saanut tuon kirjan käsiini, saanut käännellä sen pyhiä keltaisia lehtiä, päässyt selville nimestä ja tutkinut omin silmin noita suunnattomia valhejuttuja, joita minun arvottomana kerettiläisenä oli lupa ammentaa vain ällistyneillä korvillani. Tämä kirja sisälsi pyhimyslegendoja. Hyvä Jumala (minä sanon kunnioittaen nämä sanat), mitä taruja ne olivatkaan! Mitä kerskailevia veijareita olivatkaan nuo pyhimykset, jos he ensimmäisinä olivat ylpeilleet noista tekosista tai keksineet nuo ihmeet! Nämä tarut eivät kuitenkaan olleet muuta kuin munkkien mielikuvitusta, joita sai itsekseen nauraa, mutta sitä paitsi oli siinä papillisia aineksia, ja kirjan pappisvoima oli paljon vaarallisempi kuin munkkien höpsötys. Korvat kuumottivat molemmin puolin päätäni, kun pakosta kuulin kertomuksia siitä henkisestä marttyyriudesta, johon Rooma alistaa ihmiset, pöyhkeilevistä rippi-isistä, jotka olivat ilkeästi käyttäneet väärin valtaansa, saattaneet syvään alennustilaan ylhäissäätyisiä naisia ja tehneet kreivittäristä ja prinsessoista viheliäisimpiä orjia auringon alla. Tarinat sellaiset kuin Konradin ja Unkarin Elisabetin toistuivat yhä uudelleen koko pelottavassa rikollisuudessaan, inhottavassa tyranniudessaan ja mustassa jumalattomuudessaan, tarinat jotka olivat kuin painajaisunia, täynnä ahdistusta, hätää ja tuskaa.

Istuin muutamina iltoina kuuntelemassa tätä "hurskasta lukua" niin hyvin ja levollisena kuin taisin. Vain kerran katkaisin saksieni kärjet työntäessäni ne vaistomaisesti aika syvälle edessäni

olevaan madonsyömään pöytään. Mutta vihdoin se sai minut niin polttavan kuumaksi, ohimoni, sydämeni ja ranteeni tykyttivät niin nopeasti, ja uneni jäljestäpäin oli niin katkonaista ja levotonta, etten voinut enää jäädä paikalleni. Näin varovaisimmaksi nopeasti hävitä niin pian kuin tuo ilkeä vanha kirja kannettiin esiin. Mause Headrigg ei koskaan voinut tuntea voimakkaampaa kutsumusta nousta todistamaan kersantti Bothwellia vastaan kuin minä lausumaan mielipiteeni tuosta paavilaisesta "hurskaasta lukemisesta". Onnistuin kuitenkin hillitsemään ja hallitsemaan haluni, ja vaikka aina livistin niin pian kuin Rosine tuli sytyttämään lampun, tein sen kuitenkin aivan hiljaa, käyttäen hyväkseni edullista pientä hälinänhetkeä ennen kuolemanhiljaisuutta, ja kadoten silloin kun oppilaat panivat kirjansa pois.

Kun katosin, katosin pimeyteen, kynttilöitä ei ollut lupa kantaa, ja opettajalla joka poistui ruokailuhuoneesta, oli pakopaikkanaan vain pimeä eteinen, luokkahuone tai makuuhuone. Talvella pakenin pitkiin luokkahuoneisiin ja astelin niissä edestakaisin pysyäkseen lämpimänä. Olin onnellinen jos kuu paistoi, ja jos vain tähdet tuikkivat, totuin pian niiden himmeään loisteeseen, vieläpä täydelliseen pimeyteenkin. Kesällä ei koskaan ollut aivan pimeä, ja silloin menin yläkertaan, omaan osastooni pitkään makuuhuoneeseen, avasin oman ikkunani (huonetta valaisi viisi suuren oven kokoista ikkunaa), nojauduin ulos ja katselin puutarhan takana leviävää kaupunkia, kuuntelin orkesterin soittoa puistosta tai palatsipuistikosta, ajattelin väliin omia ajatuksiani, elin omaa elämääni omassa hiljaisessa varjomaailmassani.

Sinä iltana, tapani mukaan paeten paavia ja hänen teoksiaan, nousin yläkertaan, lähenin makuuhuonetta ja avasin hiljaa oven, jota pidettiin aina huolellisesti suljettuna ja joka, kuten kaikki muutkin tämän talon ovet, avautui äänettömästi voidelluilla saranoillaan. Ennen kuin *näin, tunsin* että suuressa, tavallisesti tyhjässä huoneessa oli elämää – eipä silti että olisi kuulunut hiiskausta tai henkäystä tai pientäkään rasahdusta, mutta tyhjyys puuttui. Yksinäisyys ei ollut kotona. Kaikki valkoiset vuoteet – "enkelinvuoteet", kuten niitä runollisesti nimitettiin – olivat näkyvissäni ensi silmäyksellä: kukaan ei nukkunut niissä. Korviini sattui varovasti avatun lipastonlaatikon ääni, ja kun astuin vähän syrjemmälle, aukesi eteeni vapaa näköala, jota laskeutuvat verhot eivät häirinneet. Saatoin nyt nähdä oman laatikkoni ja oman lipastoni, jonka päällä oli lukittu ompelulipas ja jonka laatikot olivat lukossa.

Erinomaista! Tanakka äidillinen pikku olento, säädyllinen huivi hartioilla ja päässä yömyssyistä puhtain, seiso i piirongin edessä kovasti puuhaten ja nähtävästi teki minulle sen palveluksen, että "järjesti laatikkoni". Ompelulippaan kansi oli auki, ylin laatikko auki, ja muut laatikot avattiin vuorollaan puolueettomasti ja kaikella kunnialla: kaikki esineet nostettiin esiin niiden sisästä ja käärittiin auki, kaikki paperit tarkastettiin, kaikki pienet lippaat avattiin, ja ihailtava oli taitavuus, mallikelpoinen huolellisuus, jolla etsintä suoritettiin. Madame teki työtänsä kuin todellinen tähti, kiirehtimättä, lepäämättä. Myönnän katselleeni häntä salaisella ilolla. Jos olisin ollut mies, luulen että madame olisi löytänyt armon silmissäni, hän oli niin kätevä, niin siisti kaikessa mitä teki. Muutamien ihmisten liikkeet ärsyttävät sielua huolimattomalla kömpelyydellään, hänen taas tyydyttivät huolekkaalla kiinteydellään. Lyhyesti sanoen seiso i kuin lumottuna, mutta oli välttämätöntä pyrkiä rikkomaan lumous, täytyi peräytyä. Etsijä olisi voinut kääntyä ja huomata minut, edessä olisi välttämättä ollut kohta ius, hän ja minä olisimme äkkinäisessä romahduksessa heti paikalla oppineet tuntemaan toisemme perin pohjin: tipotiessään olisi ollut kaikki sovinnaisuus, pois puhallettu kaikki teeskentely. *Minä* olisin katsonut hänen silmiinsä, ja *hän* minun – olisimme tunteneet ettemme enää voisi työskennellä yhdessä, ja eronneet ainiaksi.

Mitä hyödytti koetella sellaista ratkaisua? Minä en ollut vihoissani enkä suinkaan halunnut jättää häntä. Olisin tuskin mistään voinut saada työnantajaa jonka ies olisi ollut niin helppo ja kevyt kantaa, ja minä todellakin pidin madamesta hänen verrattoman järkensä tähden, ajattelinpa sitten mitä hyvänsä hänen periaatteistaan. Hänen järjestelmänsä ei minua vahingoittanut, hän sai kernaasti soveltaa sitä minuun mielin määrin: toimenpiteistä ei kuitenkaan ollut mitään tulosta. Minä, jolla ei ollut mitään rakastajaa ja joka en odottanut rakkautta, olin sydämeni köyhydessä yhtä turvassa

vakoojilta kuin kerjäläinen varkailta. Niinpä käännyin takaisin ja pakenin, laskeutuen portaita yhtä nopeasti ja äänettömästi kuin hämähäkki joka samalla liukui kaidepuuta alas.

Kuinka nauroinkaan päästyäni kouluhuoneeseen! Minä tiesin nyt, että hän oli nähnyt tohtori Johnin puutarhassa, ja minä tiesin mitä hän ajatteli. Tuon epäluuloisen luonteen näkeminen, joka omissa kuvitelmissaan oli joutunut niin kauaksi harhaan, kutkutti mieltäni suuresti. Mutta kun nauru kuoli, iski mieleeni eräänlainen viha, ja sitten seurasi katkeruus; kallioon oli lyöty, ja Meribahin vedet syöksyivät valloilleen. En koskaan ollut tuntenut niin outoa ja ristiriitaista sisäistä temmellystä kuin sinä iltana tunsin yhden tunnin ajan: kipeys ja nauru, polttava tuli ja haikea mielipaha riitelivät sydämestäni. Itkin kuumia kyyneleitä: en siksi että madame ei luottanut minuun – minä viisi hänen epäluuloistaan – vaan toisista syistä. Monimutkaiset ja hämmennyttävät ajatukset mullistivat olemukseni koko rauhan. Melske asettui kuitenkin, ja seuraavana päivänä olin jälleen Lucy Snowe.

Tutkiessani laatikoitani huomasin ne kaikki hyvin lukituiksi, eikä paraskaan tarkastelu olisi löytänyt muutosta tai näennäistä häiriötä ainoankaan esineen asemassa. Harvat pukuni olivat käärössä niinkuin olin ne jättänyt, pieni kimppu valkoisia orvokkeja, jotka muuan vieras (vieras minulle, sillä emme olleet koskaan vaihtaneet sanaakaan) oli kerran vaieten ojentanut minulle ja jonka olin kuivannut ja sen suloisen tuoksun tähden kätkenyt parhaan pukuni laskoksiin, oli paikallaan, musta silkkivyö, pitsiröyhelö ja kaulukset olivat ennallaan. Jos hän olisi rypistänyt ainoatakaan esinettä, myönnän että minun olisi ollut paljon vaikeampi antaa hänelle anteeksi, mutta huomattessani kaiken olevan kunnossa ja paikallaan, sanoin: "Jääkööt sikseen menneet asiat. Minä olen vahingoittumaton, miksi kantaisin kaunaa?"

Eräs asia minua kummastutti, ja aivoissani etsin avainta siihen arvoitukseen melkein yhtä uupumatta kuin madame oli etsinyt johtolankaa lipastonlaatikkojeni hyödylliseen tuntemiseen. Kuinka oli mahdollista että tohtori John, jollei hän kerran ollut osallisena lippaan heittämiseen puutarhaamme, tiesi että se *oli* heitetty ja niin nopeasti ilmaantui paikalle etsimään sitä? Niin voimakas oli haluni päästä selville tästä asiasta, että aloin hautoa uskaliaasta ajatusta:

"Miksi en voisi, jos joskus saan tilaisuuden, pyytää tohtori Johnia itseään selvittämään tätä sattumaa?"

Ja niin kauan kuin tohtori John pysyi poissa, uskoin todellakin rohkenevani koetella häntä tuollaisella kysymyksellä.

Pikku Georgette oli nyt toipumassa taudistaan, ja niin ollen hänen lääkäriensä teki käyntejään hyvin harvoin, olisipa lopettanut ne kokonaan, mutta madame tahtoi hänen silloin tällöin pistäytyvän talossa, kunnes lapsi tulisi kokonaan terveeksi.

Hän tuli lastenkamariin eräänä iltana juuri kun minä olin kuunnellut Georgetten murteellista iltarukousta ja pannut hänet vuoteeseen.

Tarttuen pienokaisen käteen hän sanoi:

"*Cette enfant a toujours un peu de fièvre.*"⁴² Ja vilkaisten minuun nopeammin kuin oli tavallista hänen tyvenille silmilleen hän lisäsi heti: "*Le Docteur John l'a-t-il vue dernièrement? Non, n'est-ce pas?*"⁴³

Sen asian hän tietenkin tunsu paremmin kuin kukaan koko talossa. "Hyvä", hän jatkoi, "minä olen lähdössä ulos ajelemaan. Minä pistäydyn tohtori Johnin luona ja lähetän hänet lapsen luo. Tahdon että tohtori näkee hänet tänä iltana – hänen poskensa hehkuvat, valtimo on nopea: *te* saatte ottaa tohtorin vastaan minun puolestani, minä en ole kotona."

Nyt oli niin, että lapsi voi aika hyvin, oli vain kuumissaan heinäkuun helteessä, ja oli tuskin vähemmän tarpeellista noutaa pappia antamaan viimeistä voitelua, kuin tohtoria kirjoittamaan lääkemääräystä. Niin ikään kävi madame harvoin "ajelulla", kuten hän tänä iltana sanoi, ja lisäksi tämä oli ensimmäinen kerta kun hän näki hyväksi olla poissa tohtori Johnin käynnin aikana. Koko

⁴² Tässä lapsosessa on aina vähän kuumetta.

⁴³ Onko tohtori John hiljattain nähnyt hänet? Ei suinkaan, vai mitenkä?

järjestely viittasi johonkin suunnitelmaan – näin sen selvästi mutta ilman vähintäkään levottomuutta. "Ha haa, madame", nauroi Kerjäläinen Kevytsydän, "sinun oveluutesi iskee harhaan."

Hän lähti hyvin hienosti pukeutuneena, hartioilla kallisarvoinen huivi, päässä muuan *chapeau vert tendre*,⁴⁴ jonka väri olisi ollut hyvin uskallettu vähemmän raikkaalle hipiälle kuin hänen, mutta hänelle se ei sopinut huonosti. Olisin tahtonut tietää mitä hänellä oli mielessä, aikoiko hän todellakin lähettää tohtori Johnin vai eikö, ja tulisiko tämä – hänhän saattoi olla muualla.

Madame oli antanut tehtäväkseni pitää Georgettea valveilla tohtorin tuloon asti, ja siksi minulla oli täysi työ kertoa hänelle lastenkamari-satuja ja laverrella hänen ilokseen. Olin kiintynyt Georgetteen, hän oli tunteellinen ja helläsydäminen lapsi, ja minulle oli oikea nautinto pitää häntä polvellani tai kantaa käsivarsillani. Tänä iltana hän tahtoi minua laskemaan pääni hänen pienen vuoteensa pielukselle, panipa vielä pienet käsivartensa kaulaani. Hänen puserruksensa ja luottava tapansa painaa poskensa poskeeni sai minut melkein itkemään kipeästä hellyydestä. Tässä talossa ei minkäänlaisilla tunteilla ollut sijaa, ja siksi tämä puhdas pikku pisara puhtaasta pikku lähteestä oli liian suloinen, se tunkeutui syvälle, hellytti sydämen ja nostatti kyynelät silmiin.

Puolen tuntia tai tunti kului, Georgette kuiskasi pehmeällä leperryksellään, että hänen alkoi olla uni. "Ja sinä olet nukkuva", ajattelin minä, "äidin ja lääkärinkin uhalla, jolleivät he ole täällä kymmenen minuutin kuluessa."

Kuule! Ovikello soi, sitten kuului askelia jotka hämmästyttivät nopealla etenemisellään. Rosine saattoi sisään tohtori Johnin, ja tuolla vapaalla käytöksellä, joka ei ollut erikoisen luonteenomaista vain hänelle, vaan Villetten palvelustyöille yleensä, jäi kuulemaan mitä tohtorilla oli sanottavana. Madamen läsnäolo olisi karkottanut hänet takaisin omaan valtakuntaansa eteiseen – minun tai jonkun muun opettajan tai oppilaan läsnäolosta hän välitti viisi. Siinä hän seiso i somana, siistinä ja kielevänä, molemmat kädet korean esiliinansa taskuissa, ja katseli tohtori Johnia yhtä rohkeasti ja ujostelematta kuin olisi tämä ollut kuvapatsas eikä elävä herrasmies.

"*Le marmot n'a rien, n'est-ce pas?*"⁴⁵ sanoi hän viitaten Georgetteen leuan nykäisyllä.

"*Pas beaucoup*",⁴⁶ kuului vastaus, tohtorin kiireesti kyhätessä paperille vaaratonta lääkemääräystä.

"No niin", jatkoi Rosine ja tuli aivan lähelle häntä hänen pannessaan pois kynänsä. "Entä lipas – saitteko sen? Monsieur lähti pois kuin tuulispää toissa iltana, enkä ehtinyt kysyä."

"Minä löysin sen."

"Ja kuka sitten oli sen viskannut?" jatkoi Rosine lausuen aivan vapaasti nuo samat sanat, jotka minä niin kovin kernaasti olisin sanonut, jos vain olisin ollut kyllin taitava ja rohkea. Kuinka lyhyt muutamille ihmisille onkaan tie paikkaan joka toisista tuntuu saavuttamattomalta!

"Se jääköön minun salaisuudekseni", sanoi tohtori John lyhyesti mutta ilman minkäänlaista ylpeyttä.

Hän näytti täydellisesti ymmärtävän Rosinen kaltaisen tytönheilakan luonnetta.

"Mutta", jatkoi tämä vähääkään nolostumatta, "monsieur tiesi että se oli heitetty, koska kerran tuli hakemaan sitä – kuinka monsieur tiesi?"

"Olin katsomassa pientä potilasta viereisessä koulussa", hän sanoi, "ja näin kun lipas pudotettiin hänen kamarinsa ikkunasta. Sitten tulin hakemaan sitä."

Kuinka yksinkertainen olikaan koko selitys! Kirjeessähän oli viitattu tohtoriin, joka oli katsomassa "Gustavea".

"Niinkö!" huudahti Rosine. "Eikö siinä siis ole mitään kätkeytynä – ei mitään salaisuutta, ei lemmenseikkailua?"

"Ei enempää kuin minun kädessäni", vastasi tohtori näyttäen kämmentään.

---

⁴⁴ Vaaleanvihreä hattu.

⁴⁵ Tenavaa ei vaivaa mikään, eikö niin?

⁴⁶ Eipä juuri mikään.

"Mikä vahinko", vastasi letukka. "Ja minä – jolla jo alkoi olla omat ajatukseni tästä kaikesta."

"Todellako? Se oli turhaa vaivannäköä", oli tohtorin kylmä vastaus.

Rosine närkästyi. Tohtori ei voinut olla nauramatta nähdessään hänen nyrpistävän suutaan, ja kun hän nauroi, tuli hänen ilmeeseensä jotakin erikoisen hyväntahtoista ja hilpeätä. Minä näin hänen pistävän käden taskuunsa.

"Kuinka monta kertaa olette avannut minulle oven viime kuukauden kuluessa?" hän kysyi.

"Monsieur olisi itse saanut pitää laskua siitä", sanoi Rosine nokkelasti.

"Niinkuin ei minulla olisi parempaa tehtävää", vastasi tohtori, mutta minä näin hänen antavan Rosinelle kultarahan, jonka tämä otti aivan epäröimättä ja hyppeli sitten avaamaan ovea, jonka kello soi joka viides minuutti juuri nyt, kun eri perheiden palvelijattaret tulivat hakemaan ulko-oppilaita kotiin.

Lukija ei saa ajatella liian pahaa Rosinesta: itse asiassa hän ei ollut mikään huono ihminen, eikä hänellä ollut pienintäkään aavistusta siitä, että olisi millään tavoin häpeällistä ottaa mitä vain sai, tai mitenkään julkeata seisoa siinä räkättämässä kuin harakka koko kristikunnan parhaalle herrasmiehelle.

Minä olin saanut tietää jotakin äskeisen kohtauksen aikana, paitsi sitä mikä koski norsunluulipasta, nimittäin sen, että häpeä tohtori Johnin sydämen särkemisestä ei kuulunut tuolle musliinipuvulle, oli se sitten punainen tai harmaa, eikä myöskään poimutetulle esiliinalle taskuineen. Nämä vaatekappaleet olivat ilmeisesti yhtä viattomat kuin Georgetten pieni sininen mekko. Sitä parempi. Mutta kuka siis oli syyllinen? Missä oli perustus, missä alkulähde, missä täydellinen selitys koko juttuun? Muutamit seikat olivat jo selvinneet, mutta kuinka paljon olikaan vielä pimeätä kuin yö!

"Oli miten oli", sanoin itselleni, "tämä asia ei kuulu sinulle", ja kääntyen pois kasvoista joissa katseeni oli vaistomaisesti kysyvänä viipynyt, silmäsin ulos ikkunasta, joka vietti puutarhaan. Tohtori John seiso siinä välin vuoteen vieressä ja veti hitaasti käteensä käsineitä katsellen pientä potilastaan, jonka silmät ummistuivat ja huulet aukenivat unen lähestyessä. Minä odotin kunnes hän lähtisi kuten tavallisesti – nopeasti kumartaen ja lausuen tuskin kuuluvan "hyvää yötä". Juuri kun hän otti hattunsa, sattui katseeni, joka oli kiintynyt puutarhaa ympäröiviin rakennuksiin, tuohon aikaisemmin mainittuun ikkunaan. Se avattiin varovasti, ja aukosta pistettiin käsi ja valkea nenäliina. Molempia huiskutettiin. En tiedä vastattiinko merkkiin jostakin näkymättömästä osasta omaa rakennustamme, mutta ikkunasta liiteli heti sen jälkeen putoava esine, valkoinen ja kevyt – uusi kirjelappu, tietysti.

"Siinä!" huudahdin vaistomaisesti.

"Missä?" kysyi tohtori John kiivaasti ja tuli suoraa päätä ikkunan luo. "Mikä on?"

"He ovat tehneet sen uudelleen", vastasin minä. "Nenäliinaa heilutettiin ja jotakin putosi." Ja minä viittasin ikkunaan, joka nyt oli aivan tekopyhästi kiinni.

"Menkää alas heti, ottakaa se ja tuokaa tänne", kuului hänen jyrkkä määräyksensä. Sitten hän lisäsi: "Kukaan ei kiinnitä huomiota *teihin, minut* nähtäisiin."

Minä menin suoraa päätä. Hetkisen etsittyäni löysin taitetun paperin, joka oli tipahtanut erään pensaan alimmalle oksalle, ja vein sen suoraan tohtori Johnille. Luulen ettei edes Rosine nähnyt minua tällä kertaa.

Tohtori John repi kirjelijun kappaleiksi lukematta sitä.

"Siinä ei ole hiukkaakaan *hänen* syytään, se teidän tulee muistaa."

"Kenen syytä?" kysyin. "Kuka se on?"

"Ettekö siis vielä tiedä?"

"En vähääkään."

"Ettekö arvaa?"

"En."

"Jos tuntisin teidät paremmin, tekisi melkein mieleni ottaa teidät uskotukseni ja siten saada teidät vartijaksi maailman viattomimmalle ja parhaalle mutta jonkin verran kokemattomalle olenolle."

"Siveyden vartijaksiko?"

"Niin", sanoi hän hajamielisesti. "Mitä ansoja viritetäänkään hänen ympärilleen!" hän lisäsi miettiväisenä, ja nyt hän varmaan ensi kerran tutki kasvojani – tietenkin levottomana siitä, näkisikö niistä jonkin luontaisen ilmeen, joka rohkaisisi häntä uskomaan turviini taivaallisen olennon, jota vastaan pimeyden voimat vehkeilivät. Minä en tuntenut suurtakaan kutsumusta taivaallisten olentojen kaitsijaksi, mutta muistin kohtausta tavaratoimistossa, ja minusta tuntui että olin *hänelle* velkaa vastapalveluksen: jos *voin*, tahdoin auttaa häntä, eikä minun määrättävissäni ollut millä tavoin. Niin vähän vastahakoisesti kuin mahdollista selitin olevani "halukas tekemään voitavani henkilön hyväksi joka kiinnosti häntä".

"Minä olen asiassa vain katsojana", hän sanoi ihailtavan vaatimattomasti, kuten minusta näytti. "Satun tuntemaan tuon luonteeltaan sangen arvottoman ihmisen, joka vastakkaisesta talosta on jo kahdesti häirinyt tämän paikan pyhyttä, ja seurapiireissä olen myös tavannut henkilön jota nämä alhaiset yritykset tarkoittavat. Hänen verrattoman ylevämmyytensä ja synnynnäisen hienostuksensa pitäisi karkottaa kaikki julkeus hänen läheisyydestäänkin, niin luulisi. Niin ei kuitenkaan ole, ja koska hän on viaton ja vailla epäluuloja, tahtoisin varjella häntä pahasta, jos voisin. Henkilökohtaisesti en kuitenkaan voi tehdä mitään: en pääse hänen lähelleen." Hän vaikeni.

"Hyvä, minä olen halukas auttamaan teitä, kunhan vain sanotte millä tavoin." Ja ajatuksissani kävin nopeasti talomme asukasluettelon läpi etsien tuota ihmeolentoa, tuota kallisarvoista helmeä, tuota virheetöntä jalokiveä. "Sen täytyy olla madame", päättelin.

"*Hän* yksin meistä kaikista kykenee *näyttämään* muita ylevämmältä, mutta mitä tulee hänen epäluulottomuuteensa ja kokemattomuuteensa jne., ei tohtori Johnin tarvitsisi vaivata päätään niillä. Se juuri kuitenkin on hänen päähänpistonsa, enkä tahdo vastustaa häntä, hän saakoon tahtonsa täyttymään, hänen enkelinsä olkoon enkeli."

"Osoittakaa vain mille taholle minun on suunnattava huolenpitoni", jatkoin vakavana, vaikka sisimmässäni hihitin sitä ajatusta, että minut pantaisiin madame Beckin tai jonkun hänen oppilaansa kaitsijaksi.

Tohtori Johnilla sattui olemaan hienosäikeinen hermosto, ja hän tunsu heti vaistomaisesti, mitä karkeampirakenteinen mieli ei olisi aavistanut, nimittäin että hän hieman huvitti minua. Veri kohosi hänen poskiinsa, hän kääntyi hymyillen tuskin huomattavasti ja otti hattunsa – hän aikoi lähteä. Tunsin piston sydämessäni.

"Minä tahdon – tahdon auttaa teitä", sanoin kiihkeästi. "Minä teen mitä vain toivotte. Pidän silmällä enkeliänne, pidän hänestä huolta, kunhan vain sanotte kuka hän on."

"Mutta *täytyyhän* teidän tietää", sanoi hän vakavana mutta hyvin hiljaisella äänellä. "Niin tahraton, niin hyvä, niin sanomattoman kaunis – mahdotonta että samassa talossa olisi kahta hänen vertaistaan. Minä tarkoitan tietysti –"

Tällöin madame Beckin huoneen ovi (joka avautui lastenkamariin) äkkiä rapsahti, ikään kuin käsi, joka piti kiinni lukosta, olisi lievästi vavahtanut. Pidätetty aivastus oli väkisinkin pärskähtänyt ja tehnyt tepposet. Tuollaisia pieniä vahinkoja voi sattua parhaalle joukostamme. Madame, tuo erinomainen nainen, oli vartiopaikallaan. Hän oli palannut kotiin hiljaa, hiipinyt portaita ylös varpaillaan ja oli nyt huoneessaan. Jos aivastusta ei olisi tullut, olisi hän saanut kuulla kaiken, ja minä myös, mutta tuo onneton pärähdys sai tohtori Johnin hämmentymään. Hänen seisoessaan siinä säikähtyneenä tuli madame sisään ketteränä, levollisena, parhaalla tuulellaan, eikä kukaan hänen tapojaan tuntematon olisi voinut muuta uskoa kuin että hän oli juuri palannut kotiin. Jokainen olisi karkottanut mielestään ajatuksen että hänen korvansa oli ainakin viimeisten kymmenen minuutin ajan ollut liimattuna avaimenreikään. Hän oli aivastavinaan vielä, selitti olevansa "*enrhumée*

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.